

Νέοι Σταθμοί

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

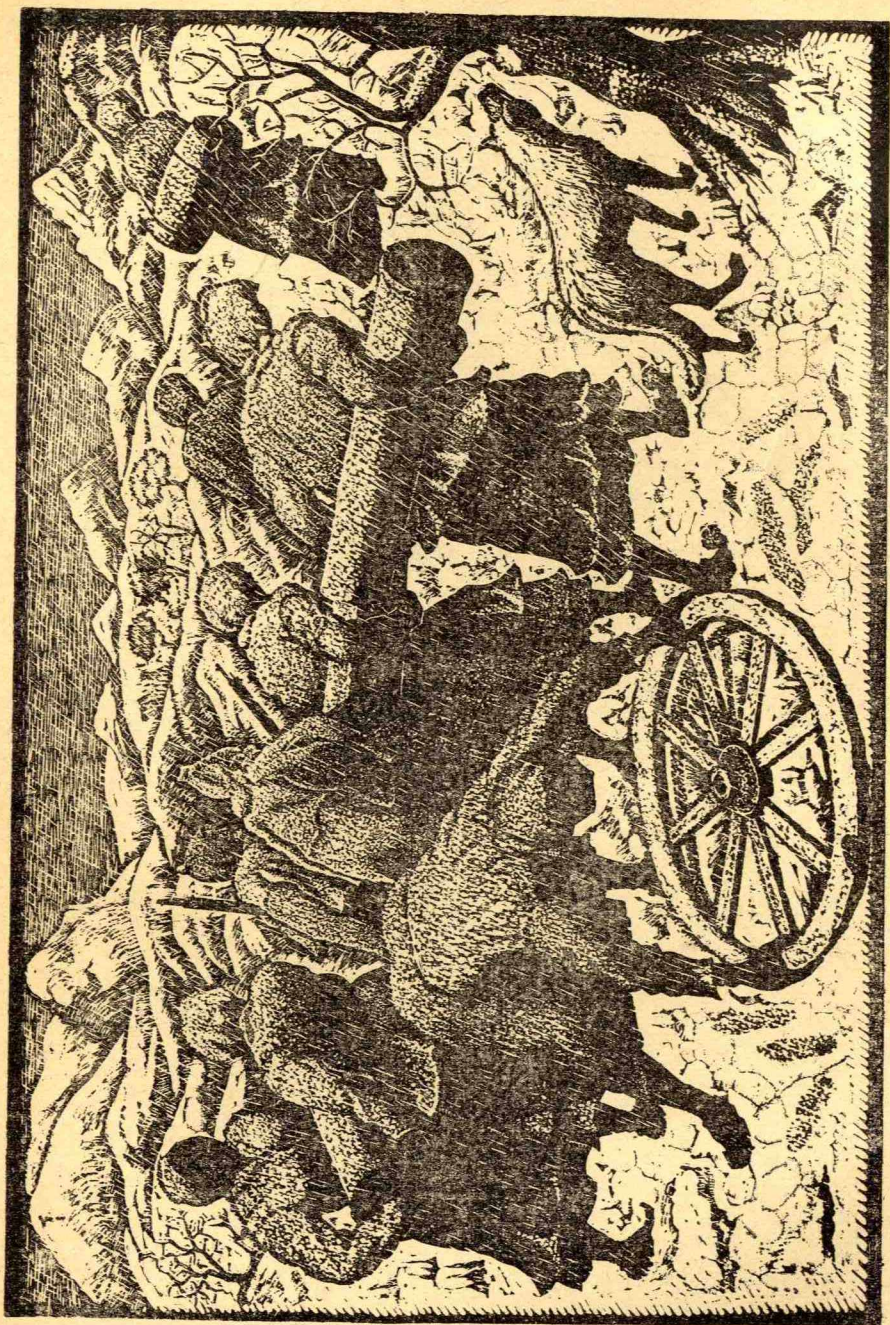
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α. ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ :	Ἡ Σονάτα τῆς τραγικῆς λήθης (ποίημα)
Α. ΝΑΚΟΥ :	Τὸ γατί (διήγημα)
ΟΔ. ΒΟΤΣΗ :	Ὅλα τὰ φέρνεις ἐσὺ. Ἡ ψυχὴ μου, ἡ ψυχὴ μου (ποιήματα)
Γ. ΦΤΕΡΗΣ :	Βῆν Γκόγκ (μελέτη)
Π. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΣ :	Τοῦ ἀχοῦ τὸ μίλημα (ποίημα)
ΓΕΡ. ΓΡΗΓΟΡΗΣ :	Νύχτα (ποίημα)
Γ. ΚΟΤΣΙΡΑΣ :	Ἡ σύγχρονη ποίηση καὶ ἡ πνευματικὴ ἀγωνία τῆς ἐποχῆς (δοκίμιο)
Κ. ΚΑΡΑΧΑΛΙΟΣ :	Σονέτο σὲ μουλάρι (ποίημα)
Π. ΚΡΙΝΑΙΟΣ :	Ἡ ἀπολογία τοῦ Τσάρλι Τσάπλιν (ποίημα)
Σ. ΚΟΥΡΗΤΗΣ :	Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν. Τὰ Διονύσια (ποιήματα)
ΙΑΣ. ΔΕΠΟΥΝΤΗΣ :	Τὸ κόκκινο φίδι (διήγημα)
Κ. ΘΡΑΚΙΩΤΗΣ :	Μιά προγενετικὴ μορφή θεάτρου (ἐθνολογικὴ μελέτη)
ΝΤ. ΜΠΑΡΖΟΥΚΑ :	Δὸς μου Κύριε (ποίημα)
Τ. ΣΩΤΗΡΧΟΣ :	Μεταπυρηνικὸ (ποίημα)
Γ. ΠΑ·Ι·ΖΗΣ :	Καλημέρα (ποίημα)
Κ. ΧΡΙΣΤΟΥΛΗΣ :	Στὴ μάνα μου (ποίημα)

Ἄπο μήνα σέ μήνα :

Σχόλια καὶ γνώμες — Κριτικὴ βιβλίου — Εἰκαστικὲς Τέχνες — Εἰδήσεις

Χρόνος πρῶτος τεῦχος 2 Φλεβάρης 1959

ΝΙΚΟΛΑΣ: Γοναίκες της Πίνδου

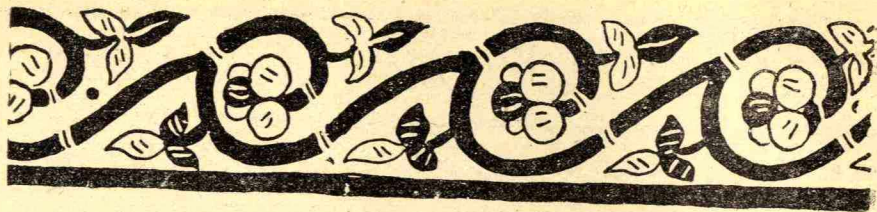
Λεωνίδας Πολυδεύκης

Η ΣΟΝΑΤΑ ΤΗΣ ΤΡΑΓΙΚΗΣ ΛΗΘΗΣ

Ἐφυγες κι' ἔφυγε τὸ δάσος, καὶ τὰ χρώματα δλα' ὦ δλα' ἔφυγαν
καὶ ὁ Αὐγουστος καὶ οἱ αἰσθήσεις μου ὅλες
ἔφυγαν μὲ τὰ τελευταῖα θήματά σου
καὶ μὲ τὸ δρόμο, πίσω ἀπὸ τὰ γέλια
τῆς πολιτείας πὺ καὶρὸ παραδοκοῦσαν . . .

Μέτα στὰ ἐφήμερα γέλια τῆς πολιτείας μὲ ἀφῆρες
δίχως ν' ἀφίσης ἓνα δάκρυ νὰ μὲ υπεραπίση.
Τώρα τὸ πρόσωπό μου ἀρπάζουν καὶ μοιράζονται
κάτω ἀπ' τὰ γυάλινα φεγγάρια τῆς λεωφόρου,
μὲς στὶς ἐφήμερες ἀνοίξεις τοῦ κρασιοῦ,
μὲς σὲ ἀγνωστους ἤχους, σὲ μαρμάρινα χρώματα,
μὲς στὸν ἀγνωστο Αὐγουστο τοῦ κάδρου,
στὰ κοινόχρηστα φιλιὰ τῆς καθημερινότητας.

Ὡ ἓνα ἐφήμερο γέλιο εἶμαι πειὰ
μὲς σὲ ἀγνωστους Αὐγουστους, σὲ φευγαλέους Αὐγουστους,
ἀγνωστο, φευγαλέο, ἀσυναίσθητο,
δίχως χαρά, δίχως αἴσθησι,
καὶ ὑπάρχω
ἄλλη ὑπαρξί
δίχως πρόσωπο, δίχως Αὐγουστο, δίχως μνήμη,
ἀγνωστος στὰ τοπεῖα, ἀγνωστος στὰ πράγματα, ἀγνωστος στὸν ἑαυτό μου,
φευγαλέος σὰν κτήνος,
καὶ καγχάζω σὰν κτήνος κάτω ἀπ' τὸ κίτρινο φεγγάρι μας
σὰ νὰ μὴν ὑπῆρξα ποτὲ στὰ ὠραῖα τοῦ δάκρυα . . .

Λι λ ί κ α Ν ά κ ο υ

ΤΟ ΓΑΤΙ

ΔΙΗΓΗΜΑ

ΤΟ ΥΠΟΓΕΙΟ ήταν μισοσκοτεινό, κι όμως έξω έκανε λιανάδα. Ήταν ένα από κείνα τὰ υπέροχα ἀπογεύματα τοῦ χειμῶνα, πού μόνο στήν Ἀθήνα βλέπει κανείς.

Ὁ ἥλιος σκορπούσε παντοῦ ἀφθονο χουσάφι στους λόφους πέρα, στὸν ἐλαιῶνα. Μεταμόρφωσε κάτι λιμνάζοντα νερά, κάτω πρὸς τὸ δρόμο-πού πήγαινε στὸν Πειραιᾶ, σὲ παραμυθένιες λίμνες...

Ἀκόμα καὶ κάτι παλιοντενεκέδες, πεταμένους μὲς στήν αὐλὴ τοῦ σπιτιοῦ πού θὰ τὸ ἐπισκεφτόμαστε ἐδῶ στήν ἀπομακρυσμένη συνοικία, τοὺς ἔκανε τὸ φῶς τοῦ ἡλίου νὰ μοιάζουνε μὲ πολύτιμα ἀντικείμενα πού κατὰ λάθος ἦτανε ριγμένα ἐκεῖ.

Πόση ὁμορφιά ἔξω παντοῦ! Κι ὅμως, πόση σκοτεινιά, δυστυχία σὲ τοῦτον τὸ φτωχοσυνοικισμό πού ἦρθαμε, ἢ συντροφιά μου κι ἐγώ, ἀδερφές τοῦ Ἑρυνθοῦ Σταυροῦ, γιὰ νὰ καταγράψουμε τὰ ἄρρωστα παιδιά, νὰ πάρουμε σειρὰ στὰ φάρμακα καὶ τρόφιμα πού θὰ μοίραζε ὁ Διεθνῆς Ἑρυνθὸς Σταυρὸς, ἢ μόνη βοήθεια πού μᾶς ἐρχόταν σὲ κείνον τὸν ἀποκλεισμοῦ τοῦ πολέμου.

Μπήκαμε σ' ἓνα ὑπόγειο γιομάτο ὑγρασία. Οἱ τοῖχοι στάζανε νερὸ καθὼς ἀκούμπησα τὸ χέρι κατεβαίνοντας κάτι σκαλιά. Θέ μου, σκέφτηκα, τόσος χῶρος, τόσος ἥλιος ἔξω, καὶ πού τρυπᾶν οἱ ἄνθρωποι γιὰ νὰ ζήσουνε. Καὶ ζοῦσε ἐδῶ κάτω μιὰ δλόκληρη φαμίλια μὲ μικρὰ παιδιά.

Ἡ μάνα, μιὰ γυναικούλα ὠχρή, μὲ ἡμερο πρόσωπο καρτερικό καὶ κουρασμένο, βγήκε στὸ κατώφλι, νὰ μᾶς χαιρετήσει.

— Περάστε, ἀδερφές, εἶπε. Περάστε... Σᾶς εἶπαν... Τί ἔχει;... Ποῦ νὰ ξαίρω ἢ κακομοῖρα... Σπασμοί, λέει πὼς εἶναι μιὰ μαμὴ στήν αὐλὴ μας πού κάθεται καὶ τὸ εἶδε... Σπασμοί, πού συχνά, λέει, τυχαίνει καὶ πεθαίνουνε τὰ παιδιά.

— Δικό σου εἶναι τὸ παιδί; ρώτησε ἡ ἀδερφή πού μὲ συντρόφευε.
— Βέβαια, δικός μου εἶναι ὁ Κωστάκης. Τὸ μεγάλο ποῦναι δεκατριῶ χρονῶ εἶναι ἀπὸ τὸ πρῶτο στεφάνι τοῦ ἄντρα μου καὶ ζεῖ μαζί μας. Τὸ ἄρρωστο ὁ Κωστάκης μου, εἶναι δικό μου.

— Πόσω χρονῶ εἶναι; ρώτησε ξανά ἡ ἀδερφή.

— Πάτησε προχτές τὰ ἑφτά. Μὰ περάστε μέσα νὰ τὸ δεῖτε... Δὲ βλέπετε νὰ κατεβῆτε τὰ σκαλιά... Ἄχ, δὲν ἔχω λάδι, οὔτε γιὰ τὸ λυχνάρι νὰ σᾶς φέξω.

Ἡ συντροφισιά μου μπῆκε πρῶτη στὸ ὑπόγειο, οὔτε μιὰ καρέκλα νὰ καθίσει κανείς. Σταθήκαμε λοιπὸν ὀρθές, καὶ ἄρχισα νὰ ρωτῶ τὴ γυναικούλα:

— Ἐχεις ἄλλα παιδιά, κυρά;

— Κυρὰ Φωτεινὴ μὲ λένε.

— Ναι, ἔχεις ἄλλα παιδιά, Κυρὰ Φωτεινὴ;

— Ἐχω τρία δικά μου, τὸν Κώστα μου, πού εἶναι ἄρρωστο καὶ δυὸ μικρὰ τεσσάρω καὶ πέντε χρονῶ. Τὸ κουτσὸ ποῦδατε στήν αὐλὴ εἶναι τοῦ ἄντρα μου, ἀπὸ τὸ πρῶτο του στεφάνι.

— Καὶ ὁ ἄντρας σου;

Ἐδῶ ἀναστέναξε ἡ γυναικούλα. Ἄχ ἀδερφάδες μου. Ὁ Θεὸς μονάχα ξαίρει ἂν ζεῖ ἢ ἂν πέθανε. Αἰχμάλωτος εἶναι, σκοτωμένος; Στὴ Κλεισοῦρα ἦτανε... Νὰ τὸ τελευταῖο γράμμα. Καὶ ἡ γυναικούλα ἔβγαλε ἀπὸ τὸν κόρφο τῆς ἓνα κομμάτι ξεσχισμένο ἀπὸ τὸ πολὺ ξεδίπλωμα.

— Νὰ, διαβάστε το, ἀδερφάδες μου, νὰ δεῖτε τί μοῦ λέει. Κάνε ὑπεμονή, Φωτεινὴ, μοῦ γράφει, νὰ τοὺς ρίξουμε στὴ θάλασσα, καὶ εὐθὺς τότε ὁ πόλεμος τελειώνει... Ἄλλο γράμμα ἀπὸ αὐτὸ δὲν πῆρα.

Καὶ γιομίσανε δάκρυα τὰ μάτια τῆς καὶ σήκωσε τὴν ποδιά τῆς καὶ σφουγγίζότανε. Ἦταν μιὰ ὠχρή, συμπαθητικὰ γυναικούλα, μὲ καρτερική ἔκφραση ἡμερη... Μόλις ὅμως στέκονταν καὶ αὐτὴ ἀπὸ τὴν ἀδυναμία καὶ τὴν πείνα.

Ἐκλαιγε ἐκεῖ προστά μας ἀθόρυβα καὶ καρτερικά. Δὲν τὰ εἶχε μὲ κανέναν. Οὔτε τοὺς Ἴταλοὺς ἔβριζε, οὔτε κανένα. Μόνο ἔλεγε ποῦ καὶ ποῦ... Ὁργὴ Θεοῦ μαθὲς ἔπεσε στὸν κόσμο... Ὁργὴ Θεοῦ καὶ τίποτα ἄλλο... Καὶ ἀναστέναζε καὶ εἶπε ξανά. Ἄμ, τί εἶδε ὁ Θεὸς καλὸ ἀπὸ μᾶς; Τί εἶδε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους; Ποιὸς κράτησε ποτὲ τὸ Λόγο τοῦ Θεοῦ; Ὁργίστηκε λοιπὸν καὶ αὐτός! Μὴ δὰ νομίζετε, πὼς ἀγοράμματη ἐγὼ γυναικα, δὲν τὰ συλλογίζομαι πολλές φορὲς αὐτά; Ἀκούω πού λένε γύρω μου, φταίει ὁ ἓνας, φταίει ὁ ἄλλος... τί νὰ τοῦ πῶ; Κι ὅμως σᾶς λέω ἐγὼ πὼς ὀργὴ Θεοῦ εἶναι τοῦτα πού περνοῦμε... Ἄχ, ναί!

Μὰ ἡ συντροφισιά μου εἶχε κιόλας προχωρήσει μέσα στὸ ὑπόγειο κι ἔσκυβε πάνω ἀπὸ τὸ στρῶμα πού ἦταν τὸ ἄρρωστο παιδί καὶ βογγοῦσε.

— Θᾶχει πυρετό, εἶπε. Μπά, ὄχι, τώρα θὰ τοῦπυσε... Δὲ πολυλογᾶ πιά...

— Δὲν παραμιλᾷ θὲς νὰ πεῖς, τῆς κάνω.

— Ναι, μὲ τὸ τυμπάθειο, εἶμαι χαμένη κακομοῖρα, εἶπε ἡ μάνα.

— Ὡστε παραμιλοῦσε; Καὶ τί ἔλεγε;

— Αϊ! τί νά πεϊ. Παιδι είναι ποιός κρατάει λογαριασμό.

Τότε άξαφνα πετάγεται μιὰ τσιριχτή φωνίτσα μικρού κοριτσιού και μᾶς λέει :

— Για τὸ γατάκι μας ὄλο ἔλεγε : Για τὸ γατάκι μας πὸν τό . . .

— Σκασμός παλιοκόριτσο ! Πιπέρι θὰ σοῦ βάλω στὴ γλώσσα. . . ἔκανε ἀγοριεμένη ἢ μάννα, ταραγμένη και κατακόκκινη γυρνώντας πρὸς τὴ σκοτεινὴ γωνιά πὸν στεκόταν τὰ παιδάκια και πὸν δὲν εἶχα προσέξει ὡς τότε.

Ἡ συντρόφισά μου τότε σούφρωσε τὰ φρύδια. Ευπνὴ κοπέλλα καθὼς ἦταν κάτι πονηρεύτηκε. Μὰ δὲν ἔδειξε τίποτε και εἶπε μὲ ἡσυχὴ φωνή...

— Γιατί μαλλώνεις τὸ παιδί, κυρὰ Φωτεινή; Ἄς το νά πεϊ ὅ,τι θέλει. Ποιὸς τὸ πιστεύει.

— Μὰ ἀλήθεια σοῦ λέω πὸς φάγαμε τὸ γατί μας, ἔκανε ἡ τσιριχτή φωνούλα τῆς ἀλήθειας.

Τᾶχασε τότε ἡ μάνα. Κάτι ἔκανε νά πεϊ και δὲ μπόρεσε. Ἡ ἀδερφή τότε τὴ ρώτησε αὐστηρά.

— Μήπως φάγανε τίποτε τὰ παιδιά, μὴ φάγαν τὸ γατί κι ἀρρωστήσανε ;

— Θεὸς φυλάξει! Ἐκανε ἡ γυναικούλα σαστισμένη. Θεὸς φυλάξει! Μιὰ μπουκιά προφτάξαν και φάγαν τὰ μικρά . Ὁ Κωστάκης μου οὔτε τὸ ἔβαλε στὸ στόμα κι ὁμως αὐτὸς ἀρρώστησε.

— Μιὰ μπουκίτσα, μιὰ μπουκίτσα φάγαμε! κάναν τὰ μικρά και τὰ δυὸ μαζί σὰν ἡχώ . . .

—Θὰ σᾶς σκοτώσω! γύρισε ξανά και τὰ φοβέρισε ἡ μητέρα ἀγοριεμένη.

Τότε ἡμεῖς πλησιάσαμε στὰ δυὸ μικρά . . . Ἡ συντρόφισά μου πῆρε στὴν ἀγκαλιά της τὴ μικρὴ. Κουκλίτσα σωστὴ ἦταν. Ἐνα στοματάκι τόσο δά, πὸν φώναζε τὴν ἀλήθεια, κάτι τετραπέρατα ματάκια, ἕνα προσωπάκι χαριτωμένο μὲ μαλλάκια καστανά.

— Μιὰ μπουκίτσα σᾶς δώσανε ; ἔκανε ἡ συντρόφισά μου χαϊδεύοντάς της τὰ μαλλιά.

— Πῶς σὲ λένε ;

— Μὲ λένε Πόπη.

Και κοίταζε μὲ θαυμασμό ἀνοίγοντας τὰ ματάκια της, τ' ἄσπρα κολλάρα και τὶς ἄσπρες μας ποδιές. Πολλὴ ἐντύπωση και θαυμαμὸ τῆς προξενούσαν οἱ στολές τῆς νοσοκόμου πὸν φορούσαμε. Εἶχε ἡμερέσει ἡ μικρούλα κοιτάζοντας τὸ καλὸ πρόσωπο τῆς συντρόφισάς μου.

— Λοιπὸν Πόπη ;

Τὸ κοριτσάκι ἔγειρε τὸ κεφαλάκι της, καθὼς τὴν εἶχε στὴν ἀγκαλιά και εἶπε μὲ τὴν ἴδια τσιριχτή φωνούλα !

— Μιὰ μπουκίτσα φάγαμε . . . τὸ ἄλλο τῶφαγε ὁ Νίκος κι ἡ μαμά... Μύρισε τὸ φαί, ξύπνησα και πῆγα κρυφὰ νά κοιτάξω πίσω ἀπ' τὴν πόρτα. Νὰ ἐκεῖ εἶναι ἡ κουζίνα μας . . . Και τρώγανε κι ἔκλαιγε ἡ μαμά σκυμένη μὲ τὰ μούτρα. Ὁ Νίκος ἔγλυφε τὸ πιάτο μὲ τὴ γλώσσα.

— Σκασμός! φώναξε ἡ γυναικούλα. Μὰ δὲ βάσταξε γιατί ξαφνικά ἐκεῖ μπροστά μας ἀρχίνησε νά κλαίει. Και σὲ λίγο ἔλεγε, ἔλεγε πὸν ἦταν ἀδύνατο νά τὴ σταματήσουμε.

— Χί! χί! . . . Πεινούμε... ὅποιος δὲν ξέρει ἀπὸ πείνα δὲν καταλαβαίνει... εἶναι κατὸ πράμα ἡ πείνα... λαχανίδες και ὄλο λαχανίδες... Τώρα πὸν οἱ φουῖροι δὲ μᾶς δώκανε ψωμί... Μὲ τί νά τὰ ταῖσω...

Και πάλι κλάματα κι ἀναφυλλητά.

— Τὰ ἔχω χαμένα ἀδερφές μου... Χαμένα... Μοναχὴ μαθὲς γυναίκα, ἀμάθητη ἀπὸ τέτοια... Ὁ ἄντρας μου ὅσο δούλευε, τὸ ψωμί δὲν μᾶς ἔλειπε... Ἦταν κουβαλητής... κέρδιζε... Εἶχαμε τίς καρέκλες μας, τὰ κρεβάτια μας... Μὴ μᾶς βλέπετε, τώρα πὸν τὰ πούλησα. Τώρα ὅπως καταντήσαμε... Ὅργη Θεοῦ σᾶς λέω... Ὅργη Θεοῦ.

Ἡ συντρόφισά μου κάτι τῆς εἶπε γιὰ νά τὴν παρηγορήσει.

— Ναί μαθὲς κόρη μου... Ναί, τὸ ξέρω, ὄλος ὁ κόσμος δυστυχεῖ, τὸ βλέπω. Μιὰ Ἑλλάδα μαθὲς καταστράφηκε ἐδῶ, δὲν παραπονιέμαι. Μόνο δά, λέω τὸν καημὸ μου... Κουράστηκα ἀδερφάδες μου, λυγίσανε τὰ πόδια μου. Δὲ βαστῶ πιά, και νᾶκούω πρῶι βράδι και τὰ παιδιά μου νά φωνάζουνε γιὰ ψωμί κι ἐγὼ νά τὰ μαλλώνω. Ραγίζεται ἡ καρδιά τοῦ ἀνθρώπου. Νά μαλλώνει κανεὶς τὰ μικρά παιδιά ἐπειδὴς σοῦ γυρεύουνε ψωμί... Ἄχ! Θεέ, και βάλε τὸ χέρι σου και κράτα πιά τὴν ὀργή σου!...

Και κάθησε ἡ γυναικούλα πάνω σὲ μιὰ κασόνα και ἄρχισε νά μᾶς λέει.

— Ἐνα βράδι πὸν λέτε ἀδερφάδες μου, γύρισε ἀπόξω τὸ μεγάλο πὸν ζητιάνευε, σὰν τρελό. Τίποτα, κανένας δὲν εἶχε νά τοῦ δώσει... οὔτε ἕνα ξεροκόματο ψωμί οὔτε γι' αὐτὸ οὔτε γιὰ τὰ μικρά. Ἐμένα πιά μὴ μὲ βάζετε. Ἐρεῖς μέρες εἶχα νά βάλω κάτιτις στὸ στόμα μου. «Μάνα μου... κάνει (γιατί μάνα μὲ φώναζε κι αὐτό), μάνα ἀπ' τὴν πείνα θὰ τρελλαθῶ. Σὰν ἐρχόμουν στὸ δρόμο ἔβλεπα τίς πέτρες και νόμιζα πὸς ἦταν κομμάτια ψωμιά... Και ὄλο ἔσκυβα». Πόνεσε ἡ ψυχὴ μου νά τ' ἀκούω κι ἄς μὴ τὸ γέννησα ἐγὼ.

— Τί νά σοῦ κάνω λέω παιδάκι μου ; τί νά σοῦ κάνω ἡ μαύρη ; τί νά βρω ; τί ἔχω νά σοῦ δώσω ;

— Μάνα θὰ σκοτώσω τὸ γατί νά τὸ φᾶμε... Οἱ Ἴταλοι σοῦ λέει τὰ τρώνε και τὰ ἀκριβοπληρώνουνε... Εἶναι λένε σὰν τὸ κουνέλι...

— Νίκο, τοῦ λέω, σῶπα... Σῶπα γιὰ τὸ Θεὸ νά μὴ ἀκούω...

— Πεινάω! σοῦ λέω, πεινάω, δὲν καταλαβαίνεις ; Πεινάω... Εὐλο βλέπω, πράμα βλέπω κι ὄλο νομίζω πὸς εἶναι ψωμί... τρέλλα μου ἔρχεται...

— Κοιμήσου παιδάκι μου, τοῦ κάνω ἡ μαύρη και αὔριο τὰ λέμε...

— Και αὔριο μάνα, σὰν και χτὲς και τὰ προχτὲς θὰ εἶναι... Πάλι πείνα.

— Κοιμήσου και μὴ συλλογίζεσαι.

Πέφτει στὸ στρώμα ἀμίλητο, τὸ ἄκουσα νά βογγάει και ὕστερα νά κλαίει στὰ πνιχτά, ὄλη μέρα γύριζε ξυπόλυτο, ζητιανάκι μέσα στοὺς δρόμους. Τὸ λυπήθηκα τὸ ἔρμο... θυμήθηκα τὸν ἄντρα μου πὸν τὸ ἀγαπούσε. Νὰ τῶβλεπε ἀπὸ καμιά μεριά, λέω πὸς διακτινῆσε αὐτό, και πὸς ἡμεῖς καταντήσαμε, στοὺς δρόμους νά βγοῦμε γιὰ δακονιά. Κι ἔκλαιγα κι ἐγὼ και παρακάλαγα στὰ σκοτεινά τὸ Θεὸ νά σταματήσει τὴν ὀργή του...

Ποῦ νά κοιμηθῶ κι ἐγὼ ἀπὸ τὴν πείνα ; Ποῦ νά κλείσω μάτι ; Κουλουριάστηκα στὸ στρώμα, σήκωσα τὸ γόνατο νά σφίξω τὸ στομάχι νά μὴν

πονάει πού ήταν άδειανό, κι είχα όλο κρουάδες. Τό ξημέρωμα άκούω τόν μεγάλο πού ξεπετάγεται — τού λέω σιγά.

— Ποῦ πᾶς Νίκο ;

— Νά σφάξω τὸ γατί στό πλυσταριό... Δὲ βαστάω. Σήκω νά τὸ μαγειρέψεις.. Θὰ κλέψω δυὸ καρβουνάκια ἀπὸ τὴν ἀποθήκη τῆς μαμῆς.

— Σο.. τού κάνω. Νά μὴν ξυπνήσουν τὰ παιδιά. Ὁ Κώστας νά μὴν ξυπνήσει πού κοιμᾶται ἀγκαλιὰ κάθε νύχτα μὲ τὸ γατί... Θάβαζε τὰ κλάμματα.

Ὅσπου νά τοῦ πῶ τὰ λόγια αὐτὰ στὰ πνιχτὰ νά μὴν ξυπνήσουνε τὰ μικρά, νάτος κι' ὄλας ἔφαγνε στό στρώμα γιὰ τὸ γατί... Τὸ ζωντανὸ λὲς κι' ἔνοιωσε πὼς κάτι κακὸ τοῦ ἔμελλε καὶ ξεπετάχτηκε ἀπὸ κοντὰ ἀπὸ τὸν Κώστα μας καὶ κρύφτηκε κάτω ἀπὸ τὰ ρούχα, δίπλα μου... Ἦρθε μάλιστα καὶ κρύφτηκε σιμὰ μου γιὰτι κι' ἐγὼ καμιά φορὰ τ'όπαιρα στὰ γόνατα... Ἄχ λέω μὲ τὸ νοῦ μου, ἁμαρτία εἶναι γιὰ τὸ ζωντανό... Δὲν ἤθελα νά τὸ σφάξουμε. Μὰ πού ἄκουγε ὁ μεγάλος, μιὰ καὶ δυὸ τὸ φτάνει, τὸ γραπώνει καὶ πάει νά τὸ σφάξει, ἔξω στό πλυσταριό.

Κλείνω ἐγὼ τ' αὐτιά μου σὰ νάτανε νά μὲ φτάσουνε οἱ φωνὲς του, ἂν καὶ τὸ πλυσταριὸ εἶναι ἔξω στὴν αὐλή. Κι' εἶχε ὄξω ἓνα φεγγάρι... Μιὰ βραδιά... Ἀπὸ ψηλά ἀπὸ τὸ φεγγίτη εἶδα τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ... Μὰ κάτι μ' ἔπιασε κι' ἔτρεμα δόλκαρη. Εὐτυχῶς τὰ παιδιά τὰ δικὰ μου κοιμόντουσαν καὶ ὁ Κωστάκης οὔτε εἶχε πάρει εἶδηση τί γινότανε στό γατί του.

— Πῶ ! πῶ ! Λέω, ἂν τὸ πάρει εἶδηση ὁ Κωστάκης μου πὼς φάγαμε τὸ γατί θὰ χαλάσει τὸν κόσμο, αὐτὸς πού ἀγαπᾷ ἔτσι τὰ ζωντανά... Ὅλα τὰ ζωντανά. Νά μὴ μοῦ ἀρρωστήσει σὰν τὴν ἄλλη φορὰ...

— Ποιὰ ἄλλη φορὰ ;

— Νά, τῆς μαμῆς, πού εἶναι στὴν αὐλή μας τῆς εἶχανε φέροι μιὰ χήνα καὶ τόσο τὴν εἶχε ἀγαπήσει ὁ Κώστας μας, πού ἅμα τὴ σφάξανε, χάλασε τὸν κόσμο ἀπὸ τίς φωνές.

— Καὶ τότε ἀρρώστησε ;

— Ναι τότε πρωτόπαθε σπασμούς. Ἐνα ἀγόρι μεγάλο μέσα στὴν αὐλή, γιὰ νά τὸν πειράξει τὸν κυνήγαγε μὲ τὸ κομμένο κεφάλι τῆς χήνας... Τότε ἔπεσε στό κρεβάτι καὶ ἔπαθε μαθὲς σπασμούς πού φοβηθήκανε ὅλοι ἐδῶ, μὴ ὁ Θεὸς φυλάξει, πάθει τὸ παιδί ἀπὸ σεληνιασμό...

Καθόμουν τὸ λοιπὸν κεῖ δὰ — δὲν ξέρω πόση ὥρα θὲ νά πέρασε καὶ ὄλο ἀνατριχίαζα κι ὄλο ἔβλεπα ἀπόξω ἀπὸ τὸ παράθυρο τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ καὶ ἓνα κομμάτι τοῦ οὐρανοῦ, ὅσπου, μπαίνει ὁ μεγάλος μέσα ἐδῶ καὶ μοῦ λέει.

— Τρομάξα νά τὸ σφάξω... Ἐκανε σὰ δαιμονισμένο. Τὸ ἔγδαρα, ἔλα γρηγόρα νά τὸ μαγειρέψεις πρὶν ξυπνήσουνε οἱ ἄλλοι μέσα στὴν αὐλή.. Πῆρα καὶ κάρβουνα ἀπὸ τὴν ἀποθήκη τῆς μαμῆς.

— Μὰ τὸ Θεὸ ἀδερφάδες μου σὰν νάμουνα ὑπνοβάτρια σηκώθηκα, μαγείρεψα καὶ οὔτε ἤξερα τί ἔκανα. Εἶχα μιὰ παραζάλη, μιὰ ταραχή... Βούτζε τὸ κεφάλι μου ἀπὸ τὴν πείνα. Θὰ ἦτανε μὲ τὴν αὐδιανὴ τὴ μέρα τέσσερες σωστές, πού τίποτε δὲν εἶχα βάλει στό στόμα μου. Τὸ μαγείρευα

τὸ γατί, ἔφτυνα χάμω, καὶ ὁμως ἦρθε κείνη ἡ μυρουδιά καὶ μὲ παράλυσε, μὲ ἀφάνισε. Λυθίκανε τὶ σάλια μου. Καὶ καθήσαμε καὶ πέσαμε μὲ τὰ μούτρα καὶ τὸ φάγαμε. Ὁ μεγάλος ἔγλυψε ὄλα, πιάτα δάχτυλα... Κουνέλι πὲς πὼς ἦταν, λαγός, μοῦ κάνει...

... Κεῖ δὰ πού ἀποτρώαμε, νά τὰ μικρά... Τὰ ξύπνησε ὡς φαίνεται ἡ μυρωδιά.

— Κουνελάκι, τοὺς κάνω εἶναι... Ἐλάτε νά φάτε μιὰ μπουκίτσα...

Μὰ ἐκεῖ πού εἶχαμε ἀποφάει κι ἀκόμα ἔγλυψε ὁ μεγάλος τὴν κατσαρόλα, ἀκοῦμε μέσα φωνές, τρέχω μέσα... Ἦταν ὁ Κωστάκης ξεπεταγμένος στό κρεβάτι καὶ μουσκίδι στὸν ἴδρωτα, ἔκανε σὰν ν' ἀγκομαχᾷ καὶ ἔκλαιγε.

Φοβήθηκα ἡ δόλια καὶ πῆγα κοντὰ του, τὸν ρώτησα τί ἔχει...

— Νειρεύτηκα, ἔκανε, νειρεύτηκα τὸ γατί μου. Δὲν ἀκοῦς καὶ τώρα πού ἀκόμα φωνάζει... Νά τώρα δὰ, ἦταν σκαλωμένο πάνω φεγγίτη καὶ μὲ κοίταζε καὶ μὲ φώναζε καὶ εἶχε τόσα κατακόκκινα τὰ μάτια καὶ ἦταν βουτηγμένο στὰ αἵματα.

— Χί, χί, τὸ γατί μου. Μοῦ σκοτώσανε τὸ γατί μου... ἄκου το, ἄκου το πού ἀκόμα φωνάζει... Καὶ ἀρχίνησε νά τὸ ζητᾷ καὶ νά τὸ γυρεῦει στὰ στρώματα... Τότες εἶναι πού τὸ χτύπησε ἡ μυρωδιά τοῦ φαγητοῦ... Τρεχάλα πάει μέσα... Ὁ μεγάλος ἔγλυψε ἀκόμα τὴν κατσαρόλα...

— Μὰ τὸ Θεὸ σᾶς λέω, πιστέψτετέ με ἀδερφάδες μου, τότες μοῦ φάνηκε καὶ μένα πὼς ἄκουσα νά φωνάζει ἔξω στὴν αὐλή ἓνα γατί. Τώρα μπορεῖ νάταν κι ἄλλο. Μὰ μοῦ λύθηκαν τὰ γόνατα... Ἄχ ! λέω ἀνάθεμά το, ἂν βουκολάκισε καὶ μᾶς φωνάζει...

Κι ἀρχίνησα τὰ κλάμματα.

Τότες εὐθύς κατάλαβε ὁ Κώστας μου... Εἶναι ἓνα δὲν ξέρετε πόσο τετραπέρατο. Πάει κοντὰ, στέκεται δίπλα στὸν μεγάλο πού ἔγλυψε τὴν κατσαρόλα τὸν κοιτάζει στὰ μάτια καὶ τοῦ λέει κατάγλωμο.

— Τὸ γατί ἔ ; τὸ τρώτε ἀφοῦ τὸ μαγειρέψατε, ἔ ; Ἐτρεμε δλόκληρο κι ἔσφιγγε τὰ δόντια. Εἶπα πὼς θὰ ριχτεῖ στὸν μεγάλο. Μὰ δὲ μίλησε ἄλλο. Κοίταζε μόνο γύρω του κι ἔφυγε τρικλίζοντας σὰν νάπτε κρασί.

Κάηκε ἡ καρδιά μου. Τοῦ φώναξα: «Μὴν κάνεις ἔτσι, Κώστα, παιδί μου... Ἐγὼ θὰ σοῦ βρῶ ἄλλο γατί».

Μὰ κείνο τίποτα δὲ μιλοῦσε. Καθόλου, τσιμουδιά. Ἄνοιξε τὴν πόρτα... Ἀκόμα σὰ νὰ βλέπω προστά μου πὼς πῆγαινε τὸ παιδί, εἶχε μὲ τὸ ἓνα του χεράκι πιάνει τὸ στοματάκι του, σὰν νά τὸ κρατοῦσε νά μὴν βήξει ἢ νά μὴ φωνάζει. Κι ὄλο τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ ἀπὸ τὸ φεγγίτη ἔμπαινε μέσα...

Ἐπεσε στό στρώμα ὁ Κωστάκης μας... Τσιμουδιά, ἄχνα δὲν ἔβγαζε... Τότε φοβήθηκα, πῆγα κοντὰ του καὶ τότε εἶδα πὼς τὸν εἶχαν πιήσει πάλι σπασμοί.

Ἐμπήξα τὰ κλάμματα καὶ κάθησα στό στρώμα κοντὰ του.

Καὶ ἡ γυναικούλα ξανόρχισε πάλι τὰ κλάμματα.

Ἦ συντρόφισά μου πῆγε τότε πάλι κοντὰ στό ἀρρωστο παιδί, καὶ κάθησε δίπλα του στό στρώμα.

Δέν ἦταν καθόλου καλὰ καὶ εἶδαμε πὼς δέν καταλάβαινε ἀκόμα τὶ γινότανε.

Ἡ ἀδερφή μὲ τὸ ἀπαλὸ χέρι της θέλησε νὰ δεῖ τις ἀμυγδαλὲς τοῦ παιδιοῦ... Νὰ πιάσει τὸ λαιμάκι του μὴν τύχει κι ἀνέβηκε ἡ θέρη...

Τὸ ἄρρωστο ἄγοράκι, σὰν ἔνοιωσε κοντὰ του τὸ χέρι τῆς ἀδερφῆς, νόμισε πὼς ξαναῆρθε τὸ γατάκι του νὰ κοιμηθεῖ στὴν ἀγκαλιά του, ὅπως πάντα τὸ συνήθιζε καὶ ἔσφιξε τότε τὸ χέρι τῆς ἀδερφῆς μὲ τρυφερότητα, καὶ ψιθυριστὰ εἶπε:

— Γατί μου, γατάκι ἐσύ... Ξανὰ ἦρθες σιμά μου... Καὶ νόμισα ἐγώ, πὼς σὲ σκοτώσανε καὶ μέσα μου κάτι ράϊσε, ἐδῶ. Καλῶς το, γατί μου, γατάκι μου... Καλῶς το.

Κι ὅλο χაῖδευε μὲ τὴν καυτὴ του παλάμη τὸ χέρι τῆς ἀδερφῆς.

ΛΙΛΙΚΑ ΝΑΚΟΥ

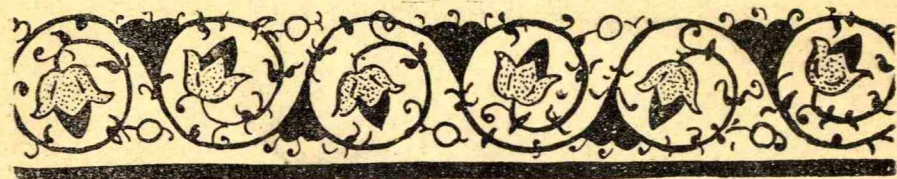
~~~~~
Ὀ λ γ α Β ό τ σ η

ΟΛΑ ΤΑ ΦΕΡΝΕΙΣ ΕΣΥ

Ὅλα τὰ φέρνεις ἐσύ
ὕγρα μαγικὸ ποὺ κυλᾷ στὴν καρδιά μου.
Ἀπέραντη θάλασσα μουσικῆς
ποὺ σ' ἔχω φυλακίσει στὰ βράχια μου
νὰ θητέψω γυμνόποδη στὰ βράχια τὰ σκληρὰ τῆς ζωῆς.
Νὰ ματώσω κάθε βῆμα τὰ πόδια μου,
νὰ κοιτάξω χωρὶς φόβο τὸ θάνατο,
νὰ γιομίσω τῆς καρδιάς μου τὰ σκότη μὲ φῶς.
Τὴν πορεία νὰ περπατήσω μὲ τοὺς ἄλλους τῆ μακρινή.

Η ΨΥΧΗ ΜΟΥ, Η ΨΥΧΗ ΜΟΥ

Ἡ στήλη αὐτὴ ἡ ἐκστατικὴ τῆς ψυχῆς μου
ὅπου πηγαίνω τῆ θρίττω.
Μὲς στὸ σκοτάδι τῆ βλέπω νὰ ὀρθώνεται,
στῆς ἀθύρσου νὰ δέρνεται τὰ γκρεμὰ.
Χλωμὴ στὰ χιόνια νὰ περπατεῖ.
Ἡ ψυχὴ μου, ἡ ψυχὴ μου.
Ἀλύτρωτη τὸ ἀλύτρωτο κυνηγᾷ,
ὥσπου μιὰ μέρα ν' ἀνοίξει τὰ χέρια της
σὰν κρίνος τοῦ θανάτου τὰ πόδια ν' ἀκίνητησῆ.

Πέτρος Τριαντάφυλλος

ΤΟΥ ΑΧΟΥ ΤΟ ΜΙΛΗΜΑ

Συμφωνία III — Μπετόβεν

.. Κι ἀπὸ τοῦ πόνου τὸ μουντὸ στερέωμα λὲς προβάλλει
ξάφνω κι ἀστράφτει ἥλιος χρυσοῦς καὶ ζώνει ὅλη τὴ χτίση.
Κι ὄλα γελοῦν μέσ' στοῦ φωτός τῆ θεῖα τῆ γλυκοζάλη,
κι ὄλα ἀγαλλιοῦν σὰ νᾶχουν ἄχ πρωτοερωτοξυπνήσει.

Λεύτερος σκοπευτῆς: Εἰσαγωγή — Βέμπερ

Ἡρεμο νιοξημέρωμα γλυκό, τὸ ἀχνοσημαίνει
μιὰ συνηχία καὶ χἀηδεμα ψυχῆς καὶ φίλημά της,
καί, σ' ἀπολίγο ὦ μάγεμα! χρυσοφόρετος βγαίνει
ὁ ἥλιος τῆς γῆς ἡ στόλιση κ' ἡ πιὸ ἀνοιχτὴ χαρὰ της.

Συμφωνία τοῦ νέου Κόσμου — Ντβόρζακ

Πηγαῖο, γλυκοκελάηδιστο, ἀνοιξιὰτικο ὁμορφάδι
τὸ ἀγνὸ τοῦ ὑπαίθρου μέλισμα χύνεται ἠλύσιο χἀδι·
σιγόθροο, βαθιομίλητο μέσ' στὸ γαλάζιο ὡς σβῆνει,
μιὰς ἐρημιάς τὴν ὁμορφιά τ' ἀκούει ἡ ψυχὴ καὶ πίνει.

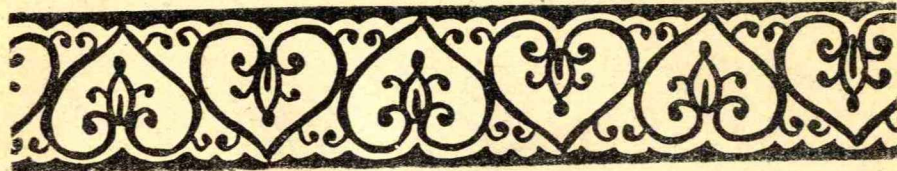
Σεληνόφωτο — Ντεμπυσι

Συρτός, σιγαλινάκουστος, κρυφὸς λυγμὸς βιολιοῦ —
φιλντισένια, λευκόχρυση λὲς κλωστή ξετυλιέται·
μέσ' στὴ νυχτιὰ τὴν ἀσημιὰ σκορπάει, ψηλαμολιέται
ζητάει τῆς γῆς τὰ μυστικὰ νὰ πεῖ τοῦ φεγγαιοῦ

ΝΥΧΤΑ

ὦ, νύχτα, τριγύρω μου,
βαθειά
σκεφτική,
γεμάτη δυνάμεις που διασταυρώνονται.
Τεντώνεται ατέλειωτο τὸ στημόνι τ' ἀργαλειοῦ σου
κι' ατέλειωτα πλέκεται πάνω του
τῶν ὕφαδιῶν τὸ σῦρε κι' ἔλα.
Ἄπάνω στὸ τεντωμένο σκοτάδι σου
πλέκεται τοῦ φωτός ἡ ἔπαρση
κι' ἡ μπιχλιμπιδάτη ματαιοδοξία . . .
Πολυλογίες φρενοβλαβῶν
μπερδεμένα νήματα
ἀχρηστία καὶ μηδὲν θὰ γέμιζε ὁ κόσμος
χωρὶς τὸ δικό σου καμβά
χωρὶς τὴ δική σου ὑπομονετικὴ τεντωμένη θέση.
Χοροπηδῶ ἀπόψε
ἀπάνω στὰ τεντωμένα σου τέλια
φρίσσω καὶ σπαρταρῶ σάν τὸν ἦχο
στὴν ἄπλα τοῦ τύμπανου . . .
Θάθελα νὰ μείνω πολὺ κοντά σου
νὰ ξεδιψάσω ἀπ' τὸν κρουνοῦ
τῶν ἐνστίκτων σου
γιατὶ πολὺ μ' ἐπότισαν
ὄξος καὶ χολὴ ἐκεῖ κάτω.
Γιατὶ σ' ἀγαπῶ, ὦ νύχτα . . .
Γιατὶ εἶμαι ἓνα μισότυφλο ζῶο . . .
Καὶ γιατὶ σ' ἀγαπῶ
μὲ τὴν ἴδια ἀδέξια τυφλότητα
τοῦ λυκόπουλου ποὺ πασπατεύει μὲ τὸ ρύγχος
τὸ μάλλιάρὸ μαστάρι τῆς μάνας του.
Σ' ἀγαπῶ
ὦ μεγάλη λύκαινα
ποὺ προσφέρει τούς χίλιους μαστούς σου
στοὺς χίλιους μου πόθους.

Γιωργῆς Κότσιρας

Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΚΑΙ Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΑΓΩΝΙΑ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ(*)

Ὁ σημερινὸς πνευματικὸς ἄνθρωπος, ὁ ποιητὴς ἰδιαίτερα σάν εὐπαθὴς δέκτης θέλει νὰ ξέρει πάνω ἀπ' ὅλα τὸν ἑαυτὸ του. Προσπαθεῖ νὰ διερευνήσῃ τὸ χάος τῆς συνείδησής του, νὰ βρεῖ τὸν κεντρικὸ στόχο τῆς ψυχῆς του. Μ' ἓνα λόγο νὰ συγκεντρωθεῖ καὶ νὰ οἰκοδομήσῃ τὴν ψυχὴν του. Ὁ σημερινὸς ποιητὴς, θὰ ἔλεγε κανεὶς ἂν δὲν ὑπολόγιζε τὴν κατάχρησιν τοῦ ὄρου ποὺ ἔγινε μέχρι τώρα, ἐπιχειρεῖ καὶ πραγματώνει ἓναν ἰδιότυπο «ρεαλισμό». Ἐνα ρεαλισμὸ ἐσωτερικῆς ὕψης, πνευματικὸ, προπαντὸς ψυχικὸ. Ἀναζητῶναι τίς ἐμπειρίες του ἀπὸ τὰ «πράγματα» μέσα στὸ χωνευτήρι τῆς συνείδησής του, γιὰ νὰ τὰ μεταπλάσῃ σὲ μιὰ δημιουργικὰ οὐσιαστικὴ σχέση μὲ τὸν σημερινὸ περίγυρο, ἐκφρασμένη μὲ τὴν πυκνότητα ἑνὸς ἀποστάγματος ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ πρᾶγμα σάν γεννησιουργὸ ἀφορμὴ. Ἐπιζητεῖ νὰ ταυτισθεῖ μὲ τὴν πραγματικότητα μιᾶς ἐπερχόμενης καὶ ἔντονα διαγραφόμενης μεταρεαλιστικῆς ἐποχῆς. Θὰ φαίνεται ὅμως παράλογο σὲ ὅτους φοροῦν ἀκόμα τὰ παλιὰ θολωμένα ματογυῶλια τους. Ἐνας κόσμος «ἀσυνάρτητος» θὰ σκέπτονται, ἓνας κόσμος ποὺ «ἔχασε» τὴ συνείδησιν τῆς πραγματικότητος. Ἀλλὰ ἡ σημερινὴ πραγματικότητα εἶναι αὐτὴ, σημαδεμένη ἔντονα ἀπὸ τὸν «παραλογισμὸ» τῆς, τῆ «δίχως ἔννοια» ἀντιφατικότητά τῆς καὶ τὴν παλιμβουλία τῆς, σκληρὴ καὶ ἀδυσώπητη, ἀληθινὴ, καταγωγικὴ ἀλλὰ καὶ μαρτυρικὴ. Ἐχει φορέσει τὸν παγερὸ, ἀσπιλοχιτώνα τοῦ πνεύματος, αὐτὴ εἶναι ἡ παγωνιά τῆς. Γιατὶ δὲν εἶναι τίποτα βέβαια πρὸς τὸν παγερὸ σάν ὑπόστασις ἀπὸ τὸ πνεῦμα στὴν ἀχανῆ λευκότητά του. Δὲν γνωρίζει κανένα συμβιβασμὸ, δὲν τέρπει μὲ τὴν ποικιλία τῶν χρωμάτων του. Ἡ λάμψη του ἔχει τὴ «μουσικὴ» ἀκτινοβολία μιᾶς ατέλειωτης μονοτονικῆς κλίμακας. Εἶναι ἡ ἀπέραντη, ἀσπιλη καὶ ἀκηλίδωτη λευκότητις ἑνὸς ἀχανοῦς χιονισμένου τοπίου, ποὺ μπορεῖ νὰ τυφλώσῃ τὸν ἀνεξοικειωτο. Πῶς νὰ γίνῃ ὅμως; Ὁ μηχανικὸς αἰῶνας δὲν ἔχει δεσπόσει μόνον στὸν ἐξωτε-

(*) Ἀπόσπασμα ἀπὸ ὁμώνυμο δοκίμιον ἀνέκδοτον.

ρικό βίο του ανθρώπου. Από καιρό αναζητεί το μερίδιό του στην ψυχική ένδοξη χώρα.

Αυτά ως προς το περιεχόμενο, την έσωτερική ύψη, την ουσία της έντελως συγχρονισμένης, της καθαυτό «μοντέρνας» μεταπολεμικής ποίησης, όπως επεκράτησε να λέγεται. Ποιά είναι όμως η εκφραστική ιδιοσυστασία, η γλωσσολογική της επιφάνεια, ή μορφή του λόγου της; Το «πρόβλημα» εδώ για τους πολλούς, εκείνους που έχουν ξεκόψει από το «ρεϋμα», δεν είναι λιγώτερο πολύπλοκο. Δεν μπορούν ή δεν θέλουν να δουν στο Λόγο κάτι πέρα από ό,τι δίνει ή στενή παράστασή του σε «έννοια». Θέλουν το λόγο με την τετράγωνη λογική του στις τρεχούμενες εκφράσεις. Δεν υποπεύονται πως υποκρύπτει καν ένα «μουσικό» στοιχείο, όχι έξωτερο βέβαια, ήχολαλικό, που τέρπει μόνο το αυτί, αυτό ίσως το βλέπουν και το αισθάνονται, αλλά κάτι βαθύτερα μουσικό, κάτι ολοκληρωμένα εκφραστικό: Με ανταπόκριση του φθόγγου προς την ουσία του πράγματος που θέλει να εκφράσει. Έκείνη την έσωτερη δηλαδή αξία που υποκρύπτουν οι λέξεις όταν αναρμονισθούν σ' ένα ολοκληρωμένο και εκφραστικά τελειωμένο Λόγο, όταν γίνουν λέξεις-σύμβολα.

Η Ποίηση λοιπόν σήμερα νσεί αυτόν το λόγο. Το λόγο-ουσία, το λόγο-πράξη. Θέλει το λόγο άκέραιο, στρογγυλό, να εκφράζει τα πράγματα στις έσωτερικές συναρτήσεις τους, στη μυθοποιητική προβολή τους, όπως θα μπορούσε να πει σήμερα ο Πλάτων. Δεν τον θέλει σαν έννοια, τάν αφηρημένο ώρασιολογικό στοιχείο. Δεν την ενδιαφέρει ή φωτογραφική πολυχρωμία του παραδοσιακού ποιητικού λόγου ή κι' ακόμα ή υπερρεαλιστική νοοτροπία του πυροτεχνηματικού λόγου που από καιρό έχει πάψει να είναι «μοντέρνος». Θέλει ένα λόγο έντονα εκφραστικό, «έντυπωτικό» θά έλεγε κανείς, που να αναρμονίζεται με την καρτερή ύλη των πραγμάτων της. Άλλιώς πως να εκφράσει τη δραματικότητα του ψυχισμού του ανθρώπου της εποχής; Πως να κερδίσει την ποιητική ουσία του ψυχικού μαρτυρίου του; Ο ποιητής τώρα δεν ενδιαφέρεται να εκφράσει εικονοπλαστικά ένα οποιοδήποτε φυσικό τοπίο, έστω και εκπληγής ομορφιάς, ακρογιαλιές με άστραφτερά βότσαλα, «μυστηριακά ξημερώματα» σε ειδυλιακές θάλασσες. Έχει να μιλήσει για «θανάσιμα» πράγματα. Αυτό λοιπόν το σύγχρονο δραματικό γεγονός που υποφώσκει κάτω από μιιά έμπειρία έξωθενωτική και που ο ποιητής καθώς βρίσκειται κυκλωμένος από τοπία απειλητικά, άποτραβιέτα: στον έσωτερικό του κόσμο για να το εκφράσει, απαιτεί μιιά διατύπωση έσωτερική και πνευματική. Ο ποιητής εκφράζει τους βαθύτερους κλονισμούς της ψυχής του με τρόπο «μουσικό», τις μύχιες αναστατώσεις του. Δεν επιχειρεί φιλοσοφήματα όπως νομίζουν μερικοί, επιδιώκει πνευματικές ανατάσεις, ψυχικά φτερουγίσματα.

Η Ποίηση αυτή, ή έντελως συγχρονισμένη, ή καθαυτό «μοντέρνα» αρχίζει εδώ στην Ελλάδα σχεδόν άμέσως μετά τόν τελευταίο παγκόσμιο πόλεμο, καθώς παρατήρησαν και μερικοί από τους πιο αξιόλογους κριτικούς μας, άλλοι στον λογοτεχνικό περιδικό τύπο και άλλοι σε σημειώματά τους σε καθημερινές έφημερίδες ή σε ιδιαίτερα βιβλία τους με σχετικά μελετήματα (4). Στην

4) Βλέπε: Αίμ. Χουρμούζιου, «Περί Νέας Ποίησης» έφημ. «Καθημερινή» πέντε έπιφυλλίδες Σεπτ.-Όκτωβ: 1953, Κλ. Παράσχου, στην ίδια έφημερίδα: Κριτικά σημειώματα στα νέα ποιητ. βιβλία 1954-55. Β. Βαρίκα, όμοίως στην Έφημερίδα «Βήμα» 1950 μέχρι σήμερα. Ι. Μ. Παναγιωτοπούλου, Τα Πρόσωπα και τα Κεί-

συγχρονισμένη, την έντελως πρόσφατη και καθαυτό «μοντέρνα» αυτή ποίηση, δεν είναι μόνο ή ουσία της κάτι καινούριο, αλλά και ή έκφρασή της. Έχει τους δικούς της κανόνες, τη δική της τεχνική, τα μυστικά της, Χρειάζεται να σκύψει κανείς πολύ για να την ένωτισθεί. Να τη συλλαβίσει πολλές φορές Ν° ακούσει την ψυχή της. Τότε μόνο μπορεί να περάσει στους χώρους των μυστικών της: «Ό,τι έγινε αξιόλογο κριτικά μέχρι τώρα σχετικά με την σπουδή της, είναι σποραδικό, σκορπισμένο εδώ κι' εκεί, ιδίως στα διάφορα περιοδικά έντυπα. Ο Αίμ. Χουρμούζιος σε μιιά σειρά αξιοπρόσεχτες έπιφυλλίδες στην Καθημερινή, περί «Νέας Ποίησης» έπεχείρησε μιιά άνίχνευση στο νέο ποιητικό έδαφος. Προσπάθησε να δρίσει τη φυσιολογία της ποίησης αυτής, να μελετήσει την τεχνική της εκφραστικής της σε συνάρτηση με το περιεχόμενο της. Αντίθετα ο Πέτρος Σ. Σπανδωνίδης με το βιβλίο του «Η νεώτερη Ποίηση στην Ελλάδα» κείμενο βασικό, κεφαλαιώδες θά έλεγα για τη μελέτη της σύγχρονης ποίησής μας, τόσο για τόν ιδιαίζοντα και ιδιότυπο χαρακτήρα του, όσο και για τις κριτικές απόψεις και παρατηρήσεις και τομές των ποιητικών μας πραγμάτων, προσπάθησε (και το κατόρθωσε στα πιο πολλά σημεία) να σκάψει βαθιά, θέλοντας να ανακαλύψει και να αποκαλύψει το ποιητικό της υπέδαφος. Το ιδιαίτέρως αξιόλογο έμως αυτό κριτικό δοκίμιο, στάθηκε ίσως περισσότερο απ' ό,τι θά έπρεπε στην «ουσία», στον έσωτερικό χώρο της ποίησης αυτής. Είδα τη μορφή σαν έξάρτημα της «ουσίας», (που μπορεί βέβαια να είναι και μόνη της ομορφιά) δεν την θεώρησε όμως σαν παράλληλο γεννεσιουργό φαινόμενο, ούτε θέλησε να αξιολογήσει τα ποιητικά παραδείγματα που χρησιμοποίησε από τόν ελληνικό χώρο, σύμφωνα και με τις μορφοποιητικές πραγματοποιήσεις τους. Επέστημανε τις «ουσίες» ωστόσο με προσωπική κριτική δραση και σκέψη, με σπάνιο κριτικό προβληματισμό που ζυμώνεται με την ίδια τη βαθιά ψυχή του κειμένου που πλησιάζει, με διεσδυτικότητα, προπαντός με μιιά διορατικότητα και ένορατικότητα σχεδιασμένη άρχιτεκτονικά με συνθετική έπάρκεια και ζωντανή εκφραστική ιδιορρυθμία.

Η συγχρονισμένη αυτή ποίηση θέλει να εκφράσει τόν έσωτερικό άνθρωπο. Η αίσθητη που κομίζει είναι κάτι άλλο, βρίσκειται στον αντίποδα της παλιότερης που ενδιαφέρονταν περισσότερο για τα στρογγυλά και γενικευμένα «αίσθήματα». Η σύγχρονη ποίηση έντοπίζει το ενδιαφέρον της σε μιιά προσωπική άφορη, σ' έναν άτομικό «κλονισμό», που ωστόσο όταν κατορθώνει να γίνει ποίηση, δεν άποξενώνεται διόλου από το γενικό ενδιαφέρον. Ένας βαθύς κλονισμός βέβαια, αυτός καθ' έαυτόν, έχει ουσία, είναι ο αντίκτυπος από αυτό το τυτό το «πράγμα». Αν μείνει ωστόσο άκατέργαστος, πρωτογενής ως προς τη συγκίνηση που τόν προκάλεσε και δεν πάρει «μορφή», δεν φθάνει στον άλλον. Παραμένει μιιά στενή ιδιωτική υπόθεση. Τα «πράγματα» αυτά καθ' έαυτά δεν σημαίνουν, όπως θά έλεγε ο Παλαμάς, δεν βαραινούν και πολύ αν δεν σκάψει μέσα τους κανείς να ανακαλύψει και γ' αποκαλύψει κάποιο μυθικό νόημα. Η ρήση του De Sanctis cose e non parole θά είναι θεωρημένη άσφαλώς

μενα, Στ! (έλληνικά και ξένα), Πέτρου Σ. Σπανδωνίδη «Η νεώτερη ποίηση στην Ελλάδα», Ίκαρος 1955 και Γ. Θέμελη «Η Νέα Ποίηση», (Δουναί και λαβείν, Α' και Β) περιόδ. «Νέα Έστία» Τόμος 64ος τεύχη 746, 751, 752 και 753, Αθήνα 1958.

από τούτη τή σκοπιά. "Αν τὰ «πράγματα» είναι εκφρασμένα από τήν πλευρά μόνο μιᾶς στενῆς ἀτομικῆς ἀφορμῆς πού τὰ γέννησε, χωρίς νά κατορθώνουν μιὰ κατὰ κάποιον τρόπο «καθολικότερη» ἔκφραση, ἢ ῥήση ἀσφαλῶς ἀπό τή σκοπιά τούτη μπορεῖ νά ἀντιστραφεῖ: εἶναι parole τότε, e non cose.

Ἐπίσης ὁ Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος στὰ «Πρῶτα καί τὰ Κείμενα Στ.» (τὰ ἑλληνικά καί τὰ ξένα) μελέτησε τή νεότερη, τή συγχρονισμένη ποίηση πλατιά καί ἐμπεριστατωμένα κι ἐπεσήμανε τὸ πνευματικὸ τῆς ὑπόθεσης σὲ συνάρτηση μὲ τὴν ἐποχιακὴ του ἀναγκαιότητα στοὺς μύχιους χώρους της, σὲ μιὰ θεώρηση ἐποπτική, ἀλλὰ καί μὲ θαυμαστὴ ἀντίληψη τοῦ μέτρου τῶν αἰσθητικῶν δυνατοτήτων της ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς γλωσσοτεχνικῆς ἰδιοσυστάσας της. Δὲν ἐπεδίωξε ὅμως νά χρησιμοποιήσει ποιητικὰ παραδείγματα, τουλάχιστον ἀπὸ τὸν ἑλληνικὸν ἄνθρωπον, ὅσο καί ἂν εἰ ἐπιμέρους εἰδικὲς παρατηρήσεις τῆς μελέτης του προϋποθέτουν μιὰ παραδοχὴ τῶν ἀξιόλογων ἐπιτεύξεων τοῦ χώρου αὐτοῦ στοὺς πρόσφατους καιροὺς. Θεώρησε ὡστόσο τὴν ποίησιν ἐτούτῃ καί στὴ μορφῇ καί στὴν οὐσίᾳ της. Μᾶς μίλησε καί γιὰ τὴν ἐσωτερικὴ ψυχὴ της καί γιὰ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς φυσιογνωμίας της μὲ ὅλη τὴν ἐκπληκτικὴ ἀγχίνοια καί χαρακτηριστικὴ γοητεία τῆς ροῆς τοῦ ποτάμιου λόγου του.

Μὲ τὸν ἴδιον προβληματισμὸ εἶδε τὴν ποίησιν αὐτὴ καί ὁ Γ. Θέμελης στὸ δοκίμιό του τῆς «Νέας Ἑστίας». Περίορισε μάλιστα τὴν ἔρευνά του στὶς καθ' αὐτὸ συγχρονισμένες ἐκδηλώσεις της. Τὴν εἶδε ἀπὸ μιὰ προσωπικὴ σκοπιά, ἀπὸ ἓνα ὑψηλὸ ἐπίπεδο καί προσπάθησε νά διεισδύσει στὸ «μυστήριον» τῆς λειτουργίας της μὲ ἀμεσότητα. Θέλησε νά εἰσχωρήσει στὸ κρησφύγετό της καί νά προβληματισθεῖ πᾶν σὲ ὀρισμένα ποιητικὰ παραδείγματα της. Ἐπεδίωξε μιὰ συνύφανση τῆς δικῆς του εὐαισθησίας, τοῦ δικοῦ του πνεύματος καί τῆς δικῆς του ψυχῆς, μὲ τὴν ψυχὴ καί τὸ πνεῦμα τοῦ ἔργου πού θέλησε νά πλησιάσει. Τὸ πρόβλημα γιὰ τὴν «ἐρμηνεία» τῆς Ποίησης, πάντα εἶταν ἄλυτο. Ἡ σοβαρὴ, ἢ ὄντως προβληματικὴ κριτικὴ, ὁσᾶν ἐλειτούργησε, ἀκόμα καί στὶς πρὸς εὐτυχεῖς περιπτώσεις της, δὲν κατόρθωσε νά ἐκπορθῆσει τὸ ἄδυτο τοῦ ἱεροῦ της. Ἡ Ποίησις εἶναι μύθη καί ἀπὸ τὴ μεριά τοῦ πομποῦ καί τοῦ δέκτη της. Σήμερα μάλιστα ἡ μύθη αὐτὴ περιτφίγγει τὸν κλοιὸ τῆς περισσότερου στενὰ καί περισσότερου συνυφασμένα μὲ τὸ ποιητικὸ σῶμα. "Αν ἐπιχειρηθεῖ ἐρμηνεία τοῦ σύγχρονου αὐτοῦ ποιητικοῦ φαινομένου, θὰ πρέπει νά εἶναι προβληματικὴ, νά ἀναπλάθει δηλαδὴ ὅσο γίνεται ἐξ ὑπαρχῆς τῆς συγκεκριμένη ποιητικῆς στιγμῆς, νά συμπορεύεται μὲ τὴν ἀπὸ τὴ γεννεσιουργὸ τῆς κραυγῆς, μ' ἓνα παράλληλο δημιουργικὸ προβληματισμὸ, ὥστε νά βρεῖ τὴν αἰτία καί τὸ στίγμα τῆς ὀμίλιας της. Ἀπὸ τὴν πλευρὰ τούτῃ τὰ δυὸ ὄντως ἀξιόλογα δοκίμια τοῦ Σπανδωνίδου καί τοῦ Θέμελη, χαράσσουν μιὰ διαχωριστικὴ γραμμὴ στὴ σύγχρονον κριτικὴ μας σκέψιν καί προχωροῦν κατὰ κάποιον τρόπο παράλληλα μὲ τὴν ἐντελῶς σύγχρονον ποιητικὴ ὀμίλια. Πραγματώνουν μιὰ προσωπικὴ θεώρηση τοῦ σημερινοῦ ποιητικοῦ γίνεσθαι, μὲ δημιουργικὸν προβληματισμὸν, χωρὶς τίς συναισθηματικὰς διαχύσεις καί μεροληπτικὰς μονομέρειες τῆς μέχρι σήμερα θεωρουμένης «μοντέρνας» κριτικῆς.

Ἡ σύγχρονον ὡστόσο αὐτὴ πνευματικὴ ποίησις, στὶς λίγες γιὰ τὴν ὥρα εὐτυχεῖς πραγματοποιήσεις της, θέλει νά εἶναι (καί εἶναι) μιὰ σύζευξις οὐσίας

καί μορφῆς. Γιατί οὔτε ἡ μορφὴ, ἢ εἰδικὴ μορφὴ, οὔτε ἡ οὐσία ἀπὸ μόνον τους σὲ ἀφαίρεση ἔχουν κάλλος, εἶναι ἀπλῶς ὑλικά γιὰ ποίησιν. Ἡ ποίησις δὲν εἶναι τὸ «πρᾶγμα» ἀλλὰ ἡ διαμόρφωσίς του σὲ σύμβολον. Δὲν εἶναι «λέξις», ἀλλὰ ἡ λέξις πού ἐγένετο σύμβολον, ὑποκατάστατο τοῦ πράγματος. Τελικὰ αὐτοῦ τοῦ εἶδους ἡ λέξις, πού ἀπογομνώθηκε ἀπὸ τὸ ἐννοιολογικὸ τῆς σχήμα, ἔγινε αὐτὸ τοῦτο τὸ πρᾶγμα-σύμβολον. «Πρᾶγμα» καί «λέξις» δὲν ὑπάρχουν πιά ὡς δύο, ἀλλὰ ὡς ἓνα, μιὰ νέου εἶδους πραγματικότητα. Ἡ ποίησις εἶναι μορφὴ, ὄχι ἢ εἰδικὴ μορφὴ-οὔτε ἢ εἰδικὴ οὐσία-ὁ ταυτισμὸς, ὀλοκληρὸν τὸ ποιητικὸ πλάσμα, ὅπου ἐνυπάρχει μέσα σ' ὅλα τὰ βασικά καί ἢ ψυχὴ τοῦ ποιητῆ ἀποκαθαρμένη ἀπὸ κάθε ἐξωκαλλιτεχνικὸν ῥυθμὸν, ὑψωμένη καί ἐκτεταμένη, γιὰ νά περιέχει κ' ἐμᾶς καί τὸν κόσμον ὅλον, σ' ἓνα διάφανον κοσμοεἶδωλον (5). Ποιητὴς δηλαδὴ εἶναι ἐκεῖνος πού ὄχι μόνον ἔχει νά πεῖ κάτι πηγαῖο, κάτι ριζικὸ καί μοιραῖο, ἀλλὰ καί πού ξέρει πῶς θὰ τὸ πεῖ. Ὁ κάθε σημαντικὸς ποιητὴς δὲν μᾶς ἀπασχολεῖ μόνον γιὰ κείνον πού εἶπε, ἀλλὰ καί γιὰ τὸ πῶς εἶπε ὅ,τι εἶχε νά πεῖ. "Αλλωστε ὅταν ὑπάρχει ὁ δημιουργικὸς πυρετὸς ὁ δημιουργὸς δὲν ἀναζητεῖ μιὰ ἰδέαν γιὰ νά γράψῃ ἓνα ἔργον, ἀλλὰ γράφει ἓνα ἔργον γιὰ νά λυτρωθεῖ ἀπὸ μιὰ «ἰδέαν», πού συνυπάρχει καί συνυφαίνεται μέσα στὶς ἐντυκτικὰς ἀνάγκας καί ζωϊκὰς παρορμήσεις τῆς συνείδησός του. (6)

Ἐκτὸς λοιπὸν ἀπὸ τὴν πολὺ κλειστὴν, ἢ πολὺ φωτισμένην ἔκφραση πού ἔχει τὴν κύρια σημασία της, εἶναι ἀνάγκη νά ὑπάρχει πάντα μιὰ ἰσχυρὴ προσωπικὴ συγκίνηση, πού ὅταν ὑπάρχει πάντα θὰ δώσει τὸν κραδασμὸν πού περιμένουμε ἀπὸ ἓνα ἔργον τέχνης, τὴ μεγάλη ἀλήθειαν του, ὅ,τι σώζει. Ἡ ποίησις ἄλλωστε εἶναι ἢ πρὸ κρίσιμῃ ὥρᾳ τῆς ψυχῆς μας, πού συνομιλεῖ μὲ τὸν ἑαυτὸν της, μὲ τὸ Θεὸν, μὲ τὴν Φύσιν, μὲ τὸν Ἄνθρωπον, μὲ τὴν ἴδιαν ἰστορικὴν πραγματικότητα. Εἶναι ἢ μεγάλη ὑπόθεσις τοῦ ἐσωτερικοῦ μας κόσμου καί ὄχι ἀπλῶς ἀναζήτησις καί ἀνανέωσις τρόπου ἔκφρασις, ὅπως τὴ βλέπει ἓνα μέρος τῆς σύγχρονον κριτικῆς.

Σήμερα μάλιστα, στὴ νευρωτικὴ καί ἀγχώδη ἐποχὴν μας, πού ἡ σύγ-

(5) Βλέπε καί Γ. Θέμελη, «Ἡ νέα ποίησις (Δοῦναι καί λαβεῖν, Β) Νέα Ἑστία τεύχος 751, 15 Ὀκτώβ. 1958 σελ. 1542.

(6) Ὅσο καί ἂν ὁ Μαλλαρμέ πίστευε (καί σωστὰ ἐκ πρώτης ὄψεως) ὅτι ἡ ποίησις δὲν γράφεται μὲ ἰδέες, ἀλλὰ μὲ λέξεις, ὡστόσο μέσα στὴν ἴδιαν τὴν σύλληψιν τῆς οὐσίας τῶν πραγμάτων ἐνυπάρχει κάποια «ἰδέαν», μιὰ γεννεσιουργὸς αἰτία καί κινητήριος ἀφορμὴ δηλαδὴ, πού αὐτὴ μόνη εἶναι σὲ θέσιν νά ὑψώσει τὴν ἀρχικὴν σύλληψιν καί συνακόλουθα τὴ «λέξιν» σὲ σύμβολον καί μᾶζι, μὲ τὴν ἀποκρυστάλλωσιν τοῦ ποιητικοῦ φαινομένου σὲ αὐθύπαρκτον κόσμον μιᾶς ἀνεπανάληπτης στιγμῆς νά τῆς προσδώσει τὴν ἀναγκαῖαν καί εὐεργετικὴν διαφάνειαν ἐνὸς τελειωμένου κοσμοεἶδωλου. Αὐτὰ βέβαια μὲ τὴν ἀπαραίτητη προϋπόθεσιν τοῦ δαίμονα τῆς ἔκφρασις, πού εἶναι ὁ κυριώτερος συντελεστής γιὰ τὴν ἀλάνθαστη ἔκβασις τοῦ τελικοῦ ἀποτελέσματος. Ἡ ποίησις ἄλλωστε τοῦ Καβάφου σὲ μεγαλύτερον μέρος της, διδακτικῆς ὕψους καθὼς εἶναι (Βλέπε, Τίμου Μαλάνου, ὁ Καβάφης, Ἀθήνα 1957 σελ. 187 καί Ε.Π. Παπανοῦτσου, ὁ Διδακτικὸς Καβάφης, Περ. Ἀγγλοελληνικὴ Ἐπιθεώρησις, Δεκεμβ. 1947) δὲν νομίζω ὅτι εἶναι ξένη πρὸς τὴν «ἰδέαν», πού χρησιμοποιεῖται ἀρκετὰ συχνά γιὰ νά ἐκφράσει ἐνοτικὰς ἀνάγκας, ζωϊκὰς παρορμήσεις, βιώματα τέλος, πού ὡστόσο συγχωνεύονται τελειωτικὰ μέσα στὴν ἀρχικὴν σύλληψιν γιὰ νά μᾶς δώσουν μιὰ ἀνεπανάληπτη καί ἐντελὴ στὴν ἔκφρασιν τῆς ποιητικῆς στιγμῆς.

χρονη επιστήμη απορρίπτει τή διηρημένη ψυχή και τις εκδηλώσεις που ονομάζονται συναισθήματα και τὰ θεωρεί σὰν κατασκευές τῆς διάνοιας και ἐγκεφαλικὲς διεργασίες, εἰσάγοντας στὴν πρώτη γραμμὴ τοῦ ἐνδιαφέροντος τις συγκινήσεις, τοὺς δυνατοὺς δηλαδή, μουσικοὺς ὄμις και τελικὰ παροδικοὺς κλονισμοὺς δλόκληρης τῆς ὑπόστασής μας, ὁ ποιητὴς αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ δώσει μὲ ὅλη τὴ δύναμη τοῦ πνεύματός του, τὴν ἐντύπωση τοῦ με τα β λ η τ ο ὦ, τοῦ μ ο υ σ ι κ ο ὦ, τοῦ ἀ π ρ ὀ β λ ε π τ ο υ τῆς ροῆς τοῦ ἐσωτερικοῦ μας κόσμου. Καὶ ὅλα αὐτὰ ἐκφρασμένα σὲ ἐσωτερικὴ ροή, δοσμένα σὰν περιπέτεια ψυχικῆς ἐντασης, μὲ τὸν πιὸ εὐτυχημένο δυνατὸ τρόπο: Κρυσταλλωμένα, μαρμαρωμένα σὲ μιὰν ἀέναη στιγμὴ. Εὐτυχημένος ὁ ποιητὴς ἐκεῖνος ποὺ ἔχει τὴν ἱκανότητα νὰ πυκνώνει, νὰ μορφοποιεῖ μνημειακὰ τις φευγαλέες και μουσικὲς συγκινήσεις του. Θὰ ὑπάρχει σ' αὐτὸν ἡ τελικὴ και ἀναντικατάστατη διατύπωση, ποὺ θὰ φαντάζει σὰν ἀ ν ἔ κ α θ ε ν ἔτσι γραμμὴν.

ΓΙΩΡΓΗΣ ΚΟΤΣΙΡΑΣ

Κ ὄ σ τ α ς Κ α ρ α χ ἄ λ ι ο ς

ΣΟΝΕΤΟ ΣΕ ΜΟΥΛΑΡΙ

Μᾶς ψόφησε τὸ ἀψύ μας τὸ μουλᾶρι
καὶ πάει. Συφόμελα τὸ κλάψαμε
τοῦ σπιτικοῦ μας τὸ ἄξιο στιμοτᾶρι
καὶ μόνο μαῦρα δὲν τὰ βάψαμε . . .

Μᾶς ψόφησε τὸ ἀψύ μας τὸ μουλᾶρι
καὶ πάει. Στοῦ κήπου μας ἐσκάψαμε
τὴν ἄκρη μὲ κασμὰ και μὲ ξινάρι
καὶ κλαίγοντας πικρὰ τὸ θάψαμε.

Κι' ἐμείναμε οἱ φτωχοὶ χωρὶς ἀγῶγι
κι' ἐμεινεν ἄφτιαγο τὸ στᾶρι μας
κι' ἐμεινεν ἔρμο κι' ἄδειο τὸ κατῶγι.

Νᾶτανε, Παναγιά μου, κάλλιο ἐμένα,
νᾶστελνες και νὰ μ' ἔπερνες, ὠϊμένα,
παρὰ ποὺ πήρες τὸ μουλᾶρι μας.

Π α ὺ λ ο ς Κ ρ ι ν α ἴ ο ς

Η ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΤΣΑΡΛΙ ΤΣΑΠΛΙΝ

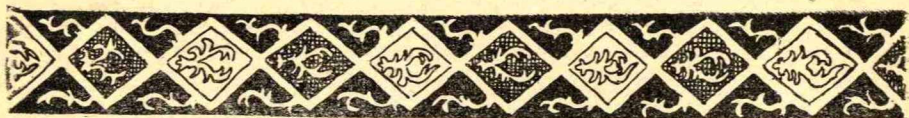
Σαρλῶ, σὲ χαιρετᾶνε σαραντατέσσερα χρόνια μὲ σημαίες
γιορτῆς, τὰ χαμόγελα, οἱ χαλκομανίες, τὰ χάρτινα φαναράκια
Οἱ κέρινες κοῦκλες· βαδίζεις και σ' ἀκολουθᾶνε πομπὴ
μὲ χρυσὰ ἐξαφτέρουγα τὰ πνεύματα τῆς χαρᾶς.
Βαδίζεις και σ' ἀκολουθᾶνε παγανά και νεράϊδες
Σειληνοὶ και τελώνια : . .

Σαρλῶ θυμῆσου τὰ κωμικὰ σου παπούτσια
ποὺ δὲν ἦταν βολετὸ νὰ χωρέσουν σὲ σαρανταοκτὼ πολιτείες
τὸ τακούι πατοῦσε στὴν Καλιφόρνια
κι' ἡ στριφτὴ μύτη γρατσούνιζε τὴ ζεστὴν ὠμοπλάτη τῆς Αὐστραλίας.
Σαρλῶ, συλλογίσου, μαζί σου, στὴν ἄσπρη ὀθόνη
ἑκατομμύρια παιδιὰ ξεχνοῦν τὸ κριθαρένιο ψωμί
τὸ λασποκαλύβι, τὸ κρύο, τὴ χορταρόσουπα.
Ἐκατομμύρια παιδιὰ σκουπίζουν τὰ δάκρυα
μὲ τὸ κλαδωτὸ σου μαντήλι.

Ἐσὺ ποὺ παγιδεύεις τὴ λύπη
κι' ἄλλοφρονεῖς τὴν πελιδνὴ συνοφρύωση,

Βαφτιστικὸ τοῦ Χριστοῦ
Σταυραδερφε μὲ τὸν Δὸν - Κιχῶτη,
ἔρχεσαι μὲ τὸ δροσερὸ ἀγεράκι
ποὺ φουσκώνει τὸ πανὶ τῆς Αὐγῆς,
κοιτάζεις τὸν Κόσμο μὲ τὰ μάτια τῶν ἐλαφιῶν
ποὺ διψοῦν, μὲ τὰ μάτια τῶν Ἁγίων ποὺ ὄραματίζονται
τὴ φωνὴ τῆς Ἐποικιλύψεως· τὸ παγκόσμιο γέλιο
ταξιδεύει μὲ τὸ δικό σου διαβατήριο ;
Ἡ Ἁγάπη δανεῖζεται τὸ μικρὸ σου δισύλλαβον ὄνομα
νὰ περάσει τὰ σύνορα τῶν Ἡπειρῶν . . .
Σαρλῶ, κράτησε ἀκόμη τὸ κωμικὸ μιραμπῶ σου
πάνω ἀπ' τὴν παγωμένη μας στάχτη,
κράτησε τὸ ραβδί σου νὰ γιομίσει μπουμπούκια
μὲ τὸν Ἀπριλομάη ποὺ ἔρχεται, κράτησε ἀκόμη
ἀνοιχτὴ τὴν καρδιά σου νὰ γιομίσει μοσκιᾶς
ἀπὸ τὸ μουσικὸ περιβόλι ποὺ φρουρεῖ
ὁ ἀνυπόδητος ἄγγελος, τὸ παιδί μὲ τις πέντε δεκάρες
ποὺ φυλάει νὰ ἰδεῖ στὸ συνοικιακὸ σινεμά
τὸν «Σαρλῶ Χρυσοθήρα» . . .

Συμεῶν Κουρήτης

ΓΑΛΙΛΑΙΑ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ

Γῆ Ζαβουλῶν, γῆ Νεφθαλείμ, ὦ Γαλιλαία,
 ὦ λίκνο τῶν Ἐθνῶν κι ὦ τάφε, θεία κοιτίδα
 Τοῦ γῆϊνου πεπρωμένου μας, μέ τήν ἐλπίδα
 Καί τήν ἀπελπισιά, πού σοῦ ἴγιναν σημαία,

Σκιάζεις τῆ Γῆς. Παντοῦ κ' ἡ Ναῖν κ' ἡ Σεπφορίδα
 Κ' ἡ Καπερναοῦμ κ' ἡ Ναζαρέτ, μέ τήν ἀρχαία,
 Γοερῆ φωνή τους, συγκλονίζουν τήν Ἰουδαία.
 Τοῦ Ἀδάμ ὦ πρώτη κι ὦ στερνή μου ἐσὺ πατρίδα,

ὦ χώρα πού καθόμαστε σέ σκιά θανάτου,
 Πότε λοιπόν θά βαφτιστοῦμε — στόν Ἰορδάνη
 Πού μέσα μας κυλάει τ' ἀθάνατα νερά του;

— Στήν ὄχτη σου τῆ μίαν, ὦ ἀστεῖρευτο ποτάμι,
 Προσμένει ὁ Γιοχανάν τόν Κύριο, πού ὄλο φτάνει.
 Στήν ἄλλη φτιάχνει ὁ Πάν σουραύλια ἀπό καλάμι.

ΤΑ ΔΙΟΝΥΣΙΑ

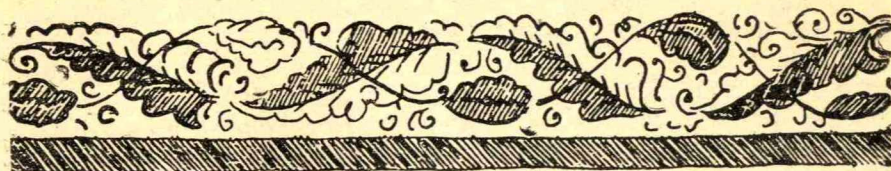
ἐν μηνί Ἀνθεστηριῶνι.

Σ' ἀμαλαγιές ἀπό ἡλιοφῶς, μαρμαρυγές καί χρώμα,
 Τό νηστικό τό μάτι σου πουλάρι ἀμόλησέ το·
 Τῆ νέα χαρά σου κάρφωσε λεμονανθό στό πέτο,
 Κ' ἡ ἄνοιξη σοῦ ἴστωσε, γαμπρέ, τό νυφικό της στρώμα.

Τρῶγε τοῦ Ταύρου Διόνυσου τό σπαραγμένο σῶμα·
 Στό μαραμένο σου κορμί βαρβάτο ἀνάστησέ το.
 Ψάξε γι' ἀθάνατο νερό καί μονορούφι πιέ το
 Καί πάτησε καί ρίζωσε καί στέριωσε στό χῶμα . . .

Ἔστερα ἰθύφαλλος καί οὐ, μέ θύρσο καί μέ δάδα,
 Τρέξε βαθιά στή μυστική, πού σ' ἔχασε, τῆ Νύχτα.
 Κλώτσησε λέω τῆ Φρόνηση — Καλόγρια κ' Ἐστιάδα.

Τ' ἀρρωστημένα σου ὄνειρα, σάν νά ἴταν ξένα, πνίχ' τα.
 Ἄκου! τὰ τούμπανα κ' οἱ αὐλοὶ τό κρᾶζουν ἀπό κάτου:
 Ἔνας ὁ Κύριος τῆς Ζωῆς κι ὁ Κύριος τοῦ Θανάτου!

Γεώργιος Φτέρης

Β Α Ν Γ Κ Ο Γ Κ

ΜΙΑ ΜΕΡΑ — ὅπως γράφει κάπου ὁ ἴδιος — ὁ λαϊμός του πρίστηκε τόσο πολύ, πού νά μὴν μπορεῖ πιά νά μιλήσει, ν' ἀρθρώσει. Ἀδύνατον νά φανταστῆ ἄνθρωπος ἀπὸ παιὰν αἰτία βρέθηκε ἔτσι ποιημένος ἐκείνη τὴν ἡμέρα ὁ λαϊμός τοῦ Βάν Γκόγκ. Οὔτε ἀπὸ ψύξη, οὔτε ἀπὸ καμμιὰ συνηθισμένη δηλητηρίαση. Αὐτὰ θάτανε παιχνίδια γιὰ τὴ γερῆ κρᾶση του, δὲν θὰ τὰ πρόσεχε καθόλου. Πρίστηκε ἀπὸ τὸ σκούξιμο. Ὁ διάσημος Ὁλλανδὸς καλλιτέχνης πού γεμίζει μέ τὴ δονούμενη λάμψη τοῦ ἔργου του, μέ τὸν ἀδιάκοπο χρωματικό παροξυσμό του ὄλη τὴ νέα ζωγραφική, ἔσκουζε, οὔρλιαζε, σάν ἓνα ἀγοῖμι πού λαβώθηκε, πού τὸ βασανίζουν.

Ἐχρησιμοποίησαμε αὐτὴ τὴ βιογραφικὴ λεπτομέρεια γιὰ νά δώσουμε μέ τὸ πρῶτο στόν ἀναγνώστη μας τὴν ἀπερίγραπτα δραματικὴ αἴσθησι τῆς ζωῆς του. Γιατί ὁ «Ἄνθρωπος μέ τὸ κομμένο αὐτί», πού πέρσει ὅλος ὁ κόσμος τὸν ξαναθυμῆθηκε καί τὸν ἐτίμησε καθὼς συμπληρωθήκανε ἑκατὸ χρόνια ἀπὸ τότε πού πρωτοεῖδε τὸ φῶς, τὸ παράφορα ἀγαπητό του φῶς, σὸ Ζούντερετ τῆς πατρίδος του, τῆς Ὁλλανδίας, συγκινεῖ πάντα, ὄχι μόνο μέ τοὺς θαυμαστοὺς πίνακες πού ἄφησε, ἀλλὰ καί μέ τὴν τραγικὴ του μοῖρα. Τὸ δημιουργικὸ ρεῖμα πού κυκλοφοροῦσε μέσα στὴν ὀπτικὴ φαντασία του, μέσα στὰ ὄδυνηρά του μάτια, ἦτανε τόσο δυνατό, πού νά τὰ σμαραλιάσει, νά τὰ σπᾶσει ὅλα στὸ τέλος — τὸ μυαλό, τὰ νεῦρα, τὰ κόκκαλα. Καί νά βάλει στὴν προσωπικότητα τοῦ καλλιτέχνη τὴν τρέλλα, τὴν πιὸ καφετερί, ἔτσι ὅπως παρουσιάζεται μέ τὴ φρενίτιδα τῆς μελέττας του, ὅπου ὅλα τὰ φοβερὰ ἡλιοδαρμένα χρώματα νομίζετε πὼς μετατρέπονται σὲ φλόγες βιβλικῆς καί πέφτουν ἀπάνου στὸ τοπιὸ κόνοντας τίς ἐπιφάνειες, τὰ ἀντικείμενα, τὰ κόκκινα δέντρα, τοὺς πράσινους τόνους, τοὺς γκριζούς, τοὺς κίτρινους, πρὸ πάντων τοὺς κίτρινους πού εἶναι σάν ἓνα ξέσπασμα τῆς ζαλάδας του, νά παίρνουν τὴν τυραννικότερη ἔνταση. Θὰ λέγαμε νά πονᾶνε μέσα σὲ μιὰ ἀτμόσφαιρα ἐρήμου, ἀνῆλεου θερινοῦ καλοκαιριοῦ.

Αυτή είναι η τελευταία, η πιο δημιουργική και πιο μαρτυρική περίοδος του μεγάλου ζωγράφου. Η πρώτη, η δλλανδική, τον καιρό που υπηρετούσε σε διάφορα καλλιτεχνικά καταστήματα, τον έφερε σε επαφή με την τέχνη, του ξύπνησε τον πόθο της. Έπακολουθεί η θρησκευτική περίοδος, του Μπορινάζ, όταν εξούσε κοντά στους άνθρωπούς με τα σακατεμένα πλερόνια και την απεριόραπη φτώχεια τους, προσπαθώντας νύχτα-μέρα να τους βοηθήσει, να τους ανακουφίσει, να βρίσκεται δίπλα τους ακόμα και μέσα στις κλούβες που κατέβαιναν τρίζοντας εκατοντάδες μέτρα μέσα στη γή.

Έρχεται έπειτα το Παρίσι, οι πρώτες μεγάλες γνωριμίες με τους ονομαστότερους ζωγράφους εκείνης της εποχής, τα καλλιτεχνικά κέντρα με το αφέντι κι' ο Γκωγκέν με το πάθος για τους τροπικούς, για τους πρωτόγονους ήλιους που τον έμεθούσανε. Κι' ύστερα η περίοδος της "Αρλ. Οι ημέρες, οι γεμάτες ακατανίκητη πρόκληση, τότε που ο Βαν Γκόγκ έτρεχε έξαλλος για να ζωγραφίζει μέσα στους ήλιους, με τα κόκκινα μαλλιά του που έπαιζαν σαν πυρός άπάνου στο κεφάλι του, καθώς τα ανάδευε ο άνεμος της Προβηγκίας, ο μιστρόλ, δίνοντας σ' όλο το χώρο, σ' όλη την έκταση εκείνον τον παράξενο έννευρισμό που χαραχτηρίζει τα πράματα όταν πλησιάζει ή καταγιίδα. Και μετά τις ημέρες, οι νύχτες με τις φλογισμένες ώρες τους, στα σπίτια των κοινών γυναικών.

— Πόσο μ' άρέσει τ' αυτί σου! λέει η μικρή Ρασέλ στο ζωγάφο καθώς έχάιδευε το κεφάλι του. Τι μαλακό που είναι τ' αυτί σου, κοκκινοτρίχη! Νομίζω πως πιάνω βελούδο. Θέλω να μου το δώσεις άντις για πληρωμή.

— Θα στο φέρω!

Και της τ'όφερε μέσα σε μιá ματωμένη πετσέτα, ξαναγουρίζοντας. Είναι ένα επεισόδιο από τα πιο όδνηρα που μπορεί να συλλάβει ή εφιαλτικότερη φαντασία.

Έτυχε να διαβάσουμε τελευταία τις σελίδες που αφιερώνει με την πιο θερμή συμπάθεια ή Κολέτ 'Ωντρού σ' αυτά τα στερνά χρόνια του ζωγράφου, παίροντας τα στοιχειά από τα γράματα που έστελνε στον άδερφό του, το Θεόδωρο.

Στην "Αρλ ο Βαν Γκόγκ εγκαταστάθηκε το Φεβρουάριο του 1888, σε ήλικία τριανταπέντε χρόνων. Για να βρεθεί ύστερα από είκοσιενιά μήνες, πληγωμένος θανάσιμα στο 'Ωβέρ-σού-Ουάζ. Μέσα σ' αυτό το χρονικό διάστημα, που την αφάνταστη σπαρακτικότητα του ίσως να μην την έχει γνωρίσει ποτέ κανένα άλλο άνθρωπινο πλάσμα, τοποθετείται όλη σχεδόν ή καλλιτεχνική του παραγωγή, όλα τα έργα που τον έδόξασαν. Ζωγραφίζει σαν τρελλός κι' όταν επιστρέφει στο σπίτι του κάθεται κι' ετοιμάζει γράματα για τον άδερφό του, όπου του εκθέτει με όλες τις λεπτομέρειες, ό,τι γενικά τον άπασχολεί και σαν άνθρωπο και σαν καλλιτέχνη.

Που να όφείλεται τάχα αυτό το φαινόμενο, γιατί γράφει διαρκώς ο Βαν Γκόγκ στον άδερφό του;

Νομίζουμε ότι άσχετα με το έλατήριο της ανάγκης για την οικονομική προστασία του, που τονίζει ή 'Ωντρού, άσχετα δηλαδή με τον ύπολογισμό

ότι έπρεπε να βρίσκεται σε άδιάκοπη επαφή με τον άνθρωπο που τον συντηρούσε — έναν άνθρωπο μάλιστα που του ήτανε τρυφερότατα αγαπητός γιατί ήξαιρε από καιρό όπου έφτανε κι' ή στοργή ή δική του — ο Βαν Γκόγκ έγραφε στο Θεόδωρο έτσι συχνά, επειδή φοβότανε πάντα. Πρώτα-πρώτα την τρέλλα του, που άποτελεί μέσα στη ζωή του ένα καθημερινό ένδεχόμενο, ένα μόνιμο προαίσθημα κινδύνου, από κάτι που όλο και τον έτριγυριζε όλο και τον έπλησίαζε, σαν ένα άόρατο λυσασμένο σκυλί. Και μαζί μ' αυτό φοβότανε τη μοναξιά του, σαν μοναξιά, χωρίς τη συναρτησή της με τα προγνωστικά της τρέλλας του. Γιατί ήτανε τραγικά όλομόναχος στον κόσμο, ως τη στερνή του ώρα. Κι' ήτανε έτσι όλομόναχος επειδή στερήθηκε πάντα ό,τι δίνει στον άντρα την αίσθηση της συντροφιάς, με την πιο φυσική, με την πιο ευχάριστη ποιότητά της. Έννοούμε τη σχέση που δημιουργείται από τον έρωτα. Κι' είναι τουλάχιστον περιεργο για τη διαίσθηση — θα προσθέταμε μάλιστα και για τη μεγαλοψυχία που δείχνει κάποτε το γυναικειό φύλο — το γεγονός ότι μέσα σ' όλες τις πολιτείες όπου έζησε ο Βαν Γκόγκ, δεν βρέθηκε μιá γυναίκα να τον αγαπήσει. Να του δώσει έστω και την ψευδαίσθηση αυτής της χαράς. Έπί τέλους να τον πονέσει, όπως έπόνεσε ή Βιττόρια Κολόννα το Μιχαηλάγγελο, που άσφαλώς το παρουσιαστικό του δεν ήταν συμπαθέστερο από του Βαν Γκόγκ. Έκτός από τη Μάργκοτ καμιά άλλη δεν τον αγαπήσε. Γινότανε μάλιστα πάντα κάτι πιο φοβερό, πιο προσβλητικό. Όλες τον επλήγωναν με την περιφρονητικότερη άρνησή τους. Γι' αυτό είναι τόσο πικρή, τόσο πονεμένη ή όμολογία του σ' ένα γράμμα που αναφέρει ο Φέλις: «Δεν έγνωρίσα άλλες γυναίκες σ' όλη μου τη ζωή, έξω από τις γυναίκες των δυό φράγκων». Κι' έπειτα ποιός ξαίρει την επίδραση που μπορούσε να έχει γενικά άπάνου στη ζωή του ένας τέτοιος συντελεστής. "Αν μ' άλλα λόγια μέσα στη ζέστα του έρωτα δεν εύρισκε τη γιατριά του, ή αν δεν αποκτούσε ένα τονωνικό, ίκανό να τον κρατήσει ακόμη λίγα χρόνια για να συμπληρώσει το έργο του.

Βέβαιο πάντως θεωρείται ότι ύστερα από τις άλλεπάλληλες άποτυχίες του παραιτείται πια από την έλπίδα ότι θα ζήσει κανονικά, όπως ζούν οι άλλοι άνθρωποι, με μιá αγαπητή γυναίκα, με μιá καλή σύζυγο, με μιá δική του οικογένεια, με παιδιά. Τίποτε απ' αυτά, όλα αποκλειστήκανε, όλα γινήκανε άπροσπέλαστα ιδεώδη. Κι' ό,τι όνομάζουμε ανθρώπινη επαφή περιορίστηκε στον άδερφό του. Για να περιλάβει και τον Γκωγκέν άργότερα, αλλά για λίγο καιρό.

Έτσι αποκτά σιγά-σιγά τη συνείδηση ότι ή θέση του βρίσκεται ανάμεσα στους δυστυχημένους, κοντά σ' εκείνους που δεν κάνουν τίποτ' άλλο παρ'ά να δουλεύουν, να βασανίζονται. Και μ' όλο που για τίποτε δεν παραπονιέται, ούτε και για τη φτώχεια του, πιστεύει ωστόσο ότι ο κόσμος, με τη μορφή τουλάχιστον που τον έγνωρίσε, δεν πρόκειται να διαρκέσει.

Η παραμονή του στο Παρίσι, από τότε που επικοινωνήσε με τον ίμπρεσιονισμό και με τις γιαπωνέζικες εστάμπες, όρχίζει να τον κουράζει, να του φαίνεται ήθικά, καλλιτεχνικά δυσάρεστη. Για τουτό κατεβαίνει

στην "Αρλ. Δουλεύει με μιὰ πυρετώδη, μιὰ ἀκατεύναστη διάθεση. Κα προσπαθεῖ με τὰ δυνατὰ χρώματα νὰ ἐκφράσει τὰ ἀνθρώπινα πάθη. Ὅλον τὸν πρῶτο καιρὸ αἰσθάνεται μιὰ δημιουργικὴ λύσσα, ζωγραφίζει ὅλη τὴν ἡμέρα με τὸ φυσικὸ φῶς καὶ τὴ νύχτα στὸ ἀτελιέ του.

Ἄλλὰ φοβᾶται πάντα τὴν κρίση, καταλαιβαίνει πὼς δὲν θ' ἀργήσει νάρθει. Ἡ μοναξιά του δὲν μπορεῖ νὰ τοῦ προσφέρει καμμιά βοήθεια, ἡ ἔνταση ὅπου ἔχει φτάσει, γίνεται ὀλοένα ἀπειλητικότερη, βασανιστικότερη. Μὲ τὸν Γκωγκὲν ἔρχεται σὲ σύγκρουση, γιατί ἐκεῖνος τοῦ κάνει παρατηρήσεις, πού τοῦ ἀφίνουν τὴν ἐντύπωση ὅτι ταπεινώνεται καλλιτεχνικά. Ὅσπου σπάζουν τὰ νεῦρα του. Ἀρχίζει ἡ τελευταία φάση, με τὰ νοσοκομεῖα, με τὶς νευρολογικὲς κλινικὲς. Γράφει σ' ἕνα γράμμα του: «Σκέπτομαι νὰ δεχτῶ ἀποφασιστικὰ τὴν τρέλλα μου, τὸ ἐπάγγελμά μου σὰν τρελλοῦ».

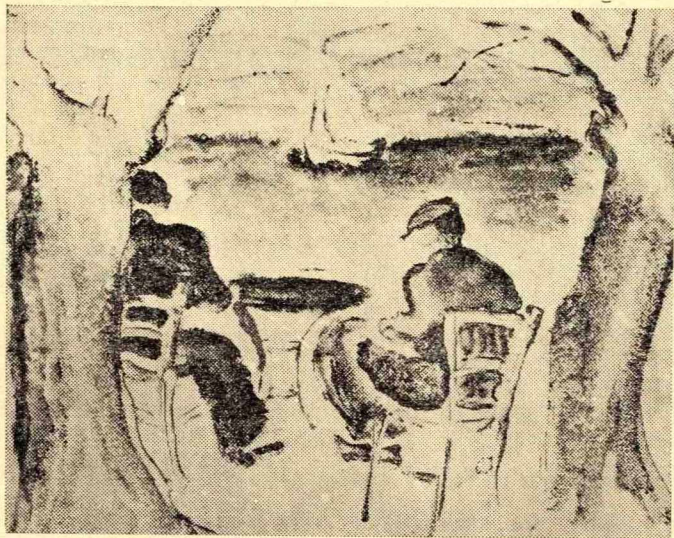
Ἀπὸ τὸ φρενοκομεῖο τοῦ Σαίν - Ρεμὸ μεταφέρεται στὴν Ὁβέρ-σὺρ-Ουάζ, ὅπου με μιὰ πιστολιά δίνει τέλος στὸ δράμα του.

«Ὁ! μάνα! γράφει ἀμέσως μετὰ τὸ θάνατό του ὁ Θεόδωρος. "Ἄν ἤξαιρες τί καλὸς πού ἦτανε ὁ ἀδερφός μου!»

Σ' ἔξη μῆνες πέθανε κι' αὐτὸς ἀπὸ τὸ μαράζι του.

"Ἄς φυτρώουν πάντα οἱ τουλίπες τῆς Ὁλλανδίας δλόγυρα στοὺς τάφους τους...

Γ. ΦΤΕΡΗΣ

ΝΙΤΣΑ ΜΑΚΑΡΟΝΑ

Παραλιακὸ καφενεῖο

Τάκης Σωτήροσ

ΜΕΤΑΠΥΡΗΝΙΚΟ

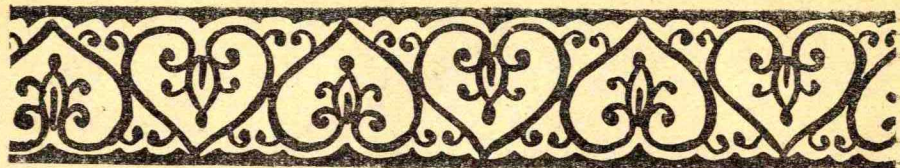
Μιὰ λάμψη ἀπὸ ἑκατομμύρια ἡλιους
ἕνας θάνατος ἀπὸ ἀρχαία κατάρα.
Λιώνουν τὰ ὄνειρα κι' οἱ σάρκες μας
σκορπᾶ ἡ ζωὴ τὰ πέπλα τῆς
θάνατος . . . θάνατος . . .
Βουλιάζουν τὰ μάτια μας
στὴν εὐθεία τοῦ ἀπίρου
δὲν ἔχομε χέρια
νὰ μαζέψουμε τὴν ὑπαρξή μας.
Περπατοῦμε στὴν καμένη μας πείρα
καὶ δὲν ἀκοῦμε πιὰ
τις ἐκκρηξέεις τῶν ἄστρον.
Οἱ ἐπιτροπὲς ἔφυγαν πανικόβλητες,
βοήθεια καμιά
στὸ ἡλιακὸ σύστημα.
Ὁὐρανέ,
πού εἶσαι γιὰ νὰ σὲ βροῦμε;
Ζωή,
μίλησέ μας ἂν ὑπάρχομε . . .

Ντόρα Μπαρζοῦκα

ΔΟΣ ΜΟΥ ΚΥΡΙΕ

Δός μου Κύριε
στὰ χεῖλη, τοῦ Δαυῖδ, τὴ φωνή,
τὴν ἐπιτηδειότητα τῶν Σαχτύλων του
στὸ ἀνάκρουσμα τῆς λύρας.
Τοῦ λόγου τῶν προφητῶν
τὴν ἐκφραση δός μου τὴ βίαια
πού τὴν ἀκοῦ μαστιγώνει,
κι' ἀκόμη τὴν ἔμορφη ἀπλότητα
τῶν παιδιάτικων ὕμνων.
Γιὰ νὰ τινάξω κι' ἐγὼ Κύριε
μὲ παρρησία
τὴν ἀγάπη πού σοῦ ἔχω
στὰ οὐράνια.

Ἰάσων Δεπούνης

ΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ ΦΙΔΙ

ΚΟΡΦΙΑΤΙΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ

Ἄπο ψηλά κοιτάζαν ἕλες τους.

Ἡ γριά χωριάτισσα γελοῦσε στὰ κρυά. Μουρμούριζε τὸ κουκούδι καὶ φιλοκορόιδευε τὸ χάλι τοῦ Ἄη Μάρκου. Οἱ ἄλλες τοῦ χωριοῦ σάπαιναν μὲ τόσο κοφτερὰ μαχαίρια μέσα στοὺς κόρφους, ποὺ βγαίνουν αὐτὰ ἔξω στὰ μάτια τους καὶ ἀστράφταν. Ἐτρῶγαν μὲ τὸ δλέμμα τους τὸ μονοπάτι.

Τὰ πρόβατα γυρνοῦσαν μοναχὰ τους ἀπὸ τὴ βοσκὴ καὶ τὰ γελάδια μουγκάνιζαν ἀπὸ τὴ δίψα θυμωμένα. Οἱ σκύλοι μοναχὰ τ' ἀκολουθοῦσαν, ἀλυχτώντας θλιβερὰ σὰ νὰ καλοῦσαν τὸ κακό.

Μήτε ἕνας ἄντρας στὸ κατόπι τους ἢ παλικαρόπουλο...

Ζωντανή, μήτε ψυχή. Καλοκαίρι ποὺ σάπιζε τὸν καρπὸ στὶς ἀπηδιές καὶ τὸν πέταγε λιγάθυμο στὸ ξερὸ χῶμα· καὶ ὀλοῦθε στὰ χωράφια χαλασμένα καὶ τὰ κάλαμπόκια.

Ἡ κατάρρα τοῦ θεοῦ!

Μὰ τὸ κακό στὸν Ἄη Μάρκο, ποὺ ἕνα· δυὸ χιλιόμετρα ἀπέχει ἀπὸ τὴ θάλασσα, δὲν εἶταν τοῦ καιροῦ, εἶταν τῶν γυναικῶνε...

Ἄπο τὸ Μάη πηγαινοέρχονταν τὰ καϊνία κάτου στὴ Δασιά φορτωμένα τὶς γυμνές καὶ φιοράδες παριζιάνες. Κοῦκλες... Μόλις ἐφέτος ἀρχίζε νὰ λειτουργεῖ ἡ μεγάλη κατασκευὴ τῶν παραθεριστῶν τοῦ «Κλάμπ Μεντιτερρα-νέ» καὶ ἀπὸ τὸ Μάη τὸ μήνα παράτησαν οἱ ἄντρες τὰ χωριά τους ἕνα γύρο ἀπὸ τὶς σκιηδὲς τῶν γυναικῶνε, ποὺ κουβαλοῦσαν τὰ καϊνία ἀμέτρητες. Κι αὐτές, ἀλιώτικα, μυροδικὰ κορμιά, μαλλιά. Χαμόγελα. Ἄσταμάτητα. Ὅλα τους παθιασμένα... Ἀμέτρητες γυναῖκες ποὺ γυρίζαν στ' ἀμπέλια, στὶς ἐλιές, στὰ μονοπάτια, στ' ἀκρογιάλια. Ὅλημέρα - ὀληνύχτα, ζητώντας...

Ρήμαξαν καὶ τὰ νοικοκυριά ἐφέτος καὶ τοῦ πιδὸ μεγάλου νοικοκύρη τῆς Κέρκυρας, τοῦ Ἄη Μάρκου, τοῦ μεγαλοχωριοῦ πάνου ἀπὸ τὴ Δασιά, κοντὰ στὸν Ἰψο, ποὺ κείνες οἱ τρελές τοῦ Παρισιοῦ λέγανε τρυφερὰ τους «Σὰν Μαρ-

κό, ζολί». Ἔτσι τὸ ὀνομάτιζαν, γλυκά, μελωδικά. Καὶ μάθανε στὸ πῖ καὶ φῖ ὅσα χωριάτικα τοὺς χρειαζόνταν γιὰ ν' ἀγοράζουσε στὰ μαγαζιά του ψωμί, τυρί, κρασί· καὶ ἔλλα τότε λέγανε «Κοστά, Νικό, Γκιωργκι σ' ἀγκαπῶ...» γιὰ νὰ κοιμῶνται οἱ πιδὸ πολλές τους μὲ τοὺς χωριάτες καὶ τὰ ξεραγκιανὰ παιδόπουλα. Μὰ αὐτὴ τοῦ Γιώργη, ἡ Ζακλίν, εἶταν ρουφήχτρα, ποὺ τὸν ρούφηξε στὸν πάτο τῆς. Δεκάξη χρόνια τᾶχε δὲν τᾶχε ὅλα καὶ ὅλα τῆς, - ποὺ νὰ τῆς παραβοῦν οἱ ἄλλες; Καὶ μὲ τί; Μὲ τὰ μελένια μάτια τῆς; Μὲ τ' ἄρμυρὸ κορμί; ποὺ γυμνὸ, ζόρκο ὀλοσιτίσιδο παράδινε στὸν ἥλιο, στὴ θάλασσα, στὸ κύμα τῆς καὶ στὸ θαλαντωμένο (νιόπαντρο μὰ ἠθές) χωριατόπουλο! Τὸ Γιώργη τοῦ Λαῆ, καὶ ἄντρα τῆς Ἄνθούλας. Μαζί του σφιχταγκαλιασμένη ἡ Ζακλίν ἀπὸ τὸ Μάη τὸ μήνα! Αὐγούστος, τώρα, ὁ Αὐγούστος τοῦ ἐρωτιάτικου νησιοῦ, μὲ τὰ πελώρια φεγγάρια τὶς νύχτες του· καὶ ἡ Ζακλίν ποὺ ἄφηνε ἀκούραστη σημάδια τοῦ ἐρωτᾶ τῆς στὶς ἀμμουδιές, στὰ ψαρονάικα, μὲς στὶς βραχοσπηλιές, κάτου ἀπ' τὶς ἀρχόντισσες ἐλιές τῆς Κέρκυρας. Ποὺ ναὶ μὰ τὸ ναὶ στ' ἀλήθεια κάταν σὰ νὰ τὴν περιμέναν χρόνια καὶ αἰῶνες, τὴν καρτεροῦσαν, σὰν τὶς παλιές ἐρωτικὲς ἀρχόντισσες καὶ αὐτές, ἔτσι λεύτερη καὶ ἡδονική, νὰ δέσει, νὰ δεθεῖ καὶ νὰ τὶς δέσει, σὲ μιὰ ἐρωτικὴ ἀθανασία...

*

**

Ὁ Γιώργης εἶχε κουραστεῖ σκάθοντας ἀπὸ τὰ χαράματα.

Μεσημέρι πιά.

Πέταξε τὴν τσάπα του στὴ γῆς καὶ κάπνιζε ξέγνιαστος, ἐνῶ σύνωρα ἀκουγόταν πίσω ἀπὸ τὰ θάμνα τοῦ χωραφιοῦ του οἱ χαρούμενες φωνές τῶν γάλλων, ποὺ γύριζαν ἀπὸ τὸ μπάνιο τους στὸ «κάμπο», τὴν κατασκήνωσή, τους, γιὰ τὸ μεσημεριάτικο φαγητό. Ἡ τρελὴ παρέα, ἄντρες γυναῖκες, παιδόπουλα, ξανθές καὶ λιοψημένες κοπέλες, φάνηκε γιὰ μιὰ στιγμή στὸ μονοπάτι κοντὰ στὴ θάλασσα, δίπλα στὸ χωράφι τοῦ εἰκοσπεντάχρονο νοικοκύρη. Ὅλοι τους τὸν χαιρέτησαν μὲ καινούρια ξεφωνητά. Καὶ σήκωσε καὶ αὐτὸς τὰ δυὸ του χέρια σ' ἐγκάρδια σινιάλα.

Μετὰ χάθηκαν οἱ φωνές καὶ ἔγινε ἀπόλυτη σιγή.

Ὁ Γιώργης, συνηθισμένος νὰ βλέπει τὶς συντροφίες τῶν γάλλων μιὰ δεκαριά μέρες τώρα, ξανάπιασε τὸ σκάψιμο τοῦ χωραφιοῦ του. Νιόπαντρος εἶταν ἀκόμα — καὶ ἡ σκέψη του, ταξίδεψε λίγο πιδὸ πέρα, στὸ χωριό, στὸ σπιτικό του, ποὺ βρισκόταν ἡ Ἄνθῆ. Μηδ' ἔχε νὰ σκεφτεῖ καὶ τίποτ' ἄλλο! — Ὁ, τι γλυκὸ ναὶ, κολλάει... Τὸ γλυκὸ κολλάει ἀπὸ μόνο του στὰ δάχτυλα τοῦ μικροῦ παιδιοῦ, στὸ στόμα τοῦ ἀνύπαντρο παλικαριοῦ, στὴν καρδιά τοῦ ἀρρεβωνιασμένου, στὸ μυαλὸ καὶ στὴν ἔγνια τοῦ νοικοκύρη... Τὴ γῆς καὶ τὴ γυναίκα του σκεφτόταν καὶ ὁ Γιώργης τοῦ Λαῆ.

Σκεφτόταν, ναὶ! Φυσικό του...

Μὰ νὰ ποὺ ἕνα ἀγκάθι, μαῦρο ἀγκαθάνι μάτωνε τὰ πόδια τῆς Ζακλίν καὶ κείνη δὲ μπορούσε — πίσω ἀπ' τὸ φράχτη — νὰ τὸ βγάλει μόνη τῆς, οὐτε νὰ προδατήσει. Ἀμάθητη. Ζαλίστηκε καὶ ἀρχισε νὰ μιζοκλαίει. Εἶχε ξεμείνει μοναχὴ τῆς καὶ ἐγκαταλειμένη ἀπὸ τὴ συντροφιά, ποὺ πέρασε λίγο πρὶν στὸ ἴδιο μονοπάτι. Τὸ κλάμα τῆς ἀναριπίζοταν τὴν ἡτυχία ἴδιο μὲ τὶς τριλλίες τ' ἡδονιοῦ· καὶ κείνο ποὺ φτασε στὸ νησί μαζί τῆς (Μαγιατίτικο Ἄηδῶ-

νι!) τῆς ἀπαντοῦσε ἀνεβάζοντας μιὰ - μιὰ, μὲ ἐξαίσια τέχνη, σ' ὄλες τίς σκά
λες, τῆ φωνή του.

Ξέρεί θμως ἕνα καλοπούλι τί θέλει ἡ Ζακλίν;

Ἄμ, ξέρεί τί καί τί ζητάει κι ἴδια;

Δὲν ἔβγαίνει τ' ἀγκάθι, κι αὐτὴ, νὰ 'δεῖς, γυμνώθηκε. Πέταξε τὸ μισο-
σκουτί της χάμου κι ἀνέδωκε γυμνὴ στὴ χαμηλὴ συκιά... Ποιὸς ξέρεί τί
ζητοῦσε;

Μήπως στ' ἀλήθεια ξέρεί ὁ κερκυραῖος χωριάτης νοικοκύρης;

Ἄκουσε ὁ Γιώργης τίς φωνές τῆς γυναίκας, ἄκουσε καί τ' ἀηδόνι στὸ
θαλασσινὸ του φράχτη. Ἄφησε τὸ τσαπί, ἄφησε καί τὸ μέλι τῆς Ἀνθῆς του.
Συνήθειο ὄλων τῶν ἀντρῶν! Ἔβαλε τὸ χέρι του ἀντήλιο ψάχνοντας ἕνα γύ-
ρο νὰ βρεῖ τὴ φωνή... Ὅμως ἀνθρώπος δὲ φαινόταν πουθενά. Βγῆκε στὸ μο-
νοπάτι, τίποτα. Στάθηκε ἀκούνητος. Ἄκουμαζόταν Ἡ φωνὴ κρεμόταν σὰ
μελίσι σπάνιο ἀπὸ τὴ συκιά. Κοιτάζει ἀπάνου ὁ Γιώργης· δλέπει τὴ γυμνὴ
γυναίκα. Γυμνὴ καὶ ξαπλωμένη σ' ἕναν ἄσπρο κλώνο. Μιὰ γυμνὴ γυναίκα...
Τί νὰ 'πεῖ;!!

Ἡ Ζακλίν ἔκλαιγε τώρα μ' ἀναφιλητὰ καὶ προσπαθοῦσε νὰ βγάλει τὸ
μαῦρο ἀγκάθι ἀπὸ τὴν πατούσα της. Μάτωνε. Εἶδε τὸ Γιώργη, ναί. Μὰ
μήτε τοῦ γνεψε. Μιὰ κοιτάζε μὲ δάκρυα τὸ πόδι της, μιὰ τὸ ἀνασκουμπωμένο
παλικάρι, — σωστὸ βαρδάτο χώριατο. Τῆς πονεῖ, πολὺ πονεῖ, καὶ κλαίει τ'
δνομά της «Ζακλίν, Ζακλίν...», ψηλὴ, λιγνὴ. Καλοδεμένη σάρκα, κουλου-
ριασμένο φίδι τὸ κορμί της γύρο στοὺς κλώνους, μεσημέρι, τῆς συκιάς. Μά-
τια πού σπιθίζουν. Μελαχρινή. Νὰ κοιτάει τὸ Γιώργη κατάματα. Κι αὐτὸς
νὰ μνέσκει ἐκεῖ ἀπὸ κάτου της, σὰν ἀποσβολωμένος. Ἄπὸ ἠλεχτρισμό...
Φσσ... φσσ... φσσ... τὸ φίδι μέσα του...

Τὴν πονοῦσε.

Ὅσο γιὰ τὴ γύμνια της, αὐτὴ εἶτανε δική της... Ἄφου τὸ δέντρο πού
κρεμόταν ἡ Ζακλίν — ἕνα μικρὸ δέντρο στὸ μακρινὸ νησι τοῦ παραθερισμοῦ της
— δὲ θὰ πάει ποτέ του νὰ φυτρώσει στὰ βουλεβάρτα... Μήτε θὰ τηνε 'δεῖ
κανένας ἀπὸ τοὺς γνωστούς στὸ δρόμο Σαιντ Μισέλ... Μετὰ κρεμάστηκε μὲ
τὰ δυὸ της χέρια ἀπὸ τοὺς κλώνους τῆς συκιάς ἱσαπάνου ἀπὸ τὸ Γιώργη πού
τᾶ χει αὐτὸς χαμένα, καὶ πήδηξε μπροστὰ του. Ἔτσι, γυμνὴ. Σὰν νὰ τὴ
γέννησε τὸ φύλλωμα τοῦ δέντρου. Μὲ τὴν ἀφέλεια παιδιοῦ πού ζεῖ μὲ τίς
ἐπιθυμίες του. Ἄπρόσεχτο. Πού ζεῖ υονάχα μὲ τίς συνταγές τοῦ «πῶς τὴν
περνάει ἕνα κορίτσι ἀπὸ τὸ Παρίσι σ' ἕνα νησιάκι πέρα, πέρα... ἀπ' τὴ ζωή...
μονάχο του... μαῖ μὲ τοὺς καλοὺς ψαράδες... μὲ τοὺς νησιώτες τῶν παραμυ-
θιῶν καὶ τῶν βιβλίων...» Λεῖπουν οἱ πλοῦτιες ἐντυπώσεις τοῦ πολιτισμοῦ
στὰ χωριατόπαιδα. Λεῖπουν. Ὅμως στίς πολιτεῖες πού λιγοστεύουν οἱ ἀνάγκες,
τὰ παιδιὰ ζοῦνε μὲ συνταγές. Δὲ συνέβαινε τίποτε ἄλλο μὲ τὴ γύμνια τῆς Ζα-
κλίν. Ἐφάρμοσε τὴ συνταγή της! Ἔπεσε 'κεῖ μπροστὰ στὸ Γιώργη. Μι-
κρή, γυμνὴ γυναίκα, ἕνα φανταστικὸ δαιμόνιο ἀπὸ κείνα πού γεννάει ἡ
ἄσπρη ἄχνα τοῦ μεσημεριοῦ στὸν ἥλιο!

Ὁ Γιώργης καὶ ἡ Ζακλίν.

Σὲ καλὸ τους!

Μά, μου...

Τί νὰ 'ποῦν;

Λέξη δὲ ξέρουν.

Μὲ τὰ χέρια!

Τοῦ δείχνει στὴν πατούσα τὸ μαῦρο, κακὸ ἀγκάθι.

Ἐνα - δυὸ μινούτα τᾶ χει χαμένα ἕνας ἀντρας στὴν Κέρκυρα μπροστὰ
σὲ μιὰ γυμνὴ κοπέλα ἀπὸ τὸ Παρίσι... Μετὰ τῆς βγάξει τὸ σκληρὸ ἀγκάθι,
τὴν παίρνει στὸ χωράφι του, τὴ βοηθάει νὰ ξανάρθει στὴ θέση της ἡ ψυχὴ
της, καὶ εἶναι ζήτημα ἂν πάντα του τὴν ντύνει...

Μά, μου...

Τί νὰ 'ποῦν; καὶ γιὰτί νὰ λένε;

Ἄπὸ τὸ Μάη ὡς τὸν Αὐγούστο τὰ εἶπανε, δλα ὅσα εἶχαν νὰ ἱστορήσουν,
μὲ τὰ χέρια! καὶ ἡ Ζακλίν συμπλήρωνε στὸ τέλος «Γκιουργί μου σ' ἀγκασπῶ!»
Μιὰ τρελή, ἀχόρταγη ἀγάπη.
Τοῦ καλοκαιριοῦ!

* *

Ἄπὸ ψηλὰ κοιτάζαν ὄλες τους.

Οἱ γυναῖκες εἶχαν ἀπώρα μαζευτεῖ γιὰ νὰ δοῦν, πίσω ἀπὸ τὸ φράχτη
τους. Ἀμίλητες. Μὲ τὰ χωριάτικα χεῖλη τους πεισματικά. Κλεισμένα. Σφιγ-
μένα. Καὶ δὲ τολμοῦσε νὰ κοιτάξει ἡ μιὰ τὴν ἄλλη ὀλόγισσα στὰ μάτια. Βου-
βές. Στηγές. Δὲ κλαίγανε σὰν πάντα τους, - ὅπως σὲ θάνατο... Μήτε παρὰ-
πονο ράγιζε τὸ στόμα, μήτε ἕνας λόγος ἄδικος, γιὰ τὸ κακὸ πού δλέπανε...
Περιμέναν.

Ἄντρας δὲν εἶχε μείνει τοῦτο τὸ καλοκαίρι στὸ χωριό. Τοὺς ἔφαγε ἡ
Δασιά. Καὶ οἱ τρελὲς γυναῖκες της. Τ' ἀμπέλια ὄριμασαν ἄγρια μακριὰ ἀπ'
τὸ δλέμμα τῶν νοικοκυραίων.

Ἄπόψε, οἱ γυναῖκες περιμέναν.

Ὁρθοψήλωνε μπροστὰ στὰ μάτια τους τὸ μονοπάτι. Φιδίσιο. Φίδι νὰ
δαγκάτει. Ἐτοιμο θεριὸ τῆς κόλασης. Ἄπὸ φωτιά κι ἄρρωστη θέρμη. Ἄπὸ τὸν
ἥλιο. Κόκκινο Ἄνέβαινε. Τὸ στερνε ἡ θάλασσα. Σερνόταν. Ἄνηφόριζε. Μὰ
αὐτὸ εἶχε ἀκόμα βουτηγμένο τὸ κεφάλι του στὸν πάτο της κι ἔπινε τὰ νερά της.
Λαίμαργο. Ἄνέβαινε κι ἔμπαινε μὲς στὰ σωθικά τους... Ἐνα φίδι σκοτεινὸ,
ὁ πόθος, ἀπ' αὐτὰ πού μερόνυχτα τυλίγονταν γύρο ἀπὸ τὴ μέση τῶν ἀντρῶν
τους καὶ σφύριζαν μὲ τρόμο πάνου ἀπὸ τὰ ἄδεια σπίτια τοῦ χωριοῦ.

Ἄπὸ τὸ Μάη ἴσαμε τὸν Αὐγούστο.

Ἄκίνητες.

Ποιὸς νὰ τίς λυπηθεῖ πού σκούζανε γιὰ τὰ νοικοκυριά τους;

Οἱ γυναῖκες τοῦ Ἄη Μάρκου ὀρκοστήκανε νὰ γδικηθοῦνε. Νὰ κατέβουν
στὴ Δασιά. Νὰ χτυπηθοῦνε. Νὰ δώσουν μάχη μὲ τίς ἄλλες... Νά...

Νὰ πάρουν πίσω τὸν ἀρσενικό τους ἄγγελο!

Ἄμίλητες.

Ὅταν ξαφνικὰ ἡ γριὰ Σιατὴ ξέσπασε.

— Τσίιι .. τσιττσιίιι... τσιττσιίιι...

Ἐκανε ἡ γριὰ σαράβαλο, σικιάχτρο ἀπὸ τὰ χρόνια.

— 'Αρεδάρει, μωρές... έρχεται ή 'Ανθή... νάτη... στο μονοπάτι... μοναχή της... Με ποιές μωρές γυναίκες θά τά βάλετε; κίκλες είναι οί γαλλίδες για νά τσί ντουφεκάτε; Θά φάνε και τσου άντρες σας, θά φάνε και τήν τελευταία τσου δεκάρα. "Αν δέ φύγει ό τρυγητής, άντρας μέσ στο σπίτι σας δέ μπαίνει... 'Ακούστε με και μένα τή γριά... 'Ο γιατρός κρούδεται άκόμα πίσω από τά σύγνερα και τότε λέν χειμώνα... 'Αμεδά!

'Η γριά μιλούσε, γελούσε, έλεγε. Οί άλλες σόπαιναν. Ράγιζε ή καρδιά τους πού δλέπαν τήν 'Ανθή νά γυρίσει καταπικραμένη. Είχε πάρει από μέρες τήν απόφαση-κι' οί άλλες τού χωριού τή συμβουλεύαν - νά πάει νάδρει κείνη τή μικρή γαλλίδα πού ξελόγιασε τόν άντρα της ή τήν κυρά διευθύντρα στήν κατασκήνωση, νά τούς μιλήσει, νά τούς 'πει από μέρους όλων τών γυναικώνε τού χωριού: θέλουμε τούς άντρες μας. Και νάτη τώρα γύριζε μονάχη, γύριζε και χτυπιότανε στο μονοπάτι, ένω οί άλλες, από ψηλά, κοιτόζαν με βουδή εκδίκηση, προμαντεύαν τά κακά μαντάτα.

Σουρούπωνε.

'Η 'Ανθή μπήκε στο χωριό με τó πρόσωπό της τυλιγμένο στο μαντήλι της. 'Αδύνατο νά θγάλει λέξη. Μέσα της έβραζε τó αίμα. Κι όλα μπερδεμένα στο μυαλό της. "Ομως μιá σκέψη πάντα κόλλαε 'κει: ό Γιώργης της, ό πιό καλός τού 'Αη Μάρκου, νά καταντήσει μπαίγνιο, κλέφτης τού σπιτιού του, νά κάνει πράματα πού δέ τά μολογάει τó στόμα... Πέρασε ή 'Ανθή μπροστά άπ' τά τσουρμα τών γυναικώνε πού τήν περιμέναν σάν και τί, μα δέ τούς μίλησε. Λέξη δέ βγήκε από τó στόμα της. Αυτές τήν άκολούθησαν δειλά. Βουδαμένες. Μόνο σά στήθηκε μιá στιγμή στήν πόρτα τού σπιτιού της, γύρισε και τούς μίλησε: «'Αν έχασες έσύ τόν άντρα σου κάποια άλλη θά τονέ θρηκε... κι έτσι τίποτα δέ χάθηκε στον κόσμο...» Αυτά της ειπε ή διευθύντρα τής Δασιάς. Μιá ξανθιά διαόλισσα, και πώς «ένα τέτιο παλικάρι σά τó Γιώργη τόν έκαμε ό θεός για όλες τίς γυναίκες...»

Μετά έκλεισε τήν πόρτα και κλειδαμπαρώθηκε στήν κατοικία της. Οί άλλες πήρανε τόν ίδιο δρόμο, κοιτάζοντας από ψηλά τó ένοχο, φιδίσιο μονοπάτι. Πέρα, κάτω στή Δασιά είχαν ανάψει τά φωτα και στή βραδυή γαλήνη άκουγόταν, όπως κάθε βράδυ τούτο τó καλοκαίρι, ή δαιμονισμένη μρυσική και τά τάμ τάμ... Φαντάστηκαν τούς άντρες τους νά σέρουν τά πόδια τους άγκαλιασμένοι με τίς γυμνές γυναίκες, νά φιλιούνται σ' αυτό τó σούρσιμο πού εΐτανε ό χορός τους, κι ύστερα νά χάνονται κάτω από τίς έλιές, στο σκοτάδι...

* *

'Η νύχτα προχωρεί άλιώτικα, πλαταίνει, δείχνει άπέραντη από τó δυνατό φεγγάρι. Σά μιá μεγάλη έκκλησιά, Φωτισμένη. Με χιλιάδες προσμονές και πόθους. Τó μολογάνε οί έλιές πού φαίνονται νά μουρμουρίζουν σκυμμένες μεταξύ τους, — ίσως νά λένε πώς άπόψε, τά καταμεσάνυχτα, γινόταν κάτι ευτυχισμένο, ή θ υ σ ί α τ ή ς Ζ α κ λ ί ν !

Τά χέρια της πιάνουν τίς ρίζες τής έλιάς. Πονεμένα. Σάν τρελά. Τά μάτια άγριέψανε. Μπαίνουν με τρόμο στο φεγγάρι. Πονεί, σωριάζεται, πονεί πο-

λύ. Με πόνο όλες οί στιγμές της. Και ήδονή. 'Ο Γιώργης από πάνω, άμίλητος. Νά μουγκρίζει. Τή φιλεϊ, τόν φιλεϊ, φιλιούνται. 'Ασταμάτητα. Τέλος, μιá έκσταση. Μιá... 'Εκει... κοντά της... και πώς εκεί κοντά της, τόσο κοντά, πού νά χαϊδεύει τó θελούδινο μαλλί με τó χέρι της... ένα μικρό άνάκι... νά σφαδάζει... βουτηγμένο στο αίμα... Μετά ήσυχία γλυκειά από κόυραση και ήδονή, ή νύχτα πού προχωρεί, και ή Ζακλίν πού θέλει νά μιλήσει, νά 'πει σ' όλα γύρο τή χαρά της, πόσο ευτυχισμένη κίωθει τή ν π ρ ώ τ η ν νύχτα τού γάμου της! Νιώθει πιό ώραία κι από ό,τι θά μπορούσε νά τή φανταστεί ένα κορίτσι στήν πατρίδα της. Μετά σιγή και τó βαθύ άποκάρωμα. Είναι μιá - δυό ώρες προτού νά ξεμερώσει. Αυό κουρασμένα κεφάλια στή ρίζα τής έλιάς, και πώς μιá σιγανή - μικρή φωνή «Μπονουί Ζακλίν...» έρχόταν από τó βάθος, πέρα από τ' άγαπημένο της Παρίσι. Μιá φωνή. Λίγο μάταιη, λίγο ευτυχισμένη, λίγο δνειρο, λίγο στάχτη, πού θαραίνει τά ματόκλαδα και φέρνει τήν έπιθυμία για ύπνο.

Τό φεγγάρι περνάει, φεύγει, πεθαίνει, τó φεγγάρι διαβαίνει πρώτα από τόν 'Αη Μάρκο, δλέπει τίς έγκαταλειμένες γυναίκες, μόνες στα νυφικά κρεβάτια τους, γίνεται μιá στενή λουρίδα, μιá φιδόστρατα, ένα φίδι στα μάκρη τού νερού, και χάνεται για νά δύσει... Φεύγει τó φεγγάρι αλλάζοντας τή φωνή του, σά νά κελαδάει τó χρυσό άηδόνι «Μπονουί Ζακλίν»!

* *

Εημερώνει.

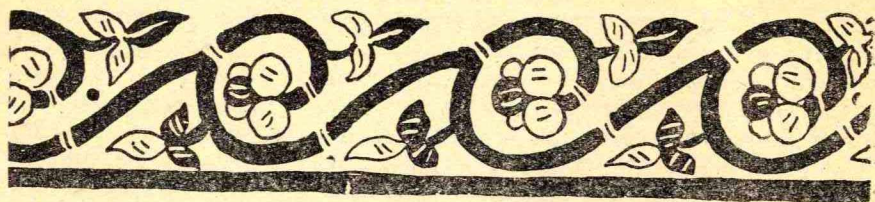
'Ολα τά καΐκια σ' έτοιμασία. Οί τελευταίοι παραθεριστές τής Δασιάς ξεκινούν για τó καράδι, πού θά τούς φέρει στο Πρίντεζι' κι από 'κει με τó τραίνο, σέ δυό μέρες στο Παρίσι. Πρωί πρωί, τó καλοκαίρι τέλειωσε. Πάει. Και όλα έρημώνουν. 'Η Ζακλίν έχει άκόμα μιá - δυό στιγμές στή διάθεσή της, πολλά δάκρυα για τó χωρισμό τού Γιώργη, και μιá τελευταία έπιθυμία. Βαθιά, άληθινή. 'Αγνή. Σάν τόν κατάλευκο 'Αγγελο! Μένει μοναχή της. Μπαίνει σιγά στο έρημοκλήσι τής Παναγίας, στα βράχια. Δειλά, μα όχι ένοχα. Τρυφερά. Πλησιάζει τή γλυκειά Μητέρα. 'Ενα καντήλι τούς φέγγει από ψηλά. 'Η Μαρία γνέφει στή μικρή γαλλιδούλα νά τήν πλησιάσει. 'Ακόμα, άκόμα... Θά τής φέρει ό,τι έπιθυμεί, ένα παρόμοιο καλοκαίρι... 'Η Ζακλίν τ' άκούει μέσα της... Χαίρεται, πολύ! 'Ανάβει στο εικόνημα τής Παναγίας ένα κεράκι. Τό είχε τάξει. Τής άγάπης της. Με τó πάθος ένός άγνού παιδιού τού αιώνα: «Σ' εύχαριστώ Μαρία τού Θεού πού έγινα γυναίκα».

Ζακλίν, Ζακλίν!!!

Τά καΐκια φεύγουν. 'Η Ζακλίν πηδάει, μπαίνει τελευταία. 'Ολοι τήν κοιτάζουν τρυφερά. Είναι ή μικρότερη. Σωστή κοπέλα. 'Ολα τó λένε, μα πιό πολύ τά μάτια της, πού κοιτάζουν πέρα, μακριά τó μονοπάτι τού 'Αη Μάρκου, πού γίνηκε πιá, στο βάθος, ένα διαστικό, κόκκινο φίδι. Λίγο μάταιο. Λίγο έπιαιτικό κι ευτυχισμένο. Σάν τίς νύχτες τού καλοκαιριού της...

ΙΑΣΩΝ ΔΕΠΟΥΝΤΗΣ

Κώστας Θρακιώτης

ΜΙΑ ΠΡΟΓΕΝΕΤΙΚΗ ΜΟΡΦΗ ΘΕΑΤΡΟΥ (β)

Ο ΚΙΟΠΕΚ ΜΠΕΝΣ ΚΑΙ Η ΤΟΤΕΜΙΚΗ ΤΟΥ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ

Τὸν τοτεμικὸν χαραχτήρα τοῦ Κιοπέκ - μπέη, νομίζω πὸς κανένας ἔως τώρα δὲν τὸν ἔθιξε κι' οὔτε κι' ἀπ' τὴν πλευρὰ πού ἐρευνήθηκε ἐξηγήθηκε μ' ἐπιστημοσύνη. * Δὲν εἶναι τόσο ἡ ὀνομασία του πού κραυγάζει γιὰ τὴν τοτεμική του προέλευση, ὅσο ἡ ὅλη διάθροση τοῦ μύθου π. χ. ἡ ταύτιση τοῦ βασιλιά - μάγου μὲ τὸ τοτέμ τῆς φυλῆς καὶ τὴ θανάτωσή του πού ἀρχικά ἦταν τὸ ζῶο κι' ὕστερα ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος.

Ἄλλοι καταπίστηκαν μὲ τὸν Κιοπέκ - μπέη, ξεχνοῦν ἢ μᾶλλον ἀδυνατοῦν νὰ καθορίσουν καὶ νὰ ἐξηγήσουν τὴν παρουσία τοῦ σκύλου ἢ τὴν πιθανὴν προέλευσή του. Γιατὶ ἡ βάση πού ξεκινοῦν εἶναι ὀλότελα λαθεμένη. Εἶναι σὰ νὰ βρέθηκαν ξάφνου σ' ἓνα παρθένο δάσος μέσα στὴ ζούγκλα κι' εἶναι ἀδύνατο νὰ βροῦν ἔστω καὶ μιὰ παραμικρὴ διέξοδο μέσα ἀπ' αὐτό. Καὶ τοῦτο, γιὰτὶ ἐξ ἀρχῆς δέχτηκαν α priori τὴν διονυσιακὴν του προέλευση καὶ κατὰ συνέπεια, μὰ κι ὅπως ξαίρουμε, ὁ σκύλος, δὲν εἶχε καμμιά σχέση μὲ τὴν διονυσιακὴν λατρεία κυριολεκτικὰ τὰ θαλάσσιον. Ἔτσι, ὄχι μονάχα δὲν ἐρημνεύουν τὸ πρωτοπατὲς φαινόμενο τῆς παρουσίας τοῦ ζώου, πού ἀποτελεῖ γιὰ τὸ μῦθο τὴν πρωταρχικὴν βάση καὶ τὸν πυρήνα του, μὰ καὶ κάτι χειρότερο. Ἄγνοοῦν ὀλότελα τὴν παρουσία του. Ἀκόμα καὶ λεξιλογικὰ δὲν ἐξετάζουν οὔτε τὴν... ἔτυμολογία του. *

Κι ὁμως, τὸ μεγάλο αὐτὸ κι' ἀνεχτίμητο γιὰ τὴν Ἐθνολογικὴν ἐπιστήμην τεκμήριο, οἱ πῶς παλαιοὶ ἐρευνητές, ἀπὸ ἔλλειψη τῆς σχετικῆς ξένης βιβλιογραφίας γύρω ἀπ' τὰ προβλήματά της, σ' ὅ,τι σχετιζόταν μὲ τὴν το-

1) Τιμητικὰ μονάχα ἐδῶ ἀναφέρω τὴν ἐξαιρετικὴν μελέτη τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ Κ. Ρωμαίου, Λαϊκῆς λατρεῖας Θράκης, Ἀρχ. Θρακ. τ. ΙΑ' σ. 89-130. Ὅταν ἔγραφα τὴν ἐργασία μου, γιὰ λόγους ἀνεξάρτητους ἀπ' τὴν θέλησή μου, δὲν εἶχα ὑπ' ὄψην μου τὸ ἔργο τοῦ σεβαστοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἄλλωστε, τὸ σχέδιο τῆς μελέτης μου τὸ συνέλαβα κατὰ τὸ 1940 καὶ τὸ πραγματοποιοίησα ἀργότερα.

2) Ὁ Βούλγαρος Kazanow G. Archiv fur Religionswissenschaft XI, 1908, 407-9 μᾶς παράδωσε μιὰ πολὺτιμη πληροφορία πού κατὰ παράδοξον τρόπον δὲν προσέχτηκε ὅσο θὰ ἔπρεπε. Ἐχτός ἀπ' τὸ ὅτι μᾶς ἀναφέρει πὸς καὶ στὴ Βουλγαρία γίνονται «Κούκεροι» ὑπογραμμίζει πὸς παρουσιάζονται καὶ μὲ κεφάλια ζώων, ταύρου, κριαριοῦ κ. τ. λ. ἢ καὶ πουλιῶν.

τεμικὴ ἀντίληψη, τὸ συσχέτισαν καὶ τὸ εἶδαν σὰν μιὰ ἔκφραση τῆς Διονυσιακῆς λατρείας. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα, ὅλοι ὅσοι καταπίστηκαν μὲ τὸ ἔθιμο, ἐχτός ἀπὸ μερικὲς ἐξαιρέσεις ὅπως τοῦ Κ. Ρωμαίου καὶ τῆς κ. Κ. Κακούρη ἀκολούθησαν τὸν ντορὸ τῶν πρώτων σοφῶν κατὰ τὰ ἄλλα, διδασάντων.

Ἄλλὰ τίποτε πῶς ἀβάσιμο καὶ σφαλερὸ ἀπὸ μιὰ τέτοια παραδοχὴ. Ἡ νεώτερη ἐπιστήμη, μὲ τὶς ἐργασίες μᾶς πλειάδας ἐθνολόγων, μᾶς ἔδωσε τὴν ἐξήγησιν τοῦ προβλήματος, πού πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια ἦταν σχεδὸν ἄλυτο. Ὁ τοτεμισμὸς καὶ τὰ «μυστήρια» γιὰ τοὺς «θνήσκοντες κι ἀναγεννώμενους θεοὺς» πού ἀνάγονται σὲ χρόνια πολὺ πῶς ἀπομακρυσμένα ἀπ' τὴ δημιουργία τοῦ δωδεκάθεου καὶ κατὰ φυσικὴ συνέπεια, εἶναι πολὺ πῶς προγενέστερα ἀπ' τὸν ἀρχαῖον ἑλληνικὸν Διόνυσον καὶ τὴν λατρεία του.

Ἄλλὰ προτύτερα ἄς ποῦμε δυὸ λόγια, τὸ τί λέμε: τοτεμισμὸς.

Ἀπ' τὶς ἀρχὲς ἀκόμα τοῦ 18ου αἰῶνα διάφοροι ἱεραπόστολοι καὶ ἐξερευνητὲς σὰν τὸν Μόργκαν πού πῆγαν στὴ Βόρεια Ἀμερικὴ, στὴν Αὐστραλία, τὴν Ἀφρική καὶ σὲ πολλὰς ἄλλες περιοχὰς τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς, διαπίστωσαν μιὰ ἀκατανόητη προσήλωσιν τῶν ἰθαγενῶν σὲ μιὰ πατροπαράδοτη λατρεία τους γιὰ ὀρισμένα εἶδη ἔμψυχα ἢ ἄψυχα ζῶα, φυτὰ, δέντρα ἀκόμα καὶ πράματα. Αὐτὰ ὅλα οἱ Ἰνδιάνοι κι' οἱ Αὐστραλοὶ τᾶλγαν τοτέμ.

Τὰ τοτέμ, ὅπως εἶπαμε ἦταν ὄντα, ἢ πράματα, πού προκαλοῦσαν φόβον καὶ σεβασμὸν. Τὰ θεωροῦσαν σὰν μυστηριώδικες δυνάμεις πού ἐξασκοῦσαν ἀνάλογα πάνω τους μιὰ εὐεργετικὴ ἢ καὶ καταστροφικὴ ἐπιρροή.

Ἄλλοι σχεδὸν οἱ ἀρχέγονοι λαοὶ σὲ κάποιο ἱστορικὸν στάδιο τῆς ἀνάπτυξίν τους, πίστευαν, πὸς κι' ὁ οὐρανός, ἢ γῆ, ὁ ὠκεανός, οἱ ποταμοί, ἦσαν προπάτορες τους ἢ καὶ ὀρισμένα τεχνητὰ ἢ φυσικὰ σύμβολά τους ἦταν σύμβολα καὶ «φυλαχτὰ» (φετικὴ ὅπως συνηθίζουσαν νὰ τὰ λένε οἱ ἀνθρωπολόγοι) πού προστάτευαν ἐκείνους πού τὰ εἶχαν κι' ἀφάνιζαν ἐκείνους πού θὰ προσπαθοῦσαν νὰ τὰ κλέψουν ἀπ' τοὺς νόμιμους κατόχους. Ἔτσι γιὰ τοὺς Αἰγύπτιους π. χ. ὁ Νεῖλος δὲν ἦταν ἓνα ὀποιοδήποτε ποτάμι. Εἶναι ὁ θρυλικὸς γεννάρχης τοῦ Αἰγυπτιακοῦ λαοῦ. Τὸ ἴδιο κατὰ τὸν Ὀμηρον, πολλὰ Ἑλληνικὰ ποτάμια ἦταν οἱ ἴδιοι γεννάρχες τῶν διάφορων ἐθνικῶν ἑλληνικῶν φυλῶν. Εἶναι λοιπὸν ὁ Νεῖλος ἓνα τοτέμ τῶν Αἰγυπτίων, ὅπως ὁ Σκάμανδρος (1) τῶν Τρώων, ὁ Σπερχεὸς (2) κι' ὁ Ἀχελῷος (3) τῶν Ἑλλήνων γιὰ νὰ μνημονεύσουμε μονάχα δυὸ περιπτώσεις. Στὴν Περσία πάλι πίστευαν πὸς ὁ γενάρχης τους ἦταν ἓνα λιοντάρι ἢ πῶς καλύτερα τὸ ζῶο πού τὸ λέμε λιοντάρι. Οἱ Παποῦαι ὅπως καὶ οἱ ἰθαγενεῖς τῆς Ἰνδοκίνας πιστεύουν πὸς κατάγονται ἀκόμα ἀπὸ διάφορα ζῶα. Οἱ Ἑσκιμῶοι νομίζουσαν πὸς προέρχονται ἀπὸ μιὰ φάλαινα κ.τ.λ. Ἡ ἰδέα τῆς καταγωγῆς τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ ζῶα ὑπάρχει σχεδὸν σ' ὅλες τὶς σύγχρονες πρωτόγονες φυλὰς.

Μὰ πάλι στὴν Αἴγυπτον ἢ τὴν Περσίαν οἱ διάφορες τάξεις ἢ φυλὰς εἶ-

1) Ὀμήρου Ἰλιάς, Φ. 130, Ε77

2) Αὐτόθι, Π 173, 174 καὶ Ψ 141 - 142.

3) Αὐτόθι, Φ. 194.

χαν τὰ δικά τους τοτέμ. Οἱ Πέρσες, οἱ Ἴνδοι καὶ πῶς πολὺ οἱ Αἰγύπτιοι, γιὰ νὰ θυμηθοῦμε καὶ τὸν Κιοπέκ - μπέη, ἀγαποῦσαν ἰδιαίτερα τὰ σκυλιὰ καὶ πού ἦσαν τὰ κυριώτερα τοτέμ τους.

Τὰ τοτέμ τους γίνονται κάποτε ταμπού. Ἀπαγορεύεται νὰ τὰ θίξεις, νὰ τὰ βλάψεις. Εἶναι ἀπ' τὴν πῶς ἀνίερους πράξεις. Ἡ παρὰβαση τιμωρεῖται σκληρὰ. Π. χ. ὁ Νεῖλος, ἡ γάτα, ὁ σκύλος, ὁ κροκόδειλος... γιὰ τοὺς Αἰγυπτίους ἦταν τοτέμ μαζὺ καὶ ταμπού.

Τὰ τοτέμ λοιπὸν εἶναι σαρκωμένα ἢ ὑλοποιημένα πνεύματα τῆς φυλῆς ἢ τῆς φατρίας, πού ἐπαρρηγοῦν γιὰ τὴν ἀσφάλεια καὶ τὴν ἐπιβίωσή τους. (1) Ἡ λατρεία καὶ ἡ πίστη στὰ τοτέμ λέγεται τοτεμισμός.

Θὰ ρωτήσῃ ἴσως κανένας. Γιατί μιὰ δεισιδαίμονη πρόληψη τῶν Βορειοαμερικανικῶν φυλῶν ἢ τῶν Αὐστραλιῶν γενικεύθηκε τόσο πού νὰ γίνῃ ἀντικείμενο μελέτης ἀπ' τὴν ἀνθρωπολογία. Ἀπλούστατα: γιατί ὅλοι οἱ λαοὶ στὰ πρῶτα τους βήματα πέρασαν ἀπ' τὸ στάδιο τοῦ τοτεμισμοῦ. Ἡ ἐπιβίωση μάλιστα τοῦ τοτεμισμοῦ δὲ σταματᾷ μὲ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ πολιτισμοῦ, μὰ συνεχίζεται νὰ ὑπάρχει ἀκόμα καὶ σὲ μέρες μας. Ἀπόδειξη ὀλοφάνεση αὐτὸ τὸ ἔθιμο τοῦ Κιοπέκ - μπέη πού γίνεται καὶ σήμερον στὴ Θράκη. ἴσως κανένας νὰ ἰσχυριστῇ πὼς τὸ γεγονός αὐτὸ ἀποδείχνει, μὲ τὴν ἐπιβίωση αὐτοῦ τοῦ ἔθιμου, μιὰ καθυστέρηση τῶν σημερινῶν ἀγροτῶν τῆς Θράκης στὸν τομέα τοῦ πολιτισμοῦ. Ἀφήνω κατὰ μέρος πὼς μιὰ τέτοια ἀντιλογία εἶναι παράλογη ὅσο καὶ ἀσύστατη. Ἀλλὰ στὸ κάτω κάτω τῆς γραφῆς τί θᾶλεγε ὁ ἀντιρροησίας μας γιὰ ἓνα λαὸ εὐρωπαϊκὸ πού θεωρεῖται ὡς οὐλτρα προοδευμένος καὶ δὲν εἶναι καθόλου «μιὰ ἐπαρχία τῆς Εὐρώπης»;

Πρόκειται γιὰ τὴν πόλη καὶ τὸ καντόνι ὀλόκληρο τῆς Βέρονης πού τὸ ἐπίσημο ἔμβλημά του εἶναι μιὰ... ἀρκούδα! Μάλιστα. Οἱ ἀγρότες τῆς περιοχῆς αὐτῆς, πού εἶναι καὶ ἑκαυστοὶ κυνηγοί, πρὶν σκοτώσουν μιὰ ἀρκούδα ζητᾶνε... νὰ τοὺς σχωρῶσι! Ἄν ὁ κυνηγὸς τὴν ὥρα πού θὰ σκοτώσῃ τὸ θῆραμά του δὲν κάνει τὴν «πατροπαράδοτη» τούτη προσευχή, τὸ θεωρεῖ γιὰ «γρυσουζιά». Ὁ κυνηγὸς πού θὰ σκοτώσῃ ἀρκούδα, θὰ κρεμάσῃ ἐπιδειχτικὰ σὲ μιὰ γωνιά τοῦ σπιτιοῦ του τὴν ὄμορφη προβιά της γιὰ νὰ τοῦ φέρῃ «γοῦρι».

Ἄν ρωτήσετε κανένα ἀγρότη τῆς Βέρονης, θὰ σᾶς πεῖ, πὼς οἱ σχέσεις τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀρκούδας προέρχονται ἀπὸ κάποιο «ἱστορικὸ» δῆθεν ἐπεισόδιο πού ἔγινε τὰ παλιὰ χρόνια. Κάποιο παλλικὰρι νίκησε μιὰ μεγαλόσωμη ἀρκούδα καὶ ἀπὸ τότε ὑπογράφηκε μιὰ συνθήκη ἀνάμεσα στοὺς ὄρεινους ἐκείνους πληθυσμούς μ' αὐτὰ τὰ ζῶα. Φυσικά, ὅτι αὐτὸ δὲν εἶναι ὀλότελα παρὰ παραμῦθι, δὲν χρειάζεται κουβέντα, μὰ γιὰ νὰ διαπιστώσῃς τὴν τοτεμικὴ του προέλευση δὲν ὑπάρχει καμμιά ἀμφιβολία.

Ἡ λέξη Μ π ἔ ρ ν (Βέρονη) προέρχεται, γιὰ νὰ δόσουμε τὸ λόγο στοὺς γλωσσολόγους, ἀπ' τὴν τευτονικὴ λέξη «μπαίρ» πού σημαίνει ἀρκούδα. Ἡ περιοχὴ τῶντι ἦταν ἓνας ἀρκουδότοπος. Μᾶς τῶδειξε καὶ ἡ ἀρχαιολογικὴ

1) Βλέπε εἰσαγωγή καὶ σχόλια μου στὴν μετάφραση τοῦ Σοφοκλή: «Οἰδίπους ἐπὶ Κολωνῶ» ("Ἐκδοσὴ Ζαχαροπούλου).

σκαπάνη πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια ὅταν βοήθη πρωτόγονα χάλκινα ἀγάλματα πού χρονολογοῦνται ἀπ' τὰ προϊστορικὰ χρόνια καὶ παριστάναν τὴν Ἑλβετικὴ θεὰ Ἄ ρ τ ι ο. Οἱ γλωσσολόγοι δὲν παράλειψαν νὰ ὑπογραμμίσουν τὴν συγγενικὴ σχέσι πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στὴν παλαιοελβετικὴ λέξη «ἄρτιο» καὶ στὴν ἑλληνικὴ «ἄρκτος» καὶ συμπέραναν πὼς ὁ κλάδος τῶν Ἀρίων πού συνέχισε τὴν πορεία του στὴν Κεντρικὴ Εὐρώπη καὶ ἦρθε νὰ ἐγκατασταθεῖ στὴν Ἑλβετικὴ Ἄλπει, ὀνομάτισε τὴ θεὰ μὲ τὸνομα τοῦ ζώου.

Μὰ ὑπάρχουν λοιπὸν λαοὶ πού θεωροῦν ὡς θουλικὸς προγόνους καὶ προστάτες τους ζῶα ἐπικίνδυνα καὶ τρομερὰ; Ἡ ἀπάντησή μας δὲν εἶναι ἀρνητικὴ. Προσέξτε π. χ. τὴν ψυχολογικὴν σχέσι πού παρουσιάζουν τὰ μαντρόσκυλα μὲ τοὺς τσομπάνεους πού τὰ χρησιμοποιοῦν καὶ τὴν ἐχθρικὴν διαθέσει τῶν ἰδίων ζώων ἀπέναντι σὲ κάθε ξένο. Μ' ἄλλα λόγια, ὁ τσομπάνεος μιὰς στάνης βρίσκεται σὲ σχέσις φιλικῆς μὲ τὰ δικά του μαντρόσκυλα, πού προστατεύουν καὶ αὐτὸν καὶ τὸ κοπάδι του. Ἀντίθετα δέχονται ὅλη τὴν ἀγριὰδα τους σὲ κάθε ξένο. Οἱ Αἰγύπτιοι ἱερεῖς φαίνεται πὼς βρισκόταν σὲ ἀνάλογη σχέσι μὲ τοὺς κροκόδειλους τοῦ Νεῖλου, πού ἦταν ἐπικίνδυνοι μονάχα στοὺς ξένους, ὅπως καὶ οἱ ἀγρότες τῆς Βέρονης σχετικὰ μὲ τὴν ἀρκούδα.

Ἔτσι λοιπὸν τοτέμ γιὰ τοὺς θρακιῶτες ἀγρότες γιατί νὰ εἶναι ὁ σκύλος, ὡς σκεφτοῦμε τί τεράστιες ὑπηρεσίες πού προσφέρει τοῦτο τὸ ζῶο στοὺς κτηνοτρόφους καὶ τοὺς γεωργούς;

Οἱ ἐθνολόγοι ἔρευνώντας τὴν καταγωγή τοῦ τοτεμισμοῦ διαπιστώνουν, πὼς τὰ τοτέμ φυτὰ ἢ ζῶα, πού εἶναι κατ' ἐξοχὴν φαγώσιμα, μᾶς δίνουν τὸ δικαίωμα νὰ ὑποθέσουμε πὼς ἡ καταγωγή τους σχετίζεται μὲ τὴν προμήθεια τῆς τροφῆς. Οἱ τελετῆς πού ἔκαναν τ' ἀρχέγονα μέλη τοῦ τοτεμικοῦ γένους, ἀρχικὰ ἦταν, γιὰ νὰ πληθθαίνει καὶ νὰ προκόψῃ τὸ τοτεμικὸ εἶδος καὶ γινόταν στὴν ἐποχὴ τῆς ἀναπαραγωγῆς σὲ καθωρισμένους τόπους πού τοὺς ὀνομάτισαν «τοτεμικὰ κέντρα».

Ἀπαραίτητο δὲν ἦταν τὰ μέλη τοῦ γένους νὰ τρῶνε πάντα τὰ τοτέμ τους. Γινότανε τότε «ταμπού». Ἀλλὰ ἂν δὲν τᾶτρωγαν αὐτὸ δὲ σημαίνει πὼς δὲν μπορούσαν νὰ τὰ σκοτώσουν, νὰ τὰ θυσιάσουν γιὰ τὸ καλό τους.

Ἡ τοτεμικὴ λοιπὸν θεοσία τοῦ ζώου ξεκινᾷ ἀπ' τὴν ἐποχὴ πού οἱ ἀνθρώποι βρισκόταν στὸ κυνηγετικὸ τους στάδιο καὶ πίστευαν πὼς τὸ ζῶο τοτέμ τους ἦταν ὁ πρόγονός τους καὶ ὁ γενάρχης τους, ἓνα εἶδος θεοῦ.

Ὅταν λοιπὸν σκότωναν ἓνα ζῶο, ὅλα τὰ μέλη τοῦ γένους φοροῦσαν τὸ τομάρι τοῦ ἰδιοῦ τοῦ ζώου καθὼς καὶ μᾶσκες καὶ χορεῖαν γύρω του τὸν «πυρρίχιο» χορὸ μὲ τὸν πρωτόγονο ὀλισμὸ τους, τὸν μάγο ἢ ἀρχηγό. Αὐτὸς ὁ χορὸς μὲ τὴν ὀργανιστικὴ ξεφρενιασμένη κίνησή του, τὴν κατὰ κυριολεξίαν «βακχικὴ», δὲν ἦταν καθόλου ἓνα μέσο διασκέδασης, μὰ ἓνας τρόπος ἔκφρασης «μαγικῆς». Οἱ πρωτόγονοι νόμιζαν πὼς μὲ τὴν κίνησις αὐτῆς, μὲ τὰ παρακάμια, ὅπως ἔκαναν ἀκριβῶς καὶ οἱ ἀγρότες τῆς Βέρονης, ἐξευμένιζαν τὸ ζῶο, γιατί πίστευαν πὼς τὰ ξόρκια τους καταπαύναν τὸ πνεῦμα του, γιατί ἄλλοιῶς θὰ μπορούσε νὰ ξαναγυρίσει, καὶ ἀλλοίμονο

τους, να τους εκδικηθεί. Δεν πρέπει να ξεχνάμε πώς οι πρωτόγονοι θα-
ρούσαν πώς το ζώο που σκοτωνόταν ήθελε να σκοτωθεί. Μάλλον λόγια
πίστευσαν πώς τ'όκανε για το καλό τους κι' ακόμα ή κοινή καταγωγή τους
ἀτ' αυτό, τους επέτρεπε να το θεωρούνε σαν προστάτη κι' αδελφό τους.

Έτσι μπήκε στη μέση ή μαγεία που είχε σκοπό να συμφιλιώσει το
ζώο με τους θύτες του.

Η πρωτόγονη τούτη μαγεία στηρίζεται στην **ὁμοιοπαθητική**.
Οι τέτοιες παραστάσεις κι' οι χοροί είχαν σκοπό στην ἀρχή να γυμνάσουν
τὸν κυνήγο στὸ να μπορεί να προσελκύσει τὸ τοτέμ του. Δεν ήταν εὐκολη
δουλειά, γι' αὐτὸ ἔπρεπε να μελετήσῃ καλὰ τὴ ζωὴ του, γιὰ να μπορέσει
να τὸ πιάσει. Ὑστερα μετὰ τὴ μίμηση καὶ τὴ μαγικὴ ἀναπαράσταση τῆς
πράξης τοῦ κυνηγοῦ δηλ. μετὰ τὸ φόνο τοῦ ζώου, κατ'ὄρθωνε να ἐχτελέσει
τὸ σκοπὸ του. Ἡ προκαταρκτικὴ αὐτὴ πράξη παρουσιάζεται σαν αἰτία τῆς
μαγικῆς ἐπιτυχίας. Ἔτσι βγαίνει ἡ πρωτόγονη προλογικὴ ἀντίληψη: Πὼς
δημιουργώντας τὴν αὐταπάτη, ὅτι ἐλέγχεις τὴν πραγματικότητα, πραγμα-
τικά κυριαρχεῖς πάνω σ' αὐτήν.

Ἡ αἰτία που ἔσπρωξε τὸν ἀρχέγονο ἄνθρωπο στὴ μαγεία ἐξέφραζε
κατὰ ἓνα τρόπο τὸν μύχιο πόθο του γιὰ τὴν ἐξασφάλιση τῆς ὑποταγῆς τῶν
δυνάμεων τῆς φύσης στὴ θέλησή του. Ἄνικανος ὁ ἄνθρωπος να ξεχωρίσει
τὸ φυσικὸ ἀπ' τὸ ὑπερφυσικὸ, πῆρε τις φανταστικὲς σχέσεις σαν πραγμα-
τικὲς καὶ δημιούργησε ἓνα σωρὸ μαγικὰ γητέματα καὶ ξορκισμοῦς.

Θάναφέρουμε ἔδω μερικὰ περιστατικὰ ὁμοιοπαθητικῆς μαγείας που
εἶναι κοινὰ σὲ πολλοὺς λαοὺς τοῦ κόσμου.

(Συνεχίζεται)

Κ Α Λ Η Μ Ε Ρ Α

Σὰν ὄμορφα ροδίζει ἡ αὐγὴ
καὶ βάφει πέρα ὡς πέρα
ροδόχρυσες τις λαγκαδιές, τοὺς κάμπους, τὰ βουνά,
ἢ δροσοστάλαχτη πηγὴ
τ' ἀηδὸνι τὸ γαρούφαλλο, μ' ἀγάπη σου μηνᾶ
τὸ πρῶτο καλημέρα.

Γ. ΠΑΤΖΗΣ

Σ Τ Η Μ Α Ν Α Μ Ο Υ

Μάνα κι' ἂν ξενητεύτηκα
στὰ ξένα κι' ἂν δεσμεύτηκα
πάντα σὲ σένα σκέφτομαι
μιὰ μέρα να ξανάρθω.

Τοῦ χωρισμοῦ τὰ δάκρυα
τὴ γλῶσσα σου ποὺ σοῦδεναν,
πάντα στὸ νοῦ μου θὰ βαστοῦν
τὴ θεία σου εἰκόνα.

Ἡ ὄρα μάνα ζύγωσέ
πάλι να ξαναμίξουμε
καὶ τὴ ζωὴ ν' ἀρχίσουμε
χαρούμενα να ζήσουμε.

Κ. ΧΡΙΣΤΟΥΛΗΣ

ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ

ΣΧΟΛΙΑ ΚΑΙ ΓΝΩΜΕΣ

Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΤΕΡΖΑΚΗ

Σὲ συνέντευξη που ἔδωσε στὸ
«Φῶς» τοῦ Καίρου, ὁ Ἄγγελος
Τερζάκης ἀπάντησε μετὰ παρακά-
τω λόγια στὸ ἐρώτημα: — «Ποιὰ ἡ
νόμη σας γιὰ τὴν σύγχρονη Λο-
γοτεχνία μας».

— «Ἐκεῖνο που ἔχει σημασία—
στὴν ἐποχὴ μας ἰδιαίτερα— δὲν εἶ-
ναι ὁ ἀνθολογιακὸς τύπος τῆς Λο-
γοτεχνίας. Μιὰ Λογοτεχνία μετὰ πολ-
λὰ καλὰ ἔργα, δὲν σημαίνει πὼς εἶ-
ναι καὶ ζωντανὴ Λογοτεχνία. Μπο-
ρεῖ να εἶναι ἀπλούστατα, μουσεια-
κὴ. Τὴ ζωὴ, τὸ δῶρο τῆς ζωῆς, τὸ
δίνουν στὰ Γράμματα ἐνὸς τόπου ο
συγγραφεῖς που ἀναπνέουν καὶ ἀπο-
πνέουν τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς ἐποχῆς
τους, αὐτοὶ που μετουσιώνουν ἄμε-
σα τὸ κλίμα τῆς καὶ που κρατᾶνε
σὲ ψηλὴ θερμοκρασία τὸν ἐσωτερικὸ
πυρετὸ τῆς.

Ἡ Λογοτεχνία μας ἔχει καλὰ
ἔργα, ἔχει καὶ μερικὸς ἀνθρώπους
που ζοῦν τὴν ἐποχὴ τους ἐνεργητι-
κά. Στὸ σύνολό τῆς ὅμως κατακλύ-
ζεται ἀπὸ τὴ φλυαρία κι' ὄχι ἀπὸ
τὴν ποιότητα. Κάνει θραύση γύρω
μας ἡ ματαιοδοξία, ἡ μανία τῆς
ρεκλάμας. Ὁ κόσμος τῆς πέννας
χρειάζεται ἀδυστηρότητα πνευματι-
κοῦ ἤθους κι' αὐτοπειθάρχητη. Ὅχι
ναρκισσισμοὺς καὶ τυμπανοκρουσίες.

Ἀντιλαμβάνομαι τὸν κόσμο τῶν
Γραμμάτων σαν ἰερατεῖο. Παντοῦ
ὄμως γύρω συναντῶ τὴν ἐμπορικὴ
νοοτροπία καὶ τὴν ἐπιδειξιομανία».

Μὲ τὰ λίγα, καθαρὰ καὶ ἴσα τοῦ-
τα λόγια ὁ Ἄγγελος Τερζάκης, το-
ποθετεῖ τὴ σημερινὴ μας λογοτε-
χνία στὰ πραγματικὰ, τ' ἀληθινὰ τῆς
μέτρα. Θάταν ἀφέλεια να περιμένε
κανεὶς ἀπ' τοὺς «μεγάλους» τοὺς
«φτάσμένους», να σταματήσουν τις
φωνές καὶ να στοχαστοῦν πάνω στὶς
ἀπλές αὐτὲς διαπιστώσεις.

Ἀπευθυνόμαστε λοιπὸν στοὺς
νέους, σ' αὐτοὺς που ἔχουν συνειδη-
ση τοῦ χρέους καὶ τῆς εὐθύνης τῆς
πνευματικῆς τους ἐργασίας: Ἄς μὴ
σταθοῦν μόνο στὰ λόγια ἀλλὰ ἄς
παραδειγματιστοῦν ἀπ' τὴ συμπερι-
ορὰ ἐνὸς συγγραφέα που ἡ ζωὴ του
ἢ ἴδια τοῦ δίνει τὸ δικαίωμα να κρι-
νει τὸ ἤθος καὶ τὴ συνέπεια τῶν ἄλ-
λων πνευματικῶν ἀνθρώπων.

Κι' ἄς ἔχουμε πάντα κατὰ νοῦ
πὼς γιὰ τὸ ἀξιόλογο ἔργο, τίποτα
δὲν ὑπάρχει που να μπορεί να τὸ
σκεπάσει. Καὶ γιὰ τὸ ἀτήμαντο κα-
μιὰ φωνὴ που να μπορεί να τὸ με-
γαλώσει.

ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ

Ἀνάμεσα στὰ πολλὰ γράμματα
που πήραμε ἀπὸ ἀναγνώστες καὶ
φίλους εἶναι καὶ τοῦ κ. Δ. Ἀμανα-
τίδη ἀπ' τὴ Θεσσαλονίκη. Δημοσιεύουμε
ἀποσπάσματα ἀπ' τὸ γράμμα του
που ἐκφράζουν τις προσδοκίες καὶ
τις ἀντιλήψεις τῶν νέων που εἶναι
καὶ δικές μας.

... «Σήμερα στὸν περιοδικὸ τύ-

πο, πού ασχολείται γενικά με τη λογοτεχνία, ή ταπεινότητα και η απλότητα είναι πράγματα δυσέβρετα. 'Ανοίγει ένα καινούργιο περιοδικό κι' άμέσως - άμέσως πέφτουν στα μάτια σου λόγια τρανά, ύποσχέσεις σωρό, πώς θα κάμουν ύψος, θα κάμουν εκείνο κι' όταν πιά πιά πέρα και δεις το περιεχόμενο, βλέπεις τότες, πώς όλα ήταν χοντρές και γυαλιστερές πράγματα... σαπουνόφουσκίες. 'Οι καλές δουλειές αρχίζουν χωρίς τυμπανοκρουσίες και διακηρύξεις. 'Ο άνθρωπος της εποχής μας έχει κρίση. Μπορεί να δει το άληθινό. Δέ χρειάζεται να φωνάξει κανείς να τη δει. 'Η απλότητα του την φανερώνει καλύτερα. 'Η απλότητα και η ειλικρίνεια.

"Ετσι, για να πω την άλήθεια, όταν έπεσε το περιοδικό σας στα χέρια μου, έπηρασμένος κι' από τον τίτλο, περίμενα μόλις άνοιξα το έξωφυλλο να άντικρύσω καμιά... διακήρυξη. 'Όμως όχι, δέ συνέβηκε τοúτο. Τίποτα δέν ύποσχόταν, τίποτα δέ διατυμπάνιζε. "Εμπαινε ύσα στην ούσία. Στο περιεχόμενο. Τρέφοντας σεβασμό στον άναγνώστη άφήνει σ' αυτόν να σχηματίσει γνώμη, παρέχοντάς του σκέτα τά δημοσιεύματά του. 'Ο καλύτερος τρόπος να έχτιμήσει κανείς μιάν τέτοια έργασία. 'Οι ψευτιές και τά παχειά λόγια δέ φιλάν. Σοβ' τάζουν χρυσό κι' είναι χαλκός. Περνάει όμως; Δέ νομίζω. 'Είπα, ό άνθρωπος σήμερα έχει κρίση, δέ γελιέται.

Η ΑΓΟΡΑ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

'Η καθιέρωση από τό κράτος του θεσμού της αγοράς των καλλίτερων λογοτεχνικών βιβλίων της χρονιάς είναι, δίχως άλλο, μιά ούσιαστική και αξιόλογη συμβολή στην ένισχυση της 'Ελληνικής πνευματικής έργασίας. Τό χρηματικό ποσό, ωστόσο, πού διαθέτει για την αγορά των βιβλίων, είναι φανερό, πώς άφαιρεί τη δυνατότητα άπ' την έπιτροπή να περιλάβει όλα τά αξια για μιάν τέτοιαν ένισχυση βιβλία.

'Εκείνο πού θέλουμε ιδιαίτερα να ύπογραμμίσουμε είναι ότι με τη διάθεση ένός χρηματικού ποσού δέν συντελείται μόνο ή οικονομική ένί-

σχυση των πνευματικών ανθρώπων αλλά εύκολύνεται άκόμη και εύρύνεται ή προσπάθεια για τό άνέβασμα του πνευματικού έπιπέδου του λαού άφού τά βιβλία πού αγοράζονται γίνονται προσιτά στον άναγνώστη δίχως καμιά δαπάνη.

"Ας μ'ην άρκείται λοιπόν τό κράτος στο λίγο πού έδωσε μέχρι σήμερα. 'Η έπάρκεια της ύλικής και πνευματικής τροφής είναι εκείνα πού θα ένισχύσουν και θα καλλιεργήσουν τη σκέψη και τό φρόνημα του λαού περισσότερο άπό κάθε άλλη βοήθεια.

ΔΥΟ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

'Αγαπητοί «Νέοι Σταθμοί»,

Διάβασα τη μελέτη του Κ. Θρακιάτη «'Ο Κιοπέκ - μπέης, πού γινόταν κυρίως στην 'Αδριανούπολη και ύως σέ πολλά χωριά της Θράκης, όπως γράφει, μά στο Σουφλί, άς μού έπιτρέψει να έπανορθώσω, δέ γινότανε ποτέ μά γινότανε κάτι άλλο την Καθαρά Δευτέρα, κυρίως στα χρόνια της σκλαβιάς έπί Τουρκοκρατίας όταν τά ήθη και έθιμα των Σουφλιωτών, πού ξεχώριζαν λιγάκι άπ' τους άλλους της Δ. Θράκης βρίσκονταν στο ζενίθ τους κ' είχαν έξαιρετική χάρη κ' όμορφιά ένώ σήμερα, ύστερα άπ' τους πολέμους και τό μοντερνισμό πού μάς έχει κυριέψει όλους μας τά έχουμε έγκαταλείψει τέλεια και πάνε σχεδόν να εξαφανιστούν.

Στην πατρίδα μας λοιπόν, στο Σουφλί την Καθαρά Δευτέρα γινότανε τά Καμπλουόδια ως έξης.

Μιά παρέα 10 - 15 νέοι μασκαρευότανε (δηλ. μαύριζαν τέλεια τά μούτρα τους άλλαζαν τά ρούχα τους) και δένονταν ό ένας με τον άλλον έτσι ώστε ν' άποτελούν μιά σειρά ό ένας πίσω άπό τον άλλον, όπως ακριβώς τά Καμήλια όταν βαδίζουν. 'Είχαν δέ ό καθέννας και άπό ένα μεγάλο κουδούνι κρεμασμένο στο ζουνάρι του, σάν εκείνα πού είχαν οι Καμήλες για ν' άκούγεται ό ρυθμικός κτύπος του όταν βαδίζανε, καθώς και άπό μιά τσατάλα πού κρατούσε ό καθέννας στα χέργια του και

μ' αυτήν τσαταλώνανε τά σκυλιά πού τυχόν θά συναντούσαν στο δρόμο τους γιαυτό και «Σ κ υ λ ο δ ε υ τ έ ρ α» λεγότανε.

"Ενας δέ ό έπί κεφαλής των πού ήταν αυτοές δεμένους άπό την πρώτη Καμήλα με μακρύτερο σκονί για να μπορεί εύκολα να κινήται, κρατούσε στο χέρι του μιά Τοπούζα (δηλ. ένα μακρύ και χοντρό ξύλο πού ή μιά του άκρα κατέληγε σέ χοντρό τοπούζι). 'Η παρέα αυτή γύριζε όλη τη μέρα άπό σπίτι σέ σπίτι και στο κατόφλι κάθε σπιτιού, άφού δινανε τό σύνθημα με τά κουδούνια τους άρχιζε ό άρχηγός να χτυπά την τοπούζα του, λέγοντας: «'Εδω είναι τά κρομύδια, έδω τά σκόρδα, έδω τό καλό κρασί, έδω τά λουκάνικα» κ. τ. λ. όλα δηλ. τά αγαθά ως του νάβγει ή νοικοκυρά να τους φιλοδώρισει με ότι καλό είχε στο σπίτι της. Βαστούσαν δέ μαζί τους και σακιά, καλάθινες και μπουκάλια για να μαζεύουν ό,τι τους δινανε. "Αν δέ κατά τη διαδρομή τους στο δρόμο ή στις πλατείες συναντούσαν και κανένα κύριο τον περικύκλωναν κι αυτόν και με τον ύδιο τρόπο ζητούσαν να τους φιλοδώρισει και δέν τον άφιναν να φύγει άν δέ έπαιρναν τό μπαξίσι (όπως λεγότανε). "Όταν πιά τελειωναν κατά τό βράδυ μαζεύοντουσαν κάπου και με τά αγαθά πού μάζευαν τόρριχναν στο γλέντι και στο χορό με τη Γκάιντα ή με τά όμορφα Σουφλιώτικα τραγούδια.

"Ενα άπ' αυτά τά τραγούδια σου παραθέτω παρακάτω.

Την πίττα δέν την έψησαν
την κότ.χ δέν την έβρασαν
Την πήραμι τη νύφη μας
σιαπού την προυβουδίσουμε
στη βρύσι για κρυό νιρό
τη Μάρου δέρν' ή μάνα της
μ' ένα κλουνί Βασιλικό
μι δυό κλουνάρια Βάλαμου
κ. τ. λ.

Αυτό ήταν τό έθιμο πού γινόταν στο Σουφλί την Καθαρά Δευτέρα και ίδίως κατά τους χρόνους της Τουρκοκρατίας μαζί με άλλα πολλά πού σήμερα δέν ύπάρχουν πιά κι' ούτε ξαναγιναν ύστερα άπό την κατάληψη της Δ. Θράκης άπ' τά 'Ελ-

ληνικά Στρατεύματα δηλ. άπό τό 1920 κι έπειτα, όποτε, όπως είπα και παραπάνω, μάς κατέλαβε ό μοντερνισμός (π. χ. ή Βόλτα στον κεντρικό δρόμο, οι χοροί πού γίνονται στις αίθουσες πιά και όχι στις Πλατείες του Χωριού με τις όμορφες γραφικές τοπικές στολές πού σήμερα δέν ύπάρχουν πιά παρά μονάχα στα Μουσεία, και στούς όποιους χορούς χορεύονται τά Φόξ - Τρότ, τά Ρόκ-έντ - ρόλ και κάθε είδους νέου χορού και μονάχα μείς οι παλιοί ξεσηκώνουμε καμιά φορά όλους για να χορέψουν και κανένα παλιό Σουφλιώτικο Χορό (όπως π. χ. την «Πασχαλιά» - τη «Σουλτάνα» και άλλα) πού πολλοί λίγοι τά ξ-οουν άπ' τους νέους και κείνα κουντζουρεμένα.

Αυτά για την άλήθεια και για την ιστορία,

Μά ολλή εκτίμηση

Δ. ΣΕΪΤΑΝΙΔΗΣ

'Αγαπητέ μου φίλε

Κ. Νεστορίδη,

'Ο φίλος Σταύρος Τσακίρης, συνάδελφος και συνοδοιπόρος στην ύπερτριακονταετή φιλολογική δράση πού άρχισαμε μαζί, παιδιά ακόμα στο Σουφλί με τό μαθητικό - φιλολογικό περιοδικό «'Εβρος» τό 1924, μού θυμίσε τις αλησμόνητες μέρες της «Καινύργιας Ζωής», πού άναφέρθηκε στο τόσο ώραίο χρονικό του για τον άξέχαστο κι' άτυχο κοινό μας φίλο, τον Γιώργο Κοτζιούλα.

"Εφηβοί τότε, τό 1928, μόλις φτασμένοι άπ' την έπαρχία στην 'Αθ-να, με πολλά όνειρα στις άποσκευές μας, χωρίς καμιά ήθικη ή ύλική ύποστήριξη άπό πουθενά, δεν ξέρω και γώ πώς τά καταφέραμε να έξοικονομήσουμε τά έξοδα ένός περιοδικού, πού θα μπορούσε ν' άδιατηρηθεί περισσότερο, άν δέν λέφταμε στα χέρια άσυνείδητων τυπογράφων και άν... Μά αυτά είναι μιά άλλη ιστορία όπως λέει ό Κίπλιγκ. Μά όπως και νάναι, ή «Καινύργια Ζωή» στη μικρή της σταδιοδρομία (έβγαλε τρία τεύχη και ένα δοκίμιο του Παπαδήμα: «'Η δ η μ ο τ κ ή

γλώσσα και ή αίσθητική ή της») και παρ' όλη την έκδοτική άπειρία μας, στάθηκε για την εποχή εκείνη ένα προοδευτικό περιοδικό, σοβαρό κι' όχι ευκατοφρόνητο βήμα τών νέων της γενιάς μας, πού τό υπολόγιζαν τόσο οι «παλιοί» άρχινώντας άπ' τό μεγάλο Παλαμά, τό Μένο Φιλήντα, Κώστα Παρορίτη, Κώστα Βάρναλη κ. τ. λ. Έως τόν Ξενοπούλο και τόν Κωστή Μπαστιά, τούς... άνταγωνιστές μας και πού δέν φανταζόταν τότε καν, ότι τδβγαζαν τρία παιδιάρéλια πού τό καθένα του δέν είχε πάνω άπό δεκαοχτώ χρόνια στήν πλάτη του. Χαραχτηριστικά πάντως αναφέρω έδω για την έπιτυχία του περιοδικού μας, ότι ή κυκλοφορία του στό Προακτορείο δέν ήταν μικρότερη από της «Νέας Έστιας». Για την ιστορία θ' αναφέρω πώς ό Παλαμάς από τά πρώτα βήματα τό περιέβαλε μέ την άγάπη του. Δυό-τρια μάλιστα σημείωματα του περιοδικού γράφτηκαν κάτω άπ' τή φωτεινή έμπνευση και υπόδειξη του.

Τά όνόματα μονάχα τών συνεργατών του μπορούν, καλλίτερα από κάθε άλλο σχολίο μας, νά δώσουν σήμερα τό μέτρο της προφορής του στόν περιοδικό τύπο του μεσοπόλεμου. Γιατί έχτός άπ' τόν ποιητή της «Ασάλευτης Ζωής» συνεργάστηκαν ό Φιλήντας, ό Βάρναλης, ή Γαλάτεια Καζαντζάκη, ή Λιλή Δασκαλάκη, πού έκανε τή δεύτερη της έμφάνιση μέ διήγημα, ή Λιλή Ίακωβίδη, πού δημοσίεψε ένα άπ' τά ωραιότερα ποιήματά της, τό «Καλώς ήλθες» και πού περιελήφθηκε στή τελευταία βραβευμένη της συλλογή, ή Κλεαρτέη Δίπλα Μαλάμου, ή Ειρήνη Δεντρινού, ό Κοτζιούλας, ό Παπαδήμας, ό Γρηγόρης, ό Άνθίας, ό Πηνιάτογλου, ό Τσακίρης, ό Ζιώγας, ό Πέτρος και άλλοι καθώς και μεταφράσεις του Βατριχάρη (άνέκδοτα άπ' τόν Κώστα Θεοτόκη) Σεγκιούρ, Μπέρζον, Γκόγκολ, Ντελέντα, Βιλντράκ, Ρονσάρ, Νουάιγ, Πώλ Φώρ, Στογιάνοφ κ.τ.λ. για νά θυμηθώ μερικά όνόματα πού μου έρχοντούτη τή στιγμή στή μνήμη μου.

Αυτά τά λίγα για την ιστορία της «Καινούργιας Ζωής» πού Ίσως άλλοτε μάς δοθεί ό χρόνος νά σχολη-

θούμε πιδ πλατειά μέ τά φιλολογικά περιοδικά τών νέων της γενιάς του 1930, πού για τούς νεώτερους είναι όλότελα άγνωστα. Κι' όμως παρουσιάζουν τεράστιο ένδιαφέρον, όταν αναθυμηθεί κανένας ότι ύπήρξαν τά μικρά φυτώρια άπ' όπου ξεπήδησαν τά μεγαλύτερα όνόματα της σύγχρονης λογοτεχνίας μας.

Φιλικά

ΚΩΣΤΑΣ ΘΡΑΚΙΩΤΗΣ

ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ

Η παραγωγή της ζωγραφικής στόν τελευταίο τούτον καιρό στόν τόπο μας είναι πολύ άφθονη. Άνησυχαστικά άφθονη. Γιατί ή άφθονία της δέν είναι άνάλογη μέ την ποιότητα. Σήμερα εργάζονται πολλοί για νά παρουσιάσουν ζωγραφικά έργα. Άλλοι μ' έπιμονή και μέ πίστη, άλλοι μ' έπιπολαιότητα και μέ πονηρία. Μά δύσκολα, ξεχωρίζονται οι πρώτοι από τούς δεύτερους. Η διαφήμιση, ή ελαττωματική κριτική αντίληψη, οι φιλίες και τόσα άλλα θολώνουν τά νερά. Έξ άλλου ή μόδα και ή έπιτηδειότητα, πού λανθάρουν την λεγόμενη «άφαιρημένη» ζωγραφική, κάνουν τά νερά πιδ πολύ θολά. Βούρκοιο σωστό!

Και τώρα έλάτε νά βρούμε την άκρη. Στήν Άθήνα λειτουργούν σήμερα 16 γκαλερι έκθέσεων, πού διαθέτουν συνολικά 20 σάλες. Δηλαδή γίνονται μαζί 20 έκθέσεις ζωγραφικής, χωρίς τις άλλες πού γίνονται στό άτελιέ τών καλλιτεχνών!... Δέν μπορούμε λοιπόν νά μιλήσουμε για όλους, ούτε σύντομα. Θά κάμουμε μάν έπιλογή.

Μαζί μέ τις άλλες φροντίδες του για την πνευματική μας πρόοδο, ό κ. Βαϊάνος άνοιξε τώρα τελευταία μία γκαλερι έκθέσεων στην οδόν Λυκαβητού 2. Και τά εγκαινιά της γί-

νανε μέ την έκθεση της Κας Άθηνάς Ταρσούλη και μέ την πιδ μικρή του κ. Ν. Μαγιάτης. Είναι γνωστή ή πολύτροπη εργασία της Κας Ταρσούλη. Ιστορική, λαογραφική, ποιητική, καλλιτεχνική... Στήν έκθεση της αυτή λοιπόν παρουσιάζει σχέδια και έργα ζωγραφικής μέ χρώμα. Πάλι μέ πολύ ένδιαφέρον αντικρύζουμε τά έντελώς ιδιότυπα, σχέδια της, μέ τόν έντονο δικό της άτομικό χαρακτήρα. Και τά σχέδια αυτά ή τά ταμπλό της μέ τά έλαφρά χρώματα δίνουν ζωηρά και πιστά τά τοπία, την αρχιτεκτονική και τή ζωή τών νησιών μας και άλλων τόπων της Έλλάδος και μαζί και της Κύπρου μας.

Άξιζει πολύ ή εργασία αυτή της κ. Ταρσούλη, γιατί προτρέπει κάτι τό έθνικό και τό προσωπικό μαζί. Ο κ. Ν. Μαγιάτης μας παρουσιάζει τις εξαιρετικές θάλασσές του σέ τόσες διαφορετικές ώρες και διαθέσεις.

Στή μεγάλη σάλα του «Ζυγοϋ» είδαμε την άφθονη νέα εργασία του κ. Κ. Πλακωτάρη. Λάδια, ακουαρέλες και σηρογραφίες, δηλ. ζωγραφική μεταφερμένη από τό μεταξωτό ύφασμα. Λεπτή και δύσκολη ή τεχνική τούτου του είδους. Γενικά ό κ. Πλακωτάρης σ' αυτή την έκθεσή του δίνει τοπία. Μά σέ μύριες διαθέσεις, και ποικίλλες ώρες, σέ πολλές άρμονίες. Όλα όμως αυτά τά έργα δείχνουν μία γοητευτική φτασμένη τεχνική και μία ξεχωριστή εδαισθησία. Στή μικρή σάλα του «Ζυγοϋ» ό κ. Σπ. Βασιλειόυ εξέθεσε μία σειρά από ώραια και παιχνιδιάρικα τοπία, πού αποτέλεσαν ένα λεύκωμα. Έξαιρετο γούστο και πρωτοτυπία σφραγίζουν αυτά τά μικρά ταμπλό.

Η δίδα Μυρσίνη Σαντο-

ριναίου παρουσίασε στόν «Παρνασσό» μία έκθεση μ' ένατό περίπου ζωγραφικά της έργα, πού έμφανίζουν μεγάλη πρόοδο. Τά πορτραίτα της και τά τοπία της έχουν πολλή ζωή και βαθίζουν για άτομικό χαρακτήρα. Έξ άλλου οι νύχτες της, δημιουργία δύσκολη και άχάριστη, έχουν πολλήν άρμονία και ζωή. Παρουσιάζει άκόμη ή Σαντοριναίου και λίγα έργα σέ άπόπειρες φουτουριστικής σύνθεσης. Δέν φαίνεται στό είδος αυτό νάχει έπιτυχία, έκτός από τό «Θέατρο της Έπιδαύρου», πού είναι σύνθεση μέ φουτουριστική άποσύνθεση, μά μέ χρωματικές και άλλες άρμονικές άρετές.

Ο κ. Άλκης Κεραμίδης στόν «Παρνασσό» παρουσιάζει πολλά τοπία, ή έρημα ή μέ φιγούρες ζωντανές, μά και πορτραίτα. Σ' όλα τά έργα τούτα άναγνωρίζεται μία ένιαία διάθεση, ένας ξεχωριστός χαρακτήρας. Όπόσο τά χρώματα τών τοπίων συχνά είναι συμβατικά και ξανάρχονται αούτοσια και μία διάθεση διακοσμητική πλανάται μέσα σ' αυτά. Έχει ό Κεραμίδης ώριμη πιδ προσωπικότητα. Μά θά μπορούσε ν' άποφύγει την προγραμματισμένη σχηματοποίηση.

Έκλεισε πιδ ή άτομική έκθεση της Κας Κάκιας Ναταρίδου στό άτελιέ της. Όπόσο πρέπει νά την αναφέρουμε. Ητανε μία από τις άριστες έκθέσεις. Και μ' αυτή άνοιξαν ό νέος χρόνος. Σ' αυτή την έκθεση αντικρύσαμε εργασία ώριμου ζωγράφου πρώτης γραμμής, όπου ή συνθετική δύναμη, σέ θέματα άπλά μά και πολυσύνθετα, θριαμβεύει μαζί μέ την πιδ μαγευτική άρμονία τών χρωμάτων. Τό ταλέντο της Κας Ναταρίδου και ή έπίμονη μακροχρόνια εργασία της έφτασαν σέ ύπο-

δειγματικά δημιουργήματα, αξία κάθε θαυμασμού.

Είχαμε από το Δεκέμβρη προς τον Γενάρη και δυο εκθέσεις ξένης καλλιτεχνικής δημιουργίας. Η μία ήταν Τσεχοσλοβάνικη κ' η άλλη Ιταλική. Στην πρώτη παρουσιάστηκαν έργα των Τσεχοσλοβάνικων ζωγράφων Γιάν Μπάουχ, Όρεστ Ντουμπάι, Λούντοβιτ Φούλλα, Βίντσεντ Χλότνικ, Γιάν Σλάβιτσεκ και Κάρελ Σβολίνσκη. Στα έργα των 6 τούτων καλλιτεχνών φαίνονται προσόντα ατομικού χαρακτήρα σε καθένα, μα και επίδραση του Γερμανικού έμπρεσιονισμού ή των έξπρεσιονιστικών δοκιμών. Γενικά ή εργασία τους έχει όρεινές επιδράσεις. Πιο αξιόλογα και εξαιρετικά είναι τα έργα τους χαρακτηριστικά. Στη δεύτερη έκθεση, την Ιταλική, είδαμε μια ιστορική αναδρομή της χαρακτηριστικής στην Ιταλία. Αξιοθαύμαστες δημιουργίες παρουσιάστηκαν σ' αυτή και μαζί όλη ή λεπτή άρμονία και το εξαίσιο γούστο της χώρας που μάς έδωσε την τέχνη της Αναγέννησης. Κ' ή χαρακτηριστική σ' αυτή τή χώρα έχει εξαίρετα δημιουργήματα.

ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ

Σ η μ ε ί ω σ η : Στο σημειώμά μου για τις εικαστικές τέχνες που μπήκε στο προηγούμενο φυλλάδιο των «Νέων Σταθμών» γίνανε τρία λάθη που αλλάζουν το νόημα. Πρέπει να τα διορθώσουμε. Στην πρώτη άραδα της δεύτερης στήλης της σελ. 36 αντί «άγνωστος» να γίνει «άγευστος». Στην τελευταία άραδα της ίδιας στήλης και της ίδιας σελίδας αντί «κακόηθες» να γίνει «κακόγυστες». Και στην 9η άραδα της 1ης στήλης της σελ. 37 αντί «φτωχή από άνησυχίες» να γίνει «εποχή από άνησυχίες».

Ό ίδιος

Τ Ο Β Ι Β Λ Ι Ο

Γ. Γ ρ η γ ό ρ η : « Η π ο λ ι τ ε ί α ξ έ σ κ ε π η (διηγήματα).

Σάν ένα καλό σημάδι είναι, που αρχίζω την στήλη αυτή κρίνοντας το βιβλίο του Γ. Γρηγόρη, γιατί ό συγγραφέας της «Πολιτείας Ξέσκαπης» είναι μια δυνατή πεζογραφική φλέβα. Από το πρώτο κιόλας βιβλίο, την «Πορεία μέσ' στη νύχτα» (1938) μάς έδωσε πλούσια δείγματα του ταλέντου του. Ύστερα από τόσα χρόνια, τύπωσε τη νέα του συλλογή. Δέκα μόνο διηγήματα, γραμμένα κατά διάφορα χρονικά διαστήματα, δέκα διαμάντια. Κάθε διήγημα του Γρηγόρη, είναι ένας όλοκληρος κόσμος. Πλούσια δράση, έντονη παρατήρηση και βαθειά ανάλυση του ψυχικού κόσμου των ήρώων του. Άλλά εκείνο, που ξαίρει καλά ό συγγραφέας, είναι το σφιχτό άγγαλιασμα της ζωής, ή έμπνευσή του τριγυρίζει γύρω στην άπλη κι' όσημαντη ζωή. Η περιπέτεια της κατοχής μάς δίνεται μέσα στα διηγήματα «Τό Δόντι», το «Τρελό παιδί», «Ένα ζώο» ανάγλυφα και παραστατικά. Δίχως πολλές φλυαρίες, λιτά και με δεμένο ύφος ό πεζογράφος με τα τρία αυτά διηγήματα άπόδωσε τρεις διαφορετικές πτυχές μιας τραγικής εποχής. Και το πέτυχε τουτό γιατί ό ίδιος ό συγγραφέας έζησε μαζί με τους ήρωές του, τους γνώρισε και μάς τους χάρισε ολοζώντανους με την τέχνη του. Τα άλλα του διηγήματα έμπνευσμένα από λογής θέματα είναι αξιόλογα, και ιδιαίτερα το «Η πολιτεία Ξέσκαπη» που είναι τολημρό στην τεχνική και στις ιδέες, είναι ένα παιχνίδιασμα όπου ό διηγηματογράφος έπιτρατεύει και την ποιητική έκφραση για να μάς δώσει όλη την άγωνία και το σαρκασμό του Άνέστη Βραδύνα, του ανθρώπου της εποχής μας. Ώριμος πιά, ό Γρηγόρης είναι μια έλπίδα της πεζογραφίας μας που τόσο στραβό δρόμο πήρε στα τελευταία χρόνια με τις λογής - λογής ξένες κακές επιδράσεις. Και μια παρατήρηση: Σε έλάχιστα σημεία παρατηρούμε κακή επιβίωση της κα-

θαρεύουσας, θα μπορούσε να λείπει το «κλαίουσα ίτια» (σελ. 95) και «εις πέρας».

Κ ώ σ τ α Μ α ρ ί ν η : « Δ ω δ ε κ α η μ ε ρ ί τ ι κ α π α ν η γ ύ ρ ι α »

Ό κ. Μαρίνης είναι ένας άγνός εργάτης της λαολογίας. Έδω και τριάντα χρόνια είχε δημοσιέψει τους «Αντίλαλους άπ' το χωριό μας» που χαιρετίστηκαν τότε μ' ένθουσιασμό άπ' τον Ψυχάρη. Από τότε με ύπομονη και πάθος συνέχισε τη δημιουργική του εργασία γύρω άπ' τα θέματα των λαϊκών γιορτών και παραδόσεων. Με το τελευταίο βιβλίο του μάς χαρίζει όλη την πείρα του, μάς πληροφορεί και μάς κατατοπίζει πάνω στα πλούσια Έλληνικά έθιμα των Χριστουγέννων, της Πρωτοχρονιάς και των Φώτων. Το ύφος του πρωτότυπο, ή γλώσσα του δεμένη, δουλεμένη, γνήσια δημοτική, ένισχύει και αίσθητικά την αξιόλογη εργασία του.

Ν τ ί ν ο υ Τ α ξ ι ά ρ χ η : « Ο κ λ έ φ τ η ς κ α ι τ ' ά σ τ έ ρ ι ».

Ό συγγραφέας γνωστός κι' από άλλα προηγούμενα έργα, ποιητικά, δοκίμασε τις δυνάμεις του και στο διήγημα. Πιστεύω πως με τον τόμο αυτό δεν κατάφερε να δώσει άρτια εργασία. Δεμένος με την ποιητική έκφραση, δύσκολα κινείται στο κλίμα του πεζού λόγου.

Ό κ. Ταξιάρχης έχει φαντασία, ευαισθησία, παρατηρητικότητα. Αν αναπτύξει συνθετικές Ικανότητες και άποβάλλει τα ποιητικά στοιχεία της έκφρασης του, θα μάς δώσει άσφαλώς καλλίτερα πεζά.

Σ. ΤΣΑΚΙΡΗΣ

Η σημερινή ποίηση των νέων φαίνεται πως δεν παραλλάζει ουσιαστικά. Κοινοτυπία καταντά να την χαρακτηρίσουμε σαν έκφραση άκαταστάλαχτη που βασιζέται σε μια μορφική άσυνδοσία, γέννημα του άγχους της εποχής μας. Η νεώτερη ποίηση, δεν μάς δίνει προσωπικούς τόνους - μα φευγαλέες άποχωρήσεις και βαριατσιόνες στο ίδιο μοτίβο. Ευαισθη-

σίες λυρικές, στοχαστική διάθεση και μια βαθύτερη καλλιέργεια δεν άπολείπουν άπ' την εργασία των νέων. Άλλά όλα αυτά για σήμερα παρουσιάζουν κάτι το άποσπασματικό και το άνολοκλήρωτο. Η προβολή της σκληρής πραγματικότητας συνταιριασμένη με συνειρμούς κι' όνειρικές καταστάσεις, τις περισσότερες φορές δημιουργούν ένα άλλοπρόσαλλο μετασχηματισμό της λυρικής φράσης σε άρρυθμη τυπικά κι' άμηση πεζολογική έκφραση. Η κληρονομία του Καβάφη κι' ό Έλιοτισμός έπιδρούν άρνητικά στην προσπάθεια των περισσότερων νέων για μια πραγματική ανανέωση του λυρικού λόγου. Ένας έγκεφαλισμός στεγνός με άιχημρότητα και ρασιοναλιστική έπίφαση τείνει ν' αλλάξει το ουσιαστικό περίβλημα του ποιητικού λόγου, άποστερώντας τον άπ' το καθαρό μουσικό και λυρικό του στοιχείο. Έμεις ύποσμειώνουμε αυτόν τον κίνδυνο που τείνει ουσιαστικά σε μια άπαράδεκτη διάλυσή του.

Μέσα σ' αυτόν τον κύκλο πρέπει να τοποθετήσουμε και τη νέα εργασία του Β. Λ ι ά σ κ α με τον τίτλο «Φαντασμαγορίες της άσφάλτου». Δυστυχώς τα κείμενα του δεν μάς δίνουν έναν όποιοδήποτε κραδασμό που να κεντρίζουν τη φαντασία μας και τον ψυχικό μας κόσμο. Μένουν ούδέτερα, άχρωμα κι' άδιάφορα μέσα στον φραστικό τους φόρτο.

Τα πρωίνα μας όνειρα - άκόμα δεν έγκαταλείψανε - το γυάλινα γαλάζια βάθη τους - γυρίζουν - μ' εξαίσιους πάντα κυματισμούς, - των σπόγγων τα λουλούδια, - πίνουν άκόμα την άρμύρα ού ύπνου - και το φτωχό ανθρώπινο κορμί, - πλανιέται εύτυχημένο - στη γλυκειά διερεύνηση - του άπειρου».

Έμεις όστόσο στους στίχους του, μόλη την καλή θελήσή μας, δε μπορέσαμε ν' ανακαλύψουμε μια νέα φωνή. Ίσως άργότερα...

Κι' ό κ. Β. Κ ο ύ λ η ς με τη «Δεύτερη Συλλογή» άκολουθεί την ίδια τάση του ίδιότυπου καθαφισμού, παρ' όλο που προσπαθεί να διαφοροποιήσει το γλωσσικό του όργανο και το πνευματικό του αίσθητρο. Το τραγικό στοιχείο που είναι κύριο γνώρισμα του Άλεξαντριου ποιητή

της παρακμής είναι κάτι το άνεπα-
νόληπτο και αναντικατάστατο. Ή
κάθε τυχόν μίμηση των έξωτερικών
στοιχείων της ποιήσεως του, σ' ό,τι
σχετίζεται με τή φόρμα και τὸ γλωσ-
σικὸ του «βυζαντινισμό» θεμιτὸ και
νόμιμο γιὰ τὸν Καβάφη, ἀποτελεῖ
πράξη κιβδηλίας γιὰ τοὺς ἄλλους.
Αὐτὴ τὴν ἀπλή ἀλήθεια πῶς δὲν τὴν
ἀντιλαμβάνονται οἱ νέοι ποιητὲς μας
ξεχνώντας πῶς ἡ ποίηση, πρῶτα ἀπ'
ὅλα, εἶναι μιὰ πράξη καθαρὰ προ-
σωπική;

Βέβαια, ὁ κ. Β. Κούλης ὅπου
κατορθώνει δημιουργικά ν' ἀφομοίω-
νει τὰ διδάγματα τοῦ δασκάλου του
καὶ νὰ χειραφετηθεῖ ἀπ' αὐτόν, μᾶς
δίνει τὸ μέτρο τῆς ποιητικῆς του και
μάλιστα ἐκεῖ ποῦ ἡ ἀνησυχία του
ἀγγίζει τὸν προβληματισμὸ τῆς ἐπο-
χῆς μας: «Πῶ ἀδύνατοι ἀπὸ τὴ βρο-
ντῆ, - ποῦ ἀκοῦν οἱ κορυφές κι' οἱ βα-
θειές ράχες, - Δὲν ἔχομε φωνὴ μεγά-
λη, - γιὰ νὰ μιλήσουμε σ' ὅλες τὶς
καρδιές, - δὲν ἔχομε τρόπο νὰ φωνά-
ξομε τὸν κίνδυνο, - νὰ σταματήσουν
τὰ ἐργοστάσια τοῦ θανάτου» (Χορι-
κό). Εἶναι μιὰ ἀληθινὴ νότα ποῦ
μαρτυρεῖ τὴν παρουσία ἑνὸς πραγ-
ματικοῦ ποιητῆ, ποῦ παρ' ὅλη τὴν
ἔλλειψη μιᾶς κάποιας ἐπεξεργασίας
στὴ σύνθεση, εἶναι ἱκανὸς νὰ μᾶς
χαρίσει στὸ μέλλον ἕνα ἀληθινὸ
ποίημα. Τὸ ἐλπίζομε και περιμέ-
νομε.

Ἡ κ. Ὀλγα Βότση, περνᾷ
μιὰ βαθειὰ κρίση. Οἱ στίχοι στὴ νέα
ποιητικὴ της συλλογὴ «Ἕνα παρῆ και
σιωπῆ» μᾶς φέρουν τὴν ὀδύνη και
τὴν ἀπελπισία μιᾶς ψυχῆς ποῦ ζη-
τάει τὴ λύτρωση περισσότερο στὸ
θάνατο παρά στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν
κατάκτηση τῆς χαρᾶς στὴ ζωὴ.
Αὐτὴ ἡ ἐγκατάλειψη και ἡ ἀπαι-
σιοδοξία της, κάποτε ἀναδίνουν ἕνα
τόνο τραγικὸ ποῦ γίνεται ἀφορμὴ νὰ
μᾶς δώσει ἡ ποιητρία μερικὸς ἀ-
πλούς, ζεστοὺς και συγκινημένους
στίχους, σὰν αὐτοὺς: «Εἶμαι ἕνας
ἴσκιος ἀπ' τὸ μεγάλο κοπάδι τῆς
γῆς — μιὰ φωνὴ μὲς στ' ἀνθρώπινα
πλάσματα — μιὰ καρδιὰ ταπεινὴ ποῦ
χτυπᾷ — Δῶσε τὸ πρόσωπό μου στὸ
σκοτάδι νὰ δῶ, — νὰ νοιώσω στὴν
πῶ βαθειὰ μου μοναξιά πῶς ὑπάρ-
χω». Ἀληθινὰ ὠραῖοι και μεγάλοι
στίχοι και πρὸ παντὸς ὁ τελευταῖος

ποῦ μόνος αὐτὸς μπορεῖ νὰ δικαιω-
λογῆσει κι' ὀλόκληρο βιβλίο στίχων.
Μὰ δὲν καταφέρνει πάντα νὰ βρί-
σκεται στὸ ἴδιο εὐτυχισμένο ὕψος,
νὰ διακρίνει τὰ πεζολογικὰ στοιχεῖα
ἀπ' τὰ καθαρὰ λυρικά, — ἀναμφι-
σβήτητα ἔχει ἡ ποιητρία — και νὰ-
παλλαχτεῖ ἀπ' τὸ φόρτο τοῦ περι-
τοῦ.

Ἡ ποίηση εἶναι μιὰ σκληρὴ κι'
ἐπίμονη ἄσκηση ποῦ τὴν καταχτᾷ
μὲ τὸ αἷμα μας και τὸν ἀκατάπαυ-
το μόχθο μας. Εἶναι ἕνας ἀγῶνας
κι' ἕνας ἄθλος μαζί. Μακάριος ἐκεῖ-
νος ποῦ θὰ τὴν καταχτήσει.

Κ. ΘΡΑΚΙΩΤΗΣ

Ο ΚΙ- ΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Πλούσιος σὲ κινηματογραφικὴ ἔσο-
δεῖα ὁ χρόνος ποῦ πέρασε. Ὁ κα-
τακλυσμὸς τῶν ἑκατοντάδων κακό-
γουστων ἔργων, ὑποχώρησε σημαν-
τικὰ, ἀφίνοντας τόπο σὲ μιὰ σειρά
ἔργων ποιότητας μερικὰ ἀπ' τὰ ὁ-
ποῖα θὰ μείνουν σταθμοὶ στὴν ἱστο-
ρία τοῦ κινηματογράφου.

Ἀρχίζοντας ἀπ' τὴν Ἀμερικανικὴ
παραγωγή, ἀναφέρουμε τοὺς «Σταυ-
ροὺς στὸ μέτωπο» τοῦ νέου ἀλλὰ μὲ
δυνατὸ ταλέντο σκηνοθέτη Κιούμ-
πρικ, ποῦ δὲ δίστασε νὰ σηκώσει
τὴν αὐλαία γιὰ νὰ φανεῖ πίσω ἀπ'
τὸ φανφαρόνικο πατριωτισμὸ, ἡ πα-
τριδοκαπηλεία και ὁ στιγνὸς ἀρρι-
βισμὸς μερικῶν ἀξιωματικῶν ποῦναι
ἔτοιμοι ν' ἀνταλλάξουν ἑκατόμβες
ἀδικοσκοτωμένων φαντάρων γιὰ ἕνα
γαλόνι.

Ἄλλο ἔργο μὲ ἀντιπολεμικὸ χα-
ραχτήρα ἦταν και ὁ «Χορὸς τῶν κα-
ταραμένων» ἐπίσης ἀμερικανικὸ. Ἀ-
ξιόλογο, ἀν και μὲ ἀρκετοὺς, ἀπα-
ράδεχτους γιὰ τὸ θέμα του, μελο-
δραματισμούς.

Τὸ τρίτο ποῦ εἶδαμε ἦταν τὸ γνω-
στό, πολυβραβευμένο: «Ἡ γέφυρα
τοῦ ποταμοῦ Κβαί» τοῦ μεγάλου
σκηνοθέτη Ντείβιντ Λίν. Ἔργο ἄρ-
τιο ποῦ βάζει στὸ θεατὴ μιὰ σειρά
προβλήματα και σκέψεις. Τὸ παιξι-
μο τοῦ Ἄλεκ Γκίνες συντέλεσε στὸ
νὰ χαρακτηριστεῖ τὸ ἔργο αὐτό, παγ-
κόσμια, σὰν ἀριστοῦργημα.

Ἀπὸ τὶς Ἀνατολικὲς χώρες εἶχα-

με τὴν εὐκαιρία νὰ δοῦμε δυὸ θαυ-
μάσια ἔργα. Πρῶτα τὸ Πολωνικὸ
«Ἡ πτώση τῆς Βαρσοβίας», μὲ θέμα
βασισμένο πάνω σὲ γνήσια ντοκου-
μέντα ἀπ' τὴ θρυλικὴ πτῶση τῆς
Βαρσοβίας. Ἔργο μὲ ξέχωρη ἔντα-
ση και δύναμη. Κι' ἀκόμα, τὸ Ρωσ-
σικὸ «Ὅταν περνοῦν οἱ γερανοὶ» μὲ
πρωταγωνίστρια τὴν ἐκφραστικὴ Τα-
τιάνα Σαμοϊλοβα. Ὁ σκηνοθέτης
Μιχαὴλ Καλατόζωφ, κατάφερε μὲ
τὴν τέχνη του νὰ δώσει ζωντάνια
στὸν ἀπλὸ μῦθο τοῦ ἔργου και νὰ
μᾶς προσφέρει σκηνὲς μεγάλης δρα-
ματικῆς ἔντασης.

Ὁ Γαλλικὸς κινηματογράφος μᾶς
ἔδωσε τὶς «Λευκὲς νύχτες», τὸ γνω-
στὸ ὁμώνυμο ἔργο τοῦ Ντοστογιέφ-
σκι. Ἐνα λεπτότατο ποίημα ἔρωτα
και μοναξιάς. Ἐπίσης τῶν γνωστῶν
Κλουζὼ και Κριστιαν Ζάκ τὸ «Στὶς
ὀκτῶ τὸ πρωῖ», μιὰ ταινία λιτὴ, γε-
μάτη ἀνθρώπινη καλωσύνη «Οἱ δια-
κοπὲς τοῦ κ. Ἰλῶ» τοῦ Ζάκ Τατί, ἡ
ταινία ποῦ μαζί μὲ τὴν ἀγγλικὴ «Ἡ
συμμορία τῶν πέντε» διάθετε τὸ πῶ
ραφινορισμένο χιοῦμορ. «Οἱ μάγισ-
σες τοῦ Σάλεμ» μιὰ συγκλονιστικὴ
ταινία μὲ βαθὺ κοινωνικὸ περιεχό-
μενο.

Ἀκόμα εἶδαμε και πολλές ἐπανα-
λήψεις ἀπὸ ταινίες κλασικὲς, ὅπως
«Ἡ σύντομη συνάντηση», «Ὁ μακρι-
νὸς δρόμος» «Ὁ Δικτάτωρ» κ. ἄ.

Α. ΚΑΡΑΧΑΛΙΟΥ

ΙΔΗΣΕΙΣ — ΕΚΔΟΣΕΙΣ

— Ἐκυκλοφόρησε τὸ ἔργο τοῦ ἀρ-
χαίου ποιητῆ Θεόγνη, μεταφρασμένο
ἀπ' τὸ συνεργάτη μας Π. Τριαντά-
φυλλο. Ἡ ἀξιόλογη ἔκδοση αὐτὴ εἶ-
ναι ἡ πρώτη Ἑλληνικὴ ποῦ περιέχει
ὀλόκληρο τὸ ἔργο τοῦ Θεόγνη και
ποῦ συνοδεύεται ἀπὸ ἐκτενὴ εἰσα-
γωγή και σχόλια τοῦ ἐκλεκτοῦ με-
ταφραστή.

— Ἐκυκλοφόρησε τὸ πρῶτο φύλ-
λο τοῦ λογοτεχνικοῦ περιοδικοῦ
Παναθηναία ποῦ τὸ διευθύνει ὁ
φίλος διηγηματογράφος Γ. Πολιτάρ-
χης. Τὰ ἐκλεκτὰ και ἀξιόλογα πε-
ριεχόμενα τοῦ περιοδικοῦ δημιουρ-
γοῦν τὴν ἐλπίδα ὅτι ἡ προσφορά

τοῦ θα εἶναι χρήσιμη και σημαντικὴ
στὴν ἀνάπτυξη τῆς Ἑλληνικῆς λο-
γοτεχνίας. Εὐχόμαστε στὰ Πανα-
θηναία κ. ιταδιοδρο

— Ἐκυκλοφόρησε ἡ ποιητικὴ συλ-
λογὴ τοῦ Νίκου Μπαζιάννα μὲ τίτλο
«Ἀνήσυχες ὥρες». Πρόκειται γιὰ τὰ
ποιήματα ποῦ ἔλαβαν τὸ πρῶτο βρα-
βεῖο τοῦ Φιλαδελφείου Ποιητικοῦ
Διαγωνισμοῦ.

— Σὲ καλαίσθητη ἔκδοση και μὲ
τὸν τίτλο «Κιβωτός» ἔκυκλοφόρησε
ἡ νέα ἐργασία τοῦ ποιητῆ τέργιου
Σκιαδά. Πρόκειται γιὰ μιὰ πρωτό-
τυπη λυρική σύνθεση μὲ συγχρο-
νισμένους ἐκφραστικὸς τρόπους ὅπου,
σὲ συσχετισμὸ μὲ τὸ μῦθο τῆς Κιβω-
τοῦ, ἐπιχειρεῖται ἡ ἔκφραση τῆς ἀ-
γωνίας τοῦ κόσμου γιὰ τὸ μέλλον
του. Ὁ Σκιαδάς ἔχει ἐκδόσει στὸ
παρελθὸν τέσσερα ἀκόμη ποιητικὰ
βιβλία ποῦ ἀπέσπασαν ἐγκωμιαστικὰ
σχόλια τῆς κριτικῆς.

— Ἡ Γαλλικὴ ἐφημερίδα «C e
s o i r» στὸ φύλλο τῆς 25ης Ὀκτώ-
βρη 1958 δημοσιεύει μιὰ ἐκτενὴ κρι-
τικὴ γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Σκάρου
«Ἀνοιχτοὶ Ὀὐρανοὶ» ὑπο-
σημειώνοντας ὅτι ὁ Σκάρου συν-
δυάζει στὸ βιβλίο του μὲ μαεστρία
ὅ,τι πραγματικὸ ὑπάρχει στὴ ζωὴ μὲ
τὶς πῶ τολμηρὲς δυνατότητες ποῦ ὁ
ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ ἐκπληρώσει στὸ
ἄμεσο μέλλον.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ
ΤΑ ΑΝΘΗ
ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ
ΤΟΥ ΜΠΩΝΤΛΑΙΡ
ΣΕ ΕΒΔΟΜΗ ΕΚΔΟΣΗ
Μετὰφραση
Γ. ΣΗΜΗΡΙΩΤΗ
«ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΓΩΝΙΑ»

ΤΟ «ΕΤΟΣ ΠΑΛΑΜΑ»

Άρχισε ο έορτασμός για τὰ ἐκατὸ χρόνια ἀπὸ τὴ γέννηση τοῦ ἔθνικου μας ποιητῆ Παλαμά. Στις 26 τοῦ Γενάρη ἔγινε ἡ πανηγυρικὴ ἑναρξὴ τῶν ἐκδηλώσεων στὴ μεγάλη αἴθουσα τοῦ Παρνασοῦ.

Στὴν ἑναρκτήρια αὐτὴ τελετὴ παραβέθηκαν ὁ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας κ. Βογιατζῆς, ὁ κ. Γ. Παπανδρέου, ὁ δήμαρχος Ἀθηναίων κ. Π. Κατσώτας, πολλοὶ βουλευτὲς καὶ πολιτευτὲς, Ἀκαδημαϊκοί, ἐμπρόσωποι τοῦ καλλιτεχνικοῦ καὶ θεατρικοῦ κόσμου καθὼς καὶ πολλοὶ διανοούμενοι, συγγραφεῖς καὶ πλήθος κόσμου.

Ὁ ἑορτασμός τοῦ «ἔτους Παλαμά» ἄρχισε μὲ χαιρετισμὸ ἀπὸ τὸν Πρόεδρο τοῦ «Παρνασοῦ» κ. Θρ. Βλησίδη. Μετά, ὁ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας κ. Βογιατζῆς ἐκήρυξε τὴν ἑναρξὴ τοῦ ἑορτασμοῦ καὶ εἶπε ἀνάμεσα σ' ἄλλα ὅτι ἡ Κυβέρνηση ἀποφάσισε ν' ἀγοράσει τὰ σπιτὰ ὅπου ἔζησε ὁ ποιητὴς στὸ Μεσολόγγι καὶ στὴν Πάτρα.

Μίλησαν ἀκόμη ὁ κ. Γ. Ἀθανασιάδης - Νόβας, ὁ καθηγητὴς κ. Γ. Ζώρας, ὁ καθηγητὴς κ. Λίνος Πολίτης, ὁ Ἀκαδημαϊκὸς Σ. Μυριβήλης ποὺ ἐτόνισε ὅτι ὁ Παλαμᾶς «στάθηκε ὁ προφητικὸς ἑθνάρχης τῆς Ἑλλάδος γιὰ μισὸν αἰῶνα», κ. ἄ. Στὸ τέλος μίλησε ὁ ἐκλεκτὸς λογοτέχνης κ. Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος μὲ θέμα: «Ὁ Παλαμᾶς, ποιητὴς τοῦ ἔθνους» ποὺ ἀνάλυσε πλατεῖα μὲ γλαφυρότητα καὶ βαθεῖα κατανόηση, τὴν πολὺπλευρὴ προσωπικότητα καὶ τὸ ἔργο τοῦ Ποιητῆ.

ΞΕΝΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

ΓΑΛΛΙΑ

— Ἡ αὐλὴ τοῦ θεάτρου Ἀτελιέ γέμισε αὐτὲς τὲς μέρες ἀπὸ διάφορα ἐξαρτήματα: ἐπιπλα, ἀνεμόκαλες, καὶ ἓνα κλουβί, σὰν καὶ κείνα ποὺ βλέπουμε στὰ τσίρκα. Ὅλα αὐτὰ θὰ χρησιμοποιηθοῦν στὸ ντεκόρ τοῦ Κοριού. Ὁ Μπαρσάκ μετᾶφρασε τὸ ἔργο τοῦ Μαγιακόφσκη.

— Ὁ Μαγιακόφσκη σατυρίζει τοὺς ἐκμεταλλευτὲς μιᾶς ταραγμένης ἐποχῆς.

— Ὁ Κοριὸς εἶναι, εἶπε ὁ Μπαρσάκ, ὁ μικρὸς ἀρχοντοπρολετᾶριος.

— Τὸ 1929 τὸ περίφημο αὐτὸ ἔργο τοῦ ρώσου ποιητῆ δὲν εἶχε καλὴ ὑποδοχὴ. Τὸ κατηγόρησαν γιὰ ἀπαισιόδοξο. Στὰ 1955 ἀνεβάστηκε στὸ θέατρο Σάτυρα τῆς Μόσχας καὶ γνώρισε μιὰ τεράστια ἐπιτυχία. Ἡ γλώσσα τοῦ Μαγιακόφσκη εἶναι νευρώδης, ὄχι χυδαία, καὶ σκληρῆ.

— Τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ γάλλου ποιητῆ Βινὸ, ποὺ δημοσιεύτηκαν φέτος, προκάλεσαν μεγάλη ἐντύπωση καὶ ποικίλα σχόλια. Ὑστερα ἀπὸ ἑκατὸ σχεδὸν χρόνια, οἱ θαυμαστὲς τῆς Γαλλικῆς λογοτεχνίας ἔχουν σήμερα τὴν εὐκαιρία νὰ διαβάσουν τὰ ἀποκαλυπτικὰ αὐτὰ κείμενα.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Γρηγ. Παπατσ. Ἀθήνα. Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὲς εὐχές. Ἀπὸ τὰ τρία ποιήματα προτιμοῦμε τὸ «Ποτὲ δὲν τόχα φανταστεῖ» ποὺ πήρε τὴ σειρά του καὶ θὰ δημοσιευτεῖ.

Τ. Μάνδ. Πειραιᾶ. Γιὰ τὲς εὐχές σας εὐχαριστοῦμε. Ἡ συμπαράστασή σας στὴν προσπάθειά μας εἶναι χαρὰ καὶ ἱκανοποίησή μας. Ἀσφαλῶς θὰ γράψετε καλλίτερα. Πιστεύουμε πὼς ἔχετε ὅλες τὲς δυνατότητες νὰ προχωρήσετε σὲ ἀρ-

τιώτερη ἐργασία. Λίγο ὑπομονὴ λοιπὸν, πολὺ διάβασμα καὶ ἐργασία.

Π. Μουζ. Ὁρεστιάδα. Γιὰ τὴν συνδρομὴ σας εὐχαριστοῦμε. Δ. Νταουσ. Ἀθήνα. Τὸ «Ἄν μ' ἀγαποῦσες» καλὸ ἀλλὰ πολὺ προσωπικό. Στείλτε μας κάτι ἄλλο... ἂν ἀγαπᾶτε κι ἐμᾶς.

Στερ. Σκιαδ. Ἀθήνα. Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὴν συνδρομὴ καὶ τὰ καλὰ σας λόγια. Ὁ διήγημα θὰ δημοσιευτεῖ.

Τ. Σωτηρ. Ἀθήνα. Ἐλπίζουμε νὰ ἐκπληρώσουμε τὲς ἐλπίδες σας ποὺ εἶναι καὶ δικιές μας. Τὸ «Μεταπυρηνικό» δημοσιεύεται.

Ε. Δημοπ. Ἀθήνα. Τὸ ποιήμα σας ἔχει εὐαισθησία καὶ εἰλικρίνεια. Ὑστερεῖ ὅμως τεχνικά. Διαβάζετε Ἑλληνες ποιητὲς. Θὰ περιμένουμε καινούργια σας ἐργασία.

Κ. Κατσουρ. Μέτσοβο. Ἡ ποίηση δὲν εἶναι καὶ τόσο ἄκακη ὅσο φανταζόσαστε. Καμιά φορὰ κλωτσαίε ὅπως ἀκριβῶς καὶ τὰ «μουλάρια» ποὺ ἀναφέρετε στοὺς στίχους σας.

Δ. Ἀμανατ. Θεσσαλ. Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὰ καλὰ σας λόγια. Οἱ σκέψεις καὶ κρίσεις σας ταιριάζουν μὲ τὲς δικιές μας. Περιμένουμε συνεργασία σας.

ΕΝΤΥΠΑ ΠΟΥ ΠΗΡΑΜΕ

Κώστα Θρακιώτη. «Ἀνεμίζουμε σημαία μας τὴν Ἄνοιξη, Ἀθήνα 1956. «Συμφωνία το Ὀρφικοῦ Ρόδου», Ἀθήνα, 1957.

Γερ. Γρηγόρη. «Ἡ πολιτεία ἐξέσκεπη» Διηγήματα Ἀθήνα 1958.

Δημ. Χρ. Σέττα, «Ὁ κινηματογράφος καὶ τὸ παιδί». Ἀθήνα 1958.

Κ Μαρίνη. «Δωδεκαμερίτικα Πανηγύρια» Ἡθῆ, ἔθιμα, δοξασίες.

Φ. Γιοφύλλη «Τὰ Ἡπειρώτικα ἦθη, ἔθιμα καὶ τραγούδια». Μελέτη Ἀθήνα 1958.

Φ. Γιοφύλλη «Ἡ ζωγραφικὴ στὴν Κέρκυρα» Μελέτη Κέρκυρα 1958.

Ἄντ. Δρούγκα. «Κραυγές». Ποιήματα. Πειραιᾶς 1958.

Ἄντ. Δρούγκα. «Φθινοπωρινὴ Συμφωνία» Ποιήματα. Πειραιᾶς 1958.

Γ. Σαραντῆ. «Οἱ δρόμοι ποὺ ἀγαπήσαμε» Ποιήματα Ἀθήνα 1958.

Θ. Ἐλιοτ. «Ἐρημὴ χώρα» Μετ. - Πρὸλ. Γ. Σαραντῆ - Ἀθήνα 1958.

Ν. Μπαζιλιάνο «Ἀνήσυχες ὥρες» οἰήματα. ἠθήνα 1959.

Μ. Ρουσιᾶδη, «Χτεσινὸς οὐρανός» Σ ρρες 1959.

Φ. Εὐαγγελᾶτου «Μηνύματα» Ποιήματα. Ἀθήνα 1958.

Λ. Φαντάζη «Ἐνθάδε κεῖται» Μπαλάντια.

Ἡλία Σιμοπούλου. «Ἀρκαδικὴ Ραψωδία» Ποιήματα. Ἀθήνα 1958.

Περιοδικὸ «Ἐννέα ὁδοί» ἀριθ. 1 Νοέμβριος 1958 Καβάλα.

Θανάση Φωτιάδη: Ναυτικὸ φυλλάδιο, ποιήματα.

Χρίστου Φυτράκη: Μάρτυρες τῆς Ἐπιστήμης, εἰκονογράφηση τοῦ ἐξαιρετικοῦ καλλιτέχνη Παύλου Βαλασάκη.

Π. Μυλωνογιάννη. «Ἐβκατήρια» Ποιήματα. Ἀθήνα 1958.

Α. Βουγιούκα. «Ὁ Χιονάνθρωπος μὲ τὸ τσιγάρο» Ποιήματα. Ἀθήνα

«ΘΕΟΓΝΗΣ»,

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙ

ΣΧΟΛΙΑ

Π. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΓΩΝΙΑ

Ο ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ "ΜΕΛΙΣΣΑ,,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 34 (ΣΤΟΑ) Τηλ. 611-692

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΕΝΤΟΣ ΟΛΙΓΟΥ

1) Τὸν ὄγδοον τόμον τῆς ΕΛΛΗΝ. ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ
τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Δ. ΚΟΚΚΙΝΟΥ

2) Τὸν ἕκτον ἡμίτομον (Γ2) τῆς ΠΑΓΚ. ΙΣΤΟΡΙΑΣ τῆς
Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν τῆς ΕΣΣΔ.

3) Ὁλοκληρώνεται σὲ ὀλίγο τὸ περίφημο ἔργο τοῦ Τ.
ΠΛΙΒΙΕΡ: ΣΤΑΔΙΝΓΚΡΑΝΤ

4) Ἐπίσης "Ο ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΡΑΜΕΝΩΝ,, τοῦ
ΙΡΒΙΝ ΣΟΥΥ.

5) Ἐκυκλοφόρησε τὸ νέο βιβλίον τοῦ ΜΠΑΜΠΗ ΚΛΑΡΑ
«ΕΝΙΑΙΟΣ ΛΟΓΙΣΜΟΣ» (φιλοσοφικὴ μελέτη)

Διευθυντής: Κ. Π. ΝΕΣΤΟΡΙΔΗΣ

Ἀλληλογραφία «ΝΕΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ» Σόλωνος 121

Συνδρομές: Ἐτήσια δρχ. 50.— Ἐξάμηνη δρχ. 30.—

Συνδρομές Ἐξωτερικοῦ Δολ. 3.—

Ἐμβάσματα: Κ. Νεστορίδης, Σπετσῶν 152, Ἀθήνα

Χειρόγραφα δημοσιεύσιμα ἢ μὴ δὲν ἐπιστρέφονται

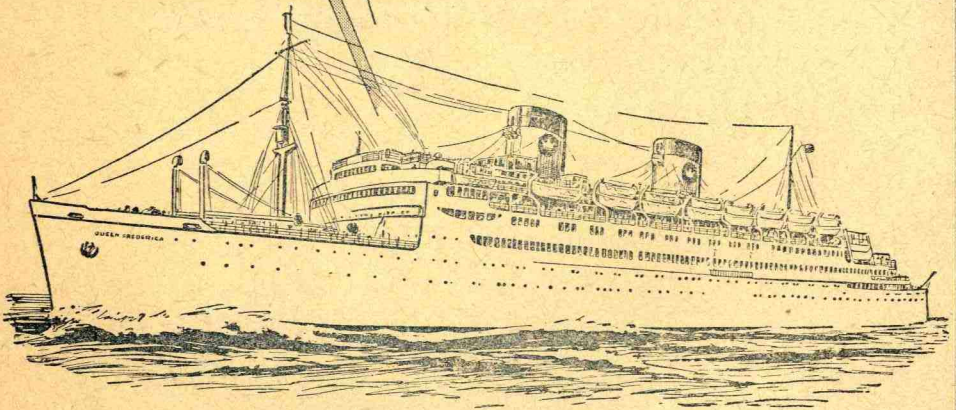
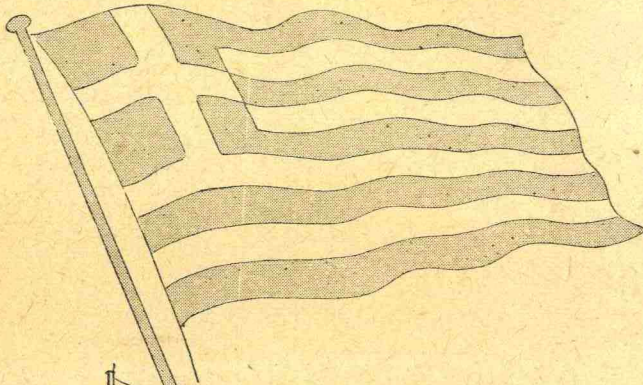
Βιβλία γιὰ κριτικὴ ἀντίτυπα δύο

Διευθύνσεις συμφώνως τῷ νόμῳ: Διευθυντής Κώστας Νεστορίδης Σπετσῶν 152
Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Σ. Γσακίρης, Σόλωνος 121 — Ἀθήνα

ΕΘΝΙΚΗ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΗ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

ΥΠΕΡΩΚΕΑΝΕΙΟΝ

ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΗ

ΔΡΧ. 5